

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 36**

Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ Α'
Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ Β'
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ
ΟΙ ΙΣΤΡΑΗΛΙΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΝΕΦΕΛΗΝ
ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ

πτυχιούχου
Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Ἡ ἀπόφαισις τῶν προφητικῶν ἐπιγράμματα Α'	11 (105)*
Ἡ ἀπόφαισις τῶν προφητικῶν ἐπιγράμματα Β'	28 (127)
Διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὸν Θεόν.....	53 (156)
Οἱ Παραπλήσιοι ὑπὸ τὴν κεφαλὴν	65 (186)
Περὶ ἐλαττωσύνης	82 (186)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109

* Οἱ ἀντὶς παρενθέντων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχὰς αἰ-
λίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ ἀπολαύσεις διὰ θελήσει ἀποτελοῦν μικρὰν ἐξηγητικὴν πραγματείαν περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆν ὅπου ἐξυπηρετεῖται ἡ εἰς τὰς προφητείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παραπροσμένη ἀπόφαισις καὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο Διαθέρων.

Ὁ Χριστόστομος κατ' ἀρχὰς τοῖς τὴν ἐν γένει δυσκαλίαν, τὴν ὅπου ἐξαπλῶς ἡ προσωπώδεια κατανόησις καὶ ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ὅπου ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀναγνόντων, οἱ ὅπου, ὅταν ὅπου τὰ ἀπλά καὶ εὐνοία προσηγορεύουν εἰς τὰ συνθετικὰ καὶ ὑψηλότερα ζητήματα, γινώσκουν ἀναπεί-
νη ὅπως ἀκριβῶς κινεῖται καὶ ἀνοίγονται εἰς τὸ «ἐπὶ τὴν ὁρὰν. Συνεπῶς, ἀπαιτεῖται, ἀπ' ἐνὸς μὲν μεγάλης ἰκανότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ὅπως διὰ πικρῶν πόνων καὶ μέσων νὰ καθορίσῃ περισσότερον ἀντιληπτὰ τὰ λεγόμενα, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἔντατος καὶ συνεχῆ προθυμίας τῶν ἀναγνόντων. Εἰδικότερον ὅμως, τὰ προφη-
τικὰ βιβλία διακρίνουν μὲ ἀνιγνόμενα καὶ μεγάλην δυσχέρεια ἐκέρ-
χει εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς διῆς Παλαιᾶς Δια-
θήκης, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν Καινὴν, ἥως ἀμφισβητεῖται σαφέστερα καὶ ἀκωλύστερα. Ἀναλύειν δὲ τοὺς λόγους, ἐνεκα τῶν ὁσίων πα-
ρατηρήσεων ἡ διαφορά αὐτῆς περὶ τὴν κατανόησιν τῶν δύο Διαθέρων καὶ ὅλη τῆς εἰς τὰς προφητείας συναντικείμενης ἀσφαλείας, λέ-
γει, οἱ, ἐάν οἱ ἱερεῖς ἀντιλαμβάνονται σαφῶς τὰ δύο φέρει
πρόβλεπον εἰς ὅρους αὐτῶν οἱ προφηταί, τότε δὲ ἐξαιρέτως, ὅτι
ἀφ' ὁσίων τοὺς προφήτας καὶ δὲ ἐξηγούμενοι τὰ ἔργα τῶν, ὅπως
αὐτῶν, ὅσους οἱ προφῆται ἀπερριπτόμενοι ἔκτανον λίγων διὰ τὰ ἐ-
κτελέματα θεοῦ. Ὁρατούς, καὶ τὸ γεγονός οἱ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη
δὲν ἐγέρθη ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἐκκλησίαν γλῶσσον, ἀλλὰ μετα-
φράσθη διὰ τῆς ἱερατικῆς εἰς αὐτήν, ἀποτέλλει πρόσθετον λόγον ἐπαι-
ξάντων τῆς δυσκαλίας τῆς ἐρμηνείας τῆς.

Πέραν ὅμως τοῦ κυρίου αὐτοῦ θέματος, εἰς τὰς αἰς ὅπου δύο
ἐπιγράμματα ὄνουν καὶ ἄλλα συναρτῇ ἡ καὶ ὅσους πρὸς αὐτὸς ζη-
τήματα, κατὰ τὴν παραπροσμένην εἰς ὅλους σχεδὸν τὰς ἐπιγράμματα
τοῦ Χριστοστόμου συνιθίζον, νὰ συνιθίζω, ὅπως δὲ, πολλὰ καὶ
ποικίλα θέματα, ἀπορριπτόμενοι ἀπὸ μίαν βασικὴν αἰτίαν.

Τουτοσημειῶντες, εἰς τὴν πρώτην ἐπιγράμματα στρέφεται ἐκτενέως
τῶν ἀναγνόντων τῶν ἀναγνόντων τὴν θέσιν τοῦ Κυρίου, ἐρμηνεύ-

ὡς κατὰ πλεον κρίνον τὰ περὶ τοῦ Μελεχισθέου ὅτι τοῦ Παύλου λεγόμενα, ὅτι οὗτος ὑπῆρξε «βασιλεὺς δικαιοσύνης, ὅστις ἐκ καὶ βασιλεὺς βασιλῆς, ὁ ὅτι βασιλεὺς εὐφροσύνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος» (Εβρ. 7, 2-3) θύονται νὰ ἀποδοθῶν εἰς τὸν Κύριον, ὁ ὅστις ὑπῆρξεν «ἀπάτωρ», κατὰ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου γέννησιν, καὶ «ἀμήτωρ», κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς γέννησιν. Ἐκτόθεν, ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Παύλου ἀσθήνη δὲν συγκατέστη, ὅτι μάλιστα τὴν Καινήν, ἀλλὰ ἀναθέτει ἡ μὲν πρώτη προτοίμαζαι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν νέαν καὶ μεγάλην ἐν Χριστῷ ἀποκαίνισιν, ἡ δὲ δευτέρα παραλαμβάνει τὸν πιστὸν καὶ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἁγίαν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν τελειότητα. Εἰς τὴν δὲ αὐτὴν ἐμύλουν, καὶ λόγοι διὰ τὴν ἁγίαν τοῦ Κυρίου ἐπιστολογίαν, τὴν δύναμιν τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐν τῇ λατρείᾳ προσευχῆς, τὴν ἐκ τῆς ἐπεγνώσεως τῆς μηδεμιάνουτος καὶ ἐπιδόσεως μας προσερχομένην ἀφέλειαν, τὴν ἀποφυγὴν τῆς κατωτέρας τῶν συνανθρώπων μας καὶ τὴν ἀνάγκην σφοδρῆς τῆς προσυχῆς μας πρὸς τὰ ὁσὰ μας σφάλλονται, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἔα εἶναι ἡ δημοσυργία πνεύματος κατενοφροσύνης.

Ἀπὸ τῆ ἀνωτέρου προκύπτει, ὅτι αἱ διὰ αὐτὰ ἐμύλαι ἔχουν χαρακτῆρα ἐν μέρει μὲν ἐρημιευτικὸν καὶ ἀπολογητικόν, ἐν μέρει δὲ ἡθικὸν καὶ ἐπικαιροποιητικόν, χωρὶς νὰ στερεῖται καὶ δογματικῆς ἀποφάσεως.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῶν, δύναμει νὰ εἴπωμεν ὅτι αὐτοὶ ὤλεον χωρὶς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν πρὸ τοῦ 380.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

100 Α ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΟΤΙ (ΕΙΝΑΙ) ΘΘΒΑΙΜΟΝ ΤΟ ΟΤΙ ΤΥΤΙΑΝΟΥΣ ΑΣΑΦΕΙΣ ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΡΩΝ ΚΑΙ ΕΚΗΤΩ- ΕΒΕΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

Σήμερον ἐπιθυμῶ νὰ πᾶς παραθέσω τράπεζαν προφητικὴν καὶ θὰ ἐτοιμάσω τὸν λόγον νὰ στραφῇ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς σοφίας τοῦ Ἰσραὺ. Ἀλλὰ τί ἔχω πάθει; Διοτάζω καὶ φοβοῦμαι μήπως ἐξερχόμενοι τοῦ ἡμέτερου καὶ προχωροῦντες εἰς τὸ βάθος τῶν προφητικῶν νοημάτων μᾶς καταλάβῃ Ἰλιγγος, ὅπως καταλαμβάνονται οἱ ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πλοῖα. Β Αὐτοὶ δὲταν ἀφῇσιν τὴν ξηρὰν καὶ ἰσοῦν πέλαγος καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πλοίου καὶ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ θάλασσαν καὶ οὐρανόν, καταλαμβάνονται ὑπὸ ζάλης καὶ νομίζουσιν ὅτι τὸ πλοῖον στριφογυρίζει γύρω - γύρω, μαζί μὲ τὴν θάλασσαν. Οἱ Ἰλιγγοὶ διὼς ὀφείλονται ὅχι εἰς τὴν φύσιν τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι οἱ πλέοντες εἶναι ἀσυνήθιστοι. Ἄλλοι λοιπὸν ἀπὸ τοὺς νούτους μὲ γυμνά σώματα κάνουν τοῦμπερ εἰς τὰ κύματα καὶ δὲν παθαίνουν τίποτε ἄλλὰ καὶ δὲταν κατεβαίνουν εἰς τὸ βάθος αὐτό, αἰσθάνονται ἀσφαλέστεροι καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ διαμένουν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἐνῷ δεχονται τὴν ἀρμύραν εἰς τὸ στόμα, εἰς τὰ μάτια τῶν C καὶ εἰς ὅλην τὴν σῶμα δὲν δυσφοροῦν. Τόσο καλὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀσκησις καὶ τόσο κακὸν ἡ ἀπειρία, αὕτη δυσγκάζει κάποτε νὰ καταφρονῇ κανεὶς τοὺς φοβεροὺς (κινδύνους), ἐνῷ ἐκείνη προδιαθέτει νὰ ὀπποτεύεται καὶ νὰ φοδᾷται (κινεῖται) καὶ τὰ ἀσφαλῆ. Μερικοὶ καθισμένοι εἰς τὰ ὕψηλὰ κατάρτια τοῦ πλοίου καταλαμβάνονται ἀπὸ Ἰλιγγον καθὼς κυττάζουν, ἐνῷ (ἔσοι εἶναι προσηρμωμένοι) δὲν φοβοῦνται οὔτε ἀνάμεσα εἰς τὰ κύματα. Κάτι παρόμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸ μυαλό μας. D Καὶ διότι καὶ αὐτὰ πολλάκις τὸ πλημμυρίζουν κύματα παθῶν, ἀγριώτερα ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ὅπως ἐκρηγῆς θυμοῦ ποὺ στρέφει πρὸς τὰ κάτω τὴν καρδίαν μας, ἢ σκέψεις πονηρᾶς ἐπιθυμίας ποὺ ἐπιφέρουν πολλὴν σύγχυσιν εἰς τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ ὁ μὲν ἀσυνήθιστος καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει σπουδάσει, δὲταν ἀρχίζει

ή εξομής της άρχης, ¹⁶⁹ Α θορυβείται άμέσως, ταράσσεται, κλονίζεται και θάλλει να θυθείται ή ψυχή του εις τὰ πάθη και να καταντῇ ναυαγίον· ὁ δὲ ἔμπειρος και ὁ μελετημένος ὑποφέρει ὅλα αὐτὰ με γενναϊότητα. Ὅπως ὁ καπετάνιος καθισμένος εις τὸ τιμόνι, τοιοῦτοτρόπως τοποθετῶν τὴν λογικὴν ὑπεράνω τῶν παθῶν δὲν ἀπομακρύνεται πρὶν κἀνὴ ὅλα ἕως ἐτου κατευθύνῃ τὸ σκάφος εις τὸν γαλήνιον λιμένα τῆς φιλοσοφίας. Ὅτι συμβαίνει εις τὴν θάλασσαν ἰσχύει και διὰ τὸν νοῦν και τοῦτο συμπίπτει με τὴν ἐξηγήσιν τῶν Γραφῶν. Β Εἶναι ἀνάγκη νὰ θορυβοῦμεθα και νὰ ταρασσώμεθα ὅταν πρόκειται νὰ ἐξέλθωμεν εις τὸ πέλαγος, ὄχι διότι τὸ πέλαγος εἶναι φοβερόν, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ πλέοντες εἰμαστε ἀσυνήθιστοι. Καὶ διὰ τὸ ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶναι εὐκαλον εις τὴν φύσιν τοῦ λόγου καθίσταται δύσκολον λόγῳ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀκραστών, θὰ ἐπικαλεσθῶ ὡς μάρτυρα τὸν Παῦλον. Εἶπεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔγενεν ὀρχιερός κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Μελχισεδέκ. Ἀναζητῶν ποῖος ἦτο ὁ Μελχισεδέκ, προσέθηκε: «Διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχομεν πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν». Τί λέγεις, μακάριε Παῦλε; Δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν δι' καὶ πού ἔχεις τόσην πνευματικὴν σοφίαν, πού ἤκουσες τὰ μυστικὰ λόγια (τοῦ Θεοῦ), πού ἀνυψώθηκες εις τὸν τρίτον οὐρανόν; Ἄν δι' ἐσὲ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, διὰ ποῖον θὰ εἶναι κατανοητὰ; Δι' ἐμέ, λέγει, (εἶναι) δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, ὄχι ἔνεκα τῆς ἰδίας δυσκολίας των, ἀλλὰ ἔνεκα τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκραστών. Γ Καὶ λέγων εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, προσέθηκε: «Ἐπειδὴ ἐγίνετε βραδεῖς εις τὸ νὰ ἐνοήτε». Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὄχι τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀλλὰ ἡ ἀπειρία τῶν ἀκραστών ἔκοιμα δύσκολον τὸ εὐκαλον; Ὅχι μόνον δύσκολον, ἀλλὰ και εἰς μακροσκελὲς μεταβάλλει τὸ σύντομον ἢ ἴδια αἰτία. Διὰ τοῦτο δὲν ἐχαράκτηρισε τὸν λόγον μόνον δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ, ἀλλὰ και πολὺ ἀπέδωσε τὴν αἰτίαν και τοῦ μήκους του και τῆς δυσκολίας του εις τὴν βραδύτητα νὰ ἐνωσῶν (οἱ ἄνθρωποι). Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς περίπτωσιν ἀρρώστων δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς παραθέσῃ και νὰ γρήγορα μίαν πρόχειρον τράπεζαν, Ὡ ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ διάφορα φαγητὰ, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ ἀρρωστος, διαὶ δὲν θέλῃ εἶναι φαγητὸν νὰ λάβῃ ἄλλο και ἂν δὲν τοῦ ἀρέσῃ και αὐτὸ νὰ πάρῃ ἄλλο και ἂν και αὐτὸ τὸ ἀποκρούσῃ νὰ ἀναζητήσῃ κάποιο ἄλλο και ἔτσι με τὴν ποικίλιαν τῶν φαγητῶν νὰ κατανικήσωμεν τὴν δυσκολίαν και με τὴν

1. Ἐξρ. 5, 11.

ποικίλιαν τῆς τραπέζης θεραπεύσωμεν τὴν κακὴν τοῦ διάθεσιν. Τοιοῦτοτρόπως πολλὰκις πρέπει νὰ κάμνωμεν και διὰ τὴν πνευματικὴν ἐστίασιν. Ὅταν εἰμεθα ἀσθενεῖς πρέπει νὰ προετοιμάζωμεν τὸν λόγον πολὺν και ποικίλον, γέματον παραβολὰς και παραδείγματα, κομφοῦν ὕψος και περιόδους Ε και ἄλλα πολλὰ τοιοῦτα ὥστε νὰ καταστῇ εὐκαλος ἡ ἐκλογή ἐξ ὧων αὐτῶν πού μᾶς ὠφελοῦν. Ἀλλὰ ἂν και ὁ λόγος ὀπῆρε πολὺς και δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ, ὁ Παῦλος δὲν ἀπεστέρησε τὸ ἀκρασθῆριόν του ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μελχισεδέκ. Εἶπε: «(διὰ τὸ θέμα) ἔχομεν πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν» διὰ νὰ κεντρίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον των και δεῖξουν προθυμίαν εις τὸ νὰ ἀκούσων και διὰ νὰ τοὺς παραθέσῃ πνευματικὴν τράπεζαν παρέχων εἰς αὐτοὺς συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν των.

¹⁷⁰ Α. Τὸ ἴδιον θὰ κάμνωμεν και ἡμεῖς. Ἄν και τὸ πέλαγος τῶν προφητῶν εἶναι ἀπέραντον και πολλὰ εἶναι τὰ βάθη του, θὰ τολμήσωμεν νὰ ταξιθεύσωμεν εις τὴν θάλασσαν σύμφωνα με τὴν δυνάμιν μας. Ἡ καλύτερον, ὄχι κατὰ τὴν δυνάμιν μας, ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν τὴν δεδομένην παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ τὸ ἰδικόν μας θάρρος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ὠφέλειαν θὰ τολμήσωμεν νὰ ταξιθεύσωμεν εις τὴν θάλασσαν, και ἀκόμη μιμούμενοι εις τοῦτο τὸν Παῦλον. Διότι ὅτι δὲν ἀπεστέρησεν ἀπὸ τὸ ἀκρασθῆριόν του τὸν λόγον τὸν σχετικόν με τὸν Μελχισεδέκ ἔκουσε τὰ ἑξῆς: Ὅταν εἶπε λοιπὸν: «Διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχομεν πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν» προσέθηκε: «Διότι αὐτὸς ὁ Μελχισεδέκ ἦτο βασιλεὺς τῆς δικαιοσύνης. Κατόπιν και βασιλεὺς Σαλὴμ, Ὡ ποὺ σημαίνει βασιλεὺς εἰρηνῆς, ἀνευ πατρὸς και μητρός, ἀνευ γενεαλογίας, αἱ ἡμέραι του δὲν ἔχουν ἀρχὴν οὐτε ἡ ζωὴ του τέλος, ἀλλ' ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μένει ἱερεὺς διὰ πάντων.» Ἀρὰ γε δὲν συνεικλόνισε τὴν ἀκοήν μας ὁ Παῦλος ὀμιλῶν περὶ ἀνθρώπου και λέγων ὅτι ἦτο ἀνευ πατρὸς και μητρός; Καὶ τί λέγω, μόνον περὶ ἀνθρώπου; Διότι ἂν τοῦτο ἐλέγετο περὶ τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ μᾶς παρέχε παλὺ ἔδαφος πρὸς συζητήσιν; Ἐάν δὲν εἶχε πατέρα πῶς ἦτο δυνατόν νὰ κληθῇ Υἱὸς ὁ Χριστός; Ἐάν ἐπίσης δὲν εἶχε πατέρα πῶς ἀνωμαλῶς Μονογενής; Ὁ υἱὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πατέρα, διότι: ἄλλως δὲν θὰ ἦτο υἱός. Γ Ἀλλὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνευ

2. Ἐξρ. 7, 1-3.

πατρός και μητρός. Πώς; Χωρίς πατέρα κατά την γέννησιν του ἐπὶ τῆς γῆς και χωρίς μητέρα κατά την εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅτε εἰς τὴν γῆν εἶχε πατέρα οὕτε εἰς τὸν οὐρανὸν μητέρα. Ἐπίσης εἶναι ἀνευ γενεαλογίας. Ὡς τὸ ἀκούσαν ἄσοι πολυεξέταζον τὴν οὐσίαν του αὐ καὶ πολλοὶ νομίζουν ὅτι αὐτὸ τὸ ἀνευ γενεαλογίας ἀφορᾷ εἰς τὴν γέννησιν του εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Διότι οἱ μὲν αἰρετικοὶ δὲν θέλουν οὕτε αὐτὸ, διότι πολυεξετάζουν και ἐπεξεργάζονται ἐκείνην. Οἱ δὲ περισσότερον ἐπιεικεῖς ἀπὸ αὐτοῦς, αὐτὴν μὲν τὴν παραδέχονται, ἀλλὰ δὲν πιστεύουν ὅτι τὸ ἀνευ γενεαλογίας ἐλέχθη ἐν σχέσει μὲ τὴν γέννησιν του εἰς τὴν γῆν. Ὡς ἀποδείξωμεν ὅτι διὰ καθὲ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς γεννήσεις ἔχει ὁμιλήσει ὁ Παῦλος, καὶ περὶ τῆς αὐα καὶ περὶ τῆς κάτω. Διότι καὶ ἐκείνη ἠσθερὴ καὶ αὐτὴ μυστικωτάτη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει: «Ποῖος θὰ διηγήθῃ τὴν ἱστορίαν του;» Ἀλλὰ λέγουν ὅτι εἶπε περὶ τῆς αὐα. Τί θὰ εἰπωμεν εἰς τὸν Παῦλον, τοῦ ὁμιλήσει καὶ διὰ τὰς δύο γεννήσεις καὶ τότε προσέθεσε καὶ τὸ ἀνευ γενεαλογίας; Διότι ἀφοῦ εἶπε πρῶτον τὸ ἀνευ πατρός και μητρός, τότε προσέθεσε τὸ ἀνευ γενεαλογίας. Ἐ ὥστε ὅχι μόνον κατ' ἐκείνην τὴν γέννησιν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνευ μητρός ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο χωρίς πατέρα, νὰ πιστεύσῃς ὅτι εἶναι ἀνευ γενεαλογίας. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἔθεσε καὶ τὰς δύο, τότε εἶπε τὸ ἀνευ γενεαλογίας. Διότι καὶ ἡ ἐπὶ τῆς γῆς γέννησις εἶναι ἀκατανόητος δι' αὐτὸ δὲν θὰ τολμήσωμεν νὰ θεωρήσωμεν ἐκείνην. Ἄν τὰ προτύπια τοῦ ναοῦ εἶναι τόσο φοβερά καὶ ἀπληροίστετα, πῶς νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότετα. Διότι ὅτι ἐγεννήθη ἐκ πατρός, γνωρίζω, δὲν γνωρίζω ὅμως τὸ πῶς. Ἐπίσης γνωρίζω ὅτι ἐτεχθὲ ἀπὸ τὴν Παρθένον, ἀλλὰ οὕτε ἐδῶ καταλαβαίνα τὸν τρόπον. ¹⁷ Ἀ Διότι καθὲ μίαις φύσεως ἡ γέννησις ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς καθενὸς καλῶπτεται μὲ σιγὴν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παρθένου, ἐγὼ αὐ καὶ δὲν γνωρίζω πῶς ἐγεννήθη ἐκ παρθένου, ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι ἐγεννήθη καὶ δὲν τὸ ἀντικρούω ἐπειδὴ ἀγνοῶ τὸν τρόπον. Κάμε καὶ οὐ τὸ ἴδιον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Πατρός. Ἄν καὶ ἀγνοῶς τὸ πῶς ἐγεννήθη, παραδέξου ὅτι ἐγεννήθη. Καὶ ὅταν θὰ σοῦ εἰπῇ ὁ αἰρετικὸς πῶς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα ὁ Υἱός, τότε συνύψω του εἰς τὸ ἔσχατον τὴν πεποίθησιν καὶ εἰπέ του: ■ Κατέβη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ

δ. Ἡσ. 55, 8.

δεῖξε μου πῶς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον καὶ τότε ἐρώτησε ἐκεῖνα τοῦ θέλει. Κράτησε του καὶ στάσου πλησίον (του) καὶ μὴ τὸν ἀφήνῃς νὰ δραπέτεύσῃ, μήτε νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν σκέψεων, ἀλλὰ πιάσε τον καὶ πνίξε τον, ὅχι θέθαια μὲ τὰ χέρια, ἀλλὰ μὲ τὸν λόγον σου. Μὴ τοῦ παρέχῃς (εὐκαιρίαν) ἀποχωρισμοῦ, καὶ διαφυγῆς τοῦ ἀναζητῆ. Ἀπὸ ἐκεῖ κάνουν θάρρους εἰς αὐτοὺς μὲ τοὺς ὁποῖους συζητοῦν, ἐπειδὴ ἡμεῖς τοὺς ἀκολουθοῦμεν καὶ δὲν τοὺς οδηγούμεν εἰς τοὺς νόμους τῶν ἁγίων Γραφῶν. Λοιπὸν, δάλε εἰς αὐτοὺς γύρω-γύρω τείχος τὰς μαρτυρίας τῶν Γραφῶν καὶ δὲν θὰ ἡμπορέσαιν οὕτε τὸ στόμα των ν' ἀνοίξουν. Ἐ εἶπε του: «Πῶς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον; δὲν ἀπομακρύνονται οὕτε ἀναχωρῶν». Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχη τὸν τρόπον ν' ἀπαντήσῃ κι' αὐ φιλονεικὴ ἐπ' αὐτοῖς. Ὅταν ὁ θεὸς τὰ ἀφραγίσῃ πῶς θὰ τὰ διανοίξῃ; Αὐτὰ μόνον διὰ τῆς πίστεως ἡμποροῦν νὰ γίνουν παραδεκτά. Ἐάν δὲν ἔχῃς πίστιν καὶ ἐπιστηθεῖς λογικὰ σχήματα, θὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι εἶπεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Νικόδημον: «Ἄν σὰς ὁμιλήσω περὶ τῶν γηϊνῶν καὶ δὲν ἐπιστεύσατε, πῶς θὰ πιστεύσατε ἐάν σὰς ὁμιλήσω διὰ τὸ ἐπουράνιον;» Σοῦ εἶπα περὶ τῆς γεννήσεως ἐκ τῆς Παρθένου καὶ δὲν γνωρίζεις καὶ δὲν τολμάς ν' ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου καὶ ἐπεξεργάζεσαι τὸν οὐρανόν; Μακάρι νὰ πολυεξέταζες τὸν οὐρανόν καὶ ὅχι τὸν Κύριον τῶν οὐρανῶν. Ἐάν σὰς ὁμιλήσω διὰ τὰ ἐπίγεια καὶ δὲν ἐπιστεύσατε. Ὡς εἶπεν ὁ θεὸς δὲν ὑπακούετε, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε, θέλων νὰ μὰς δεῖξῃ ὅτι καὶ τὰ γήινα χρειάζονται πίστιν. Καὶ ἐάν τὰ γήινα χρειάζονται πίστιν, πολλὸν περισσότερον τὰ ἐπουράνια. Ἄν καὶ τότε συκαμῖται μὲ τὸν Νικόδημον περὶ γεννήσεως πολὺ ὀλιγώτερον. Ὁ λόγος ἦτο περὶ τοῦ θαπτίσματος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς. Ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι καὶ αὐτὰ γίνονται κατανοητὰ διὰ τῆς πίστεως. Ἐνόμωσε δὲ αὐτὰ γήινα, ὅχι διότι εἶναι γήινα, ἀλλὰ ἐπειδὴ συμβαίνουν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐν συγκρίσει μὲ τὴν γέννησιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ποὺ εἶναι μυστικὴ καὶ ὑπερβαίνει πᾶσαν λογικὴν, αὐτὰ εἶναι γήινα. Ἐάν λοιπὸν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζω πῶς ἀναγεννῶμαι ἀπὸ τὰ ὕδατα (κατὰ τὸ βάπτισμα), ἀλλὰ παραδέχομαι τὸ γεγονός μόνον διὰ τῆς πίστεως καὶ δὲν ἐρευνῶ τὸν τρόπον, πόση μεγάλη τρέλλα δὲν θὰ ἦτο νὰ κινῇ κανεὶς τὸν λαγισμόν του ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ

4. Ἰωάν. 3, 12.

εις τούς ούρανους και να ζητή λογοδοσίαν, διὰ τὸν τρόπον γενήσεως;

Ὡς λοιπὸν συμβαίνει νὰ εἶναι χωρὶς πατέρα καὶ χωρὶς μητέρα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπεδείχθη ἄρκετὰ ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ἐπὶ εἶναι ἀνευ γενεολογίας καὶ κατὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ γῇ γέννησίν του.¹²² Ἀ' Ἐπομένως, ἂς στραφώμεν πρὸς τὸ ἐπείγον καὶ ἂς ἀναβάλωμεν τὸν λόγον περὶ Μελχισεδέκ δι' ἑλλην ἡμέραν καὶ ἂς ἀνοίξωμεν τὰ αὐτιά μας, καθόσον θὰ ἀκούσωμεν προφητικά προβλήματα. Διότι τὰ προφητικά λόγια ὁμοιάζουν μὲ αἰνίγματα καὶ πολλὰ (εἶναι) ἡ δυσκολία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὰ διδῶντα τῆς δὲν κατανοοῦνται εὐκόλως, ἐνῶ ἡ Καινὴ εἶναι σαφεστέρη καὶ εὐκολωτέρα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, θὰ ἔλεγε τις ἔχουν διατυπωθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καίτοι ἡ Καινὴ, ὁμιλεῖ περὶ σπουδαιωτέρων πραγμάτων ὅπως περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, περὶ τῶν μυστικῶν ἀναβῶν τὰ ὅποια υπερβαίνουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; Διὰ ποῖαν αἰτίαν αἱ προφητεῖαι εἶναι ἀσαφεῖς; Αὐτὰ προλέγουσιν πολλὰ κακὰ ὡς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι αὐτοὶ μὲν θὰ ἐκδηλοῦν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γίνωμεν ἡμεῖς δεκτοί, ὅτι θὰ κηρυχθῇ ὁ ναὸς καὶ οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ θ' ἀνοικοδομηθῇ, ὅτι θὰ κατεδαφισθῇ τὸ Ἱεροσόλυμα καὶ θὰ εἶναι εἰς ὄλως διαβητὰ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀφοῦ θὰ περιπλανῶνται θὰ διασπαρῶν εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην, θὰ χάσουν τὴν πόλιν καὶ οὐδέποτε θὰ ἔχουν πάλιν τὴν ἀρχαίαν τὴν πόλιν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀπαρעבאῖν ἅλα ἕσα εἰχον εἰς τὸ παρελθόν καὶ προφητεῖαι καὶ θυσίαι καὶ ἱερωσύνη καὶ βασιλεία. Καὶ οὐ μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προέλεγον οἱ προφῆται, ἀναιμῶντες ἀναρίθμητα θλιβερά γεγονότα εἰς τὰ διδῶντα τῶν. Ὁ Προκειμένου λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ μὴ καταλάβουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν σαφῶς τὰ λεγόμενα καὶ ἀναλόγως μεταχειρισθῶν τοὺς λέγοντας ταῦτα, ἐκάλυψαν τὰς προφητείας τῶν μὲ ἐρμηνευτικὰς δυσκολίας καὶ περιέβαλον τὰ γεγονότα μὲ πολλὴν ἀσάφειαν διὰ νὰ εἶναι ἡσαρλισμένοι οἱ ὁμιλοῦντες. Καὶ ἀπὸ ποῦ γίνεται τοῦτο φανερόν; Χρειάζεται νὰ ζητῶμεν λογοδοσίαν καὶ ὅταν ἀκόμη ἀπευθυνόμεθα εἰς φίλους, ἐν ᾧ ἰσως εἶναι παρόντες καὶ πολλοὶ ποῦ (δὲν εἶναι) φίλοι. Ἄς μάθουν λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι αὐτὰ διὰ νὰ καταστοῦν φίλοι. Εἶπα ὅτι ἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουσαν τὰ μέλλοντα νὰ τοὺς συμβοῦν κακὰ καὶ ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ κυριευθοῦν ὀριστικῶς πρὸς χάριν τοῦ Χριστοῦ — τὴν παν-

τοτεινὴν αὐτὴν κατάληψιν καὶ ὀριστικὴν — ἂν λοιπὸν ἤκουαν ἀπὸ τῶν προφητῶν ὅλα αὐτὰ φανερά, ἀμέσως αὐτοὺς ποῦ τὰ ἔλεγον θὰ τοὺς ἐφόνευον. Ἀπὸ ποῦ καθίσταται τοῦτο φανερόν; Πρῶτον ἀπὸ τῶν τρόπων τῶν. Ἦσαν μονιακοὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ θηριώδεις. Ἦτο ὄχλος ὁ ὁποῖος εἰδὼς συνεχῶς δι' αἷμα προφητῶν καὶ τὰ χέρια τοῦ εἶχον ἀσχοληθῇ μὲ σφαγὰς ἁγίων. Αὐτὰ τοὺς κατηγορεῖ ἀναφανδὸν ὁ μέγας Ἠλίας ὅταν λέγει: Εὐ Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἐφόνευσαν, κατέκαψαν τὰ θυσιαστήριά σου.¹²³ Καὶ ὁ Χριστὸς ἐπίσης: «Ἱεροσόλυμα, Ἱεροσόλυμα ποῦ ἐφόνευες τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σέ.» Καὶ ὁ Ἠσαῖας συμφωνεῖ πρὸς αὐτοὺς, κατηγορῶν αὐτοὺς, φωνάζει δυνατὰ: «Τὰ χέρια σας εἶναι γεμῆτα ἀπὸ αἱματοχυσίας.» Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν: «Οἱ πατέρες σας ἐφόνευσαν τοὺς προφῆτας καὶ σεις κτερίζετε τοὺς τάφους τῶν. Συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας.» Βλέπετε πῶς καὶ ὁ Κύριος καὶ οἱ ὑπηρέται του κατηγοροῦν αὐτοὺς διὰ φόνον. Τί σημαίνει συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας; Α' 173. Φονεύσατε καὶ ἐμεῖ, προσθέσατε εἰς τὰ αἵματα τῶν θούλων καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου. Διότι ἂν ἐσφαζαν ἀναριθμήτους ἀνθρώπους ἦσαν δούλοι δούλοι οἱ σφαγέντες, ἀλλὰ ὅταν ἀπλώσων τὰ χέρια κατὰ τοῦ Κυρίου, τότε συνεπληρώθη τὸ μέτρον. Καὶ φυσικὰ. Μέχρις οὗτου δὲν εἶχον φονεύσει τὸν Κύριον, εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ἀνέμενον ὅταν θὰ ἤρχετο ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ νὰ ἄρῃ τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐθεσαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἱατροῦ καὶ ἐξύβρισαν τὸ ἐξυλαστήριον θῦμα καὶ περιεφρόνησαν αὐτὸν ποῦ ἦλθε νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματα, ἔχασαν πλέον κάθε ἐλπίδα. Καὶ διὰ τοῦτο λέγει: Συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας. Β. Ναί, λέγει. Τὸ ὅτι ἦταν μαλυσμένοι μὲ φόνον καὶ κατηγορούμενοι ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰς μαρτυρίας. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν εἶναι φανερόν ὅτι δὲν θὰ ἐλυποῦντο τοὺς προφῆτας ἂν ἤκουαν ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ κατεστρέφοντο, ὅτι θὰ κατηγορεῖτο ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος, ὅτι ἡ Παλαιὰ διαθήκη θὰ μεταβάλλετο; Κυρίως δὲ καθίσταται φανερόν ἐξ ὧν ἐλέγχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς Γραφὰς θὰ προσπαθῶμεν νὰ κάμω σαφεστέρην τὴν ἀπόδειξιν. Διότι κάποτε

5. Γ' Βασίλ. 19, 10.

6. Ματθ. 23, 37.

7. Ήν. 1, 15.

8. Ματθ. 23, 29-32.

ἤκουον κάποιον προφήτην νὰ λέγῃ ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ ὑποστοῦν προσωρινὴν καταστροφὴν, καὶ ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ μετανοήσουν ὥστε νὰ ἀπομακρύνουν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ ἐξέσπαν τὸν θυμὸν των εἰς τὸν προφήτην. «Τὸ ὅτι εἶναι ἀληθὲς τοῦτο, ἀκούσατε τὰς ἰδίας τὰς ἱστορίας. Ἐπολιόρουν κάποτε τὴν πόλιν των οἱ Πέρσαι καὶ ἐξω τῶν τειχῶν εἶχεν ἐγκατασταθῇ βαρβαρικὸν στρατόπεδον. Οἱ κίνδυνοι ἦσαν προφανεῖς. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦτο παγιδευμένη τότε, ἐνῷ οἱ ἔχθροὶ ὠπλισμένοι τὴν ἐπολιόρουν. Παρ' ὅλον ὅμως πού τὰ θειὰ ἦσαν τόσον ἐμφανῆ, ἐπειδὴ ὁ Ἱερεμίας ἤλθε καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι ἡ πόλις θὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας Χαλδαίων καὶ ἐνῷ τοῦτο δὲν ἦτο κἀν προφητεία, ἀφοῦ μὲ τὰ ἴδια των τὰ μάτια εἶλεπον θοὰ θὰ συνέβαιναν, ὁ ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τοὺς εἶπε τὰ φανερά καὶ ὁφθαλμοφανῆ, οἱ δὲ δούλοὶ καὶ ἀναίσθητοὶ καὶ ἀγνώμονες ἐναντὶ τῶν εὐεργετῶν των, τόσον πολλὴ ἐξηγριώθησαν ὥστε τὸν ἐθεώρουν προδότην καὶ καταστροφέα τῆς πόλεως καὶ διεκήρυξαν ὅτι ἀποβαθρύνει τὸν λαόν.»⁹ ἐνῷ αὐτὸς στερέωνε καὶ διηγείρε τὴν προθυμίαν των καὶ τοὺς ὡδηγεῖ πρὸς τὸν Θεόν, ὑψῶνων ἀρραγὲς καὶ ἀκαταμάχητον γύρω των τείχος. Αὐτοὶ ὅμως μὴ ἐνωήσαντες τίποτε ἀπὸ αὐτὰ διέτασσον νὰ θανατωθῇ. Τέτοιαις ἀμοιβάς προσέφεραν πάντοτε εἰς τοὺς εὐεργετίας. Ἐ καὶ παρὰ τὴν συγχώρησιν τοῦ βασιλέως δὲν ὑπεχώρησαν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπούρεσαν νὰ τὸν φονεύσουν τὸν ἐριψάν μέσα εἰς ἓνα ὄρυμενόν λάκκον.

Ἀφοῦ δὲν ἤνευχοντο νὰ ἀκούσουν περὶ προσωρινῆς αἰχμαλωσίας, πῶς θὰ εἰσῆκουσαν τὴν πρόρρησιν περὶ διαρκούς δουλείας; Ἄν ὁ Ἱερεμίας, εἶπε, θὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ δὲν ἠνέχθησαν νὰ τὸν ἀκούσουν, ἀλλὰ ἐτιμώρουν αὐτὸν πού τὰ εἶπε, ἂν ἤκουον τοὺς προφήτας νὰ λέγουν ὅτι οὐκ ἔστιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀλλὰ θὰ διασκορπισθῇ.¹⁰ Ἄ εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιστρέψετε, δὲν θὰ τοὺς ἔπιναν τὸ αἷμα; Καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπλὴ σκέψις ὅς παρὲς φανεράν ἀπόδειξιν ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ προλέγῃ τις τὰ μέλλοντα εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐνωῶ τὴν ἰδικήν μας τιμὴν καὶ τὴν ἐκπίωσιν ἐκεῖνων. Εἰπέ μου διατί ἐλιθοβολήσαν τὸν Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα; Δὲν τὸν κατηγορήσαν ὅτι ἐὼ ἀνθρώπος αὐτὸς λέγει διδασκαλίαν λόγια;¹¹ Εἶπε, λέγουν ὅτι ὁ Ἱ-

⁹ Ἱερ. 38, 4.

¹⁰ Πρᾶξ. 6, 11-14.

ησοῦς θὰ κρημνίσῃ τὸν ναὸν τούτων καὶ θὰ μεταβάλῃ τὰ ἔθιμα τὰ ὁποῖα παρέδωκεν ὁ Μωϋσῆς» καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐθανάτωσαν μὲ λιθοβολισμόν. Καὶ ἂν τότε δὲν ἠνέυχοντο νὰ ἀκούσουν τέτοια λόγια τὰ ὁποῖα τοὺς ἔπειθον ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα λοιπόν, πῶς ἔζη δυνατόν νὰ τὰ ἀνέχων ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν προφητῶν, οἱ ὁποῖοι τὰ προέλεγαν; Ἦκουσες, ἀγαπητέ, ὅτι διὰ τὸν ναὸν καὶ διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς πολιτείας ἐθανάτωσαν διὰ λιθοβολισμοῦ τὸν Στέφανον. Ἀκουσε λοιπὸν πῶς ἀποδίδουν τὸ ἴδιον ἐγκλημα εἰς τὸν Χριστόν. Εἶπε αὐτός, λέγουν, συγκρατεῖτε τὸν ναὸν τούτων καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀνοικοδομήσω εἰς τρεῖς ἡμέρας.¹² Εἶδες πόσον ἡ κατεδάφισις τοῦ ναοῦ καὶ ἡ μεταφορά τῆς πολιτείας ἐξάπτει πάντοτε τὴν ὀργὴν των; Διὰ τοῦτο τὰ ἔλεγον ὅλα αὐτὰ οἱ προφῆται, ἀλλὰ οὐκ φανερά. Διὰ τοῦτο ἤβελαν νὰ φονεύσουν καὶ τὸν Παῦλον, διότι δηλαδὴ τοὺς παρεκίνηε νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πολιτείαν των. Ἀπὸ τοῦ καθίσταται τοῦτο φανερόν; «Βλέπεις ἀδελφέ, λέγουν ὅτι πολλὰ χιλιάδες ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἶχον πιστεύσει καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἐπληροφόρηθησαν διὰ ἐσέ, ὅτι διδάσκεις τὴν ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου.»¹³ Οἱ πιστοὶ δὲν ἤνευχοντο νὰ διδάσκωνται ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ αὐτοὶ πού οὐδέποτε ἐπίστευσαν πῶς θὰ ἠνέυχοντο ν' ἀκούσουν ὅτι κάποτε θὰ καταργηθῇ ὁ νόμος; Τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐφόνευσαν τοὺς προφήτας ἂν προέλεγον κάτι σαφές, τὸ ἀπεδείξαμεν μὲ μαρτυρίαν σχετικὰς πρὸς τὸν μακάριον Ἱερεμίαν, τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστόν καὶ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον. Εἰς ὅλους ἀπηύθυναν τὰς ἰδίας κατηγορίας καὶ ἔτσι τοὺς ἐφόνευσαν. Ἐπίσης ὅτι ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ προφητικά τὰ διδῶντα θὰ κατέκαιον ὃ ἂν καταλάβαιναν τὰ γραφόμενα, θὰ σὰς τὸ κάμω σαφὲς μὲ κάποιαν ἱστορίαν ἀγνωστον σέ σὰς, ἡ ὁποία ὅμως θὰ σὰς γίνῃ πολὺ γνωστὴ ἐντός ἀλίγου. Τοιοῦτοτρόπως λοιπόν θὰ προσπαθῶν νὰ τὴν ἀφηγηθῶ. Ποία εἶναι λοιπόν ἡ ἱστορία ἀκούσατε: «Συνέβη κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακείμ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσίου, βασιλέως τοῦ Ἰουδα. Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἱερεμίαν: «Γράψε ὅλους τοὺς λόγους πού σοῦ ἀπηύθυναν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωακείμ ἕως τὴν ἡμέραν αὐτῆν»,¹⁴ δηλαδὴ ὅλα τὰ κακὰ πού σκέπτομαι νὰ κάμω εἰς αὐ-

¹¹ Ματθ. 26, 61· Ἰωάν. 2, 19.

¹² Πρᾶξ. 21, 20.

¹³ Ἱερ. 38, 1-2.

τούς. Ε Κύπταξε τί φιλόνηρωπος εἶναι ὁ Θεὸς καὶ πόσον φροντίζει. Ἐπειδὴ δὲν ἤνελχοντο νὰ τὰ ἀκούσουν χωρισμένα τὰ κακά, συγκέντρωσε, λέγει, ὅλα αὐτά, ὡς ἴσως τὸν φόβον, μήπως καὶ ἐταί γίνουν καλύτεροι. Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὑπόσχεσιν διὰ νὰ καταβεβήμεν τὸ ζητούμενον, ὅτι δηλαδὴ θὰ κατέστρεφον καὶ αὐτὰ τὰ προφητικά διδῶντα ἂν ἤνυσαν ὅλα αὐτὰ πού σήμερον συμβαίνουν. Ἰσως ἀκούσουν τὰ κακά (διότι πρέπει νὰ ἐνθυμησθε τὴν ἱστορίαν μας), τὰ ὅποια σκέπτονται νὰ τοὺς κάμω καὶ ἐγκαταλείψουν τὸν πονηρὸν δρόμον των. Ἰσως λέγει ὁ Θεός; 175 Α. Ἀγνοεῖ ὅσα θὰ συμβοῦν; Δὲν γνωρίζει ἂν θὰ τὸν ὑπακούσουν, αὐτὸς πού γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνων, ὁ δοκιμάζων καρδίας καὶ νεφρούς, ὁ κρίνων ἀναμνήσεις καὶ σκέψεις, ὁ ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὰ πάντα γυμνὰ καὶ ἀκάλυπτα; Διὰ ποῖον, λοιπόν, λόγον, ἔλεγε Ἰσως ἀκούσουν; Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὸ μάθετε καὶ αὐτὸ διὰ τοὺς κατηγοροῦντας ὅτι ἀγνοεῖτε τὸν Μονογενῆ. Ἰδοὺ ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ λέγει λόγους ἀγνοοῦντος. Διότι τὸ ἴσως εἶναι λόγος ἀγνοοῦντος. Ἀλλὰ δὲν ἀγνοεῖ. Ὅταν συμβῇ νὰ ἀκούσης κάτι παρόμοιον νὰ λέγεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου σχηματίζου τὴν ἰδίαν γνώμην καὶ σὺ. Ἀφοῦ εἶναι υἱὸς μιμεῖται πάντοτε τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ οἱ καιροὶ τῶν ἀγωνίων ἔς ἀναμείνου ὅλα αὐτά. διὰ νὰ μὴ ξεφύγωμεν ἀπὸ τὸ προκείμενον Β θέμα. Εἰπαμεν διὰ ποῖον λόγον λέγει Ἰσως ἀκούσουν. Ἀν ἔλεγε ὅτι θ' ἀκούσουν χωρὶς τὸ ἴσως, θὰ ἦτο ψευδές, διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσουν. Ἀν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν ὅτι δὲν θ' ἀκούσουν, θ' ἀπέστελνεν ἄνευ λόγου τὸν προφήτην εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας διάθεσιν ν' ἀκούσουν. Καὶ ὁ μόνος δι' αὐτό, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομιμῇ ὅτι ἡ πρόγνωση τοῦ εἶναι κάποια υποχρεωτικὴ παρακλή καὶ δι' αὐτὸ ἐποθετῆσε τὰς ἐράσεις τοῦ κόπης ἀμφιβόλους, διὰ νὰ μὴ λέγουν τυχὸν ἐράσεις τοῦ κόπης ὁ Θεὸς καὶ πρέπει ἐπομένως νὰ γίνῃ. Τὸ ἴδιον λέγεται καὶ περὶ τοῦ Ἰούδα. Προεῖπεν, λέγουν ὁ Χριστὸς, ὅτι θὰ γίνῃ προδότης καὶ διὰ τοῦτο ἔγινε προδότης. Ὡς τῆς θλακείας καὶ τῆς ἀδικαντροπίας των. Διότι ἡ πρόγνωση, ἀνθρωπίνως, δὲν εἶναι ἡ αἰτία τῆς πονηρίας. Ὁ Θεὸς φυλάττει. Δὲν εἶναι ἀναγκαστικὴ διὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ἀλλὰ μόνον προγνωστικὴ. Ὅχι διότι τὸ προεῖπεν ὁ Χριστὸς ἔγινε προδότης ὁ Ἰούδας, ἀλλ' ἔπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ προδότης τὸ προεῖπεν ὁ Χριστὸς. Ἐπομένως διὰ νὰ μὴ λέγουν καὶ ἐδῶ ὅτι εἶπεν ὅτι δὲ ν θ' ἀκούσουν καὶ ἀπέκλεισε τὴν δόδον τῆς μετανοίας δι' αὐτούς, ἐπρόλαβε D καὶ τοὺς κατέρριψε τὴν πρόφασιν λέγων ὅτι Ἰσως ἀκούσ

ο ο ο υ ν τὸν προφήτην.

Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὑπόσχεσιν. Ἰδὲ τὸ ὑπενθυμίζω συνειχῶς διότι, ὅταν θγάλω τὸ συμπέρασμα, νὰ μὴ ξεχάσετε τὸ θέμα πού μοῦ ἐξηγήσατε εἰς τὴν ἀρχήν. Τί εἶναι αὐτό; Ὅτι ἂν καταλάβαιναν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τοὺς συμβοῦν τὰ δεινὰ πού τοὺς εὐρήκαν (ἐννοῶ αὐτὰ πού τοὺς συμβαίνουν τώρα) θὰ κατέστρεφον καὶ αὐτὰ τὰ προφητικά διδῶντα καὶ δὲν θὰ ἐλυποῦντο οὔτε τὰ ἱερὰ κείμενα. Ἀλλ' ὅς ἐλθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν μας. Μόλις τὰ ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἰερεμίας, καλεῖ τὸν μαθητὴν του Βαρούχ, υἱὸν τοῦ Νηρίου, καὶ τοῦ λέγει: «Γράψε εἰς διδῶν ὅλα τὰ κακά πού πρόκειται νὰ συμβοῦν εἰς αὐτούς». 176 Ε Τί συνέβη; Σὺ διετάχης ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ στέλνεις τὸν μαθητὴν σου; Ἀσὰ γὰρ μήπως δειλιάσης, μήπως ἀγωνιάς, μήπως φοβῆσαι; Ἀν σὺ φοβῆσαι πῶς ὁ μαθητὴς θὰ τολμήσῃ; Τίποτε ἀπὸ αὐτά. Νὰ εἶδῃ ἔμπροσθέν σου εἶναι ἡ αἰτία. Διότι ὅταν εἶπε «γράψε καὶ διάβασε», προσέθεσε: «Ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὴν φυλακὴν». 177 Ὡς τῆς μεγαλοφυΐας! Εἰς τὴν φυλακὴν ἦτο καὶ δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν προφητείαν. Ἀς προσέξωμεν τὴν ἀνδρείαν τοῦ δικαίου καὶ τὴν σοφίαν τῆς διανοίας του. 178 Α. Δὲν εἶπεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του; Τόσα δεινὰ μοῦ συνέβησαν διὰ τὸ θάρρος μου αὐτό, ἀναριθμήτους λόγους ἐδαπάνησα καὶ τίποτε δὲν ὠφελήθη, οὔτε ἐκέρδισα τί ἐπιπλέον ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ νὰ εἶμαι δέσμιος εἰς τὴν φυλακὴν. Καὶ ὁ Θεὸς δὲν με ἀπέλευσεν ἀκαμῆ καλὰ - καλὰ ἀπὸ τὰ δεσμά καὶ πάλιν με στέλλει εἰς ἐκείνους τοὺς κυνηγούς; Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ οὔτε εἶπε, οὔτε ἐσκέφθη, ἀλλὰ ἔνα μόνον εἶχε κατὰ νοῦν, πῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρεσε μόνος του, προσεπάθησε διὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ: «Διάβασε, λοιπόν, λέγει εἰς αὐτούς καὶ εἶπε ὅλα τὰ κακά. Ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὴν φυλακὴν». 179 Ἐλεγε λοιπόν ὁ Ἰερεμίας καὶ ἔγραψεν ὁ Βαρούχ εἰς διδῶν. Ἦτο καιρὸς νηστείας ὅταν συνέβαιναν ὅλα αὐτά, καὶ ἐπλησίαζε ἑορτὴ πού ἐκάλει τοὺς πάντας εἰς τὴν μητρόπολιν. Διότι ἔπρεπε νὰ γίνῃ κοινὴ ἡ σὺναξις ἐπειδὴ ἡ συνάθροισις θὰ ἀπησχολεῖτο μὲ πράγματα ἀναγκαῖα εἰς ὅλους. «Ἦλθε πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὁ Βαρούχ καὶ τοὺς ἐδίδασκε ἐκὼπὸν των ὅλους τοὺς λόγους», 180 λέγων

14. Ἰερ. 36, 4.

15. Ἰερ. 36, 5.

16. Ἰερ. 36, 6.

17. Ἰερ. 36, 14-15.

καὶ τὴν αἰτίαν. Καὶ εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν: «¹⁹ Ἰωῆς, ἡ ἀγάπη σας προσέσκη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». ²⁰ Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσουν δι' ὁμίλει ὡς κατηγοροῦς, ἀλλὰ ἀφοῦ πληροφορηθῶν ὅτι ἐφθασε ἐκεῖ διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ. Ὁ γίνοντι ἐπιεικέστεροι. Τὶ ἔκαμιν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσουν, ἀντὶ νὰ ἐπαινήσουν, ἀντὶ νὰ θαυμάσουν, δὲν ἔκαμιν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ἀνήγγειλαν εἰς τὸν βασιλεῖα δ-σα ἐγράφητο εἰς τὸ βιβλίον καὶ τὸ βιβλίον τὸ κατέθεσαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἑλισσαῖ. Καὶ ἀφοῦ ἐστειλεν, λέγει, ὁ βασιλεὺς τὸν Ἰουδί, ἵνα ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦς του, διέταξε νὰ τοῦ φέρουν τὸ βιβλίον. Ὁ βασιλεὺς κατοικοῦσε εἰς χειμερινὸν ἀνάκτορον καὶ ἦτο μὴν ἑνατος, δηλαδὴ Νοεμβρίου, ἑνατος ἀπὸ τοῦ Ἑσπτικοῦ κατὰ τὴν ἀρίθμησην λέγει. Πρέπει δ-λα αὐτὰ νὰ τὰ γνωρίζουν λεπτομερῶς, διότι ἀν ἀριθμοῦσε ἀπὸ τοῦ Δίου δὲν θὰ ἦτο τότε χειμῶν. Διὰ ποῖον λόγον ἀναφέρεται καὶ τοῦτο; Θὰ τὸ καταλάβῃς σαφῶς ἀπὸ τὰ ἐπόμενα. Λοιπὸν, εἶχε ἐμπρὸς του ἕνα μαγκάλι μὲ φωτιά, διότι ἦτο ψυχρός. Βλέπετε πῶς τίποτε δὲν παραλείπεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Καὶ μὴ φωτιά ἀπὸ κάρβουνα, λοιπὸν, ἦτο ἐμπρὸς του καὶ γύρω του ἔστεικαν οἱ σατράπαι. Ἐφ-εραν τὸ βιβλίον τὸ γεμάτον ἀπὸ τὰ κακὰ (ἡ προφητεία τῶν κακῶν ἦτο κατὰλυσις τῶν κακῶν) καὶ τὸ ἐδιδάσαν. Ἐν-θυμηθῆτε σὰς παρακαλῶ, τὴν ὑπόσχεσίν μου. Μόλις τοῦ εἶχαν διαβάσει πρεῖς σελίδας πήρε ἕνα μαχαίρι, τὸ ἔκοψε καὶ τὸ ἔρριξε εἰς τὴν ἐσχάραν τῆς φωτιᾶς, ἕως οὗτο ἑκάθ-ησαν τὸ βιβλίον. Ἐ εἶδες πῶς δὲν λυποῦνται οὔτε τὰ δι-βλία, οὔτε τὰς ἱερὰς γραφάς; Ἐπειδὴ ἔγραψε περὶ αἰχμα-λωσίας τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὸ κατέστρεψε. Καὶ μὴ εὐρὼν τὸν προφήτην ἐξεδήλωσε τὴν ἀγῆν του εἰς τὰ γραπτά. Ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ καταπολεμᾷ ἔτσι τὰ ψυχὰ, ἀν συνήντα αὐτὸν ποῦ εἶχε ψυχὴν, τί θὰ τοῦ ἔκαμε; Ὅπως τὰ ἀγρία θηρία ¹⁷⁷ ἔταν συλλάβουν ἐκείνους ποῦ πυγμαχοῦν ἐναντίου των, ἀργότερον ὅμως κατορθώσουν νὰ τοὺς διαφύγουν ἀ-φίνοντες εἰς τὸ στόμα τῶν θηρίων τὰ δέρματα ποῦ τοὺς περιβάλλουν ἐνῶ αὐτὰ (τὰ θηρία) καταπρόνουν τὸ θυμὸν μὲ τὸ νὰ πρίγουν αὐτὰ (τὰ ἐνδύματα), ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ βασιλεὺς. Δὲν εὐρήκε τὸν συντάκτην τοῦ βιβλίου καὶ διὰ τοῦτο κατέστρεψε τὸ βιβλίον. Καὶ δὲν τὸ κατέκαψε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔρριξε εἰς τὴν ἐσχάραν τῆς φωτιᾶς, διὰ νὰ μὴ μείνῃ οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὰ γράμματα ἐκεῖνα. Ἀλλὰ ἀκούει δὲν καταλάβετε ὅλην τὴν τρέλλαν του καὶ θὰ τὴν μάθετε

18. Ἱερ. 36, 7.

ἀκριβῶς ἀν προσέξετε εἰς τὴν διήγησιν. Δὲν εἶπεν ὅτι ἀφοῦ διάβασε ὅλον τὸ βιβλίον ἔπειτα τὸ ἔκαυσε, ἀλλὰ ὅταν ἐδιδά-βασε τρεῖς ἢ τέσσαρες σελίδας, τὸ κατέστρεψε. Β Καὶ δὲν ἐπερίμενε οὔτε τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ εὐθὺς ἀπὸ τὰ προσήμια ἐξηγηρώσῃ. Διὰ τοῦτα δὲν παρεῖχτο ἀσφα-λεια εἰς τοὺς προφήτας νὰ λένωνται εἰς τοὺς Ἰουδαίους δ-λα τὰ μέλλοντα θεινά. Ἄν δὲν ἠγεῖοντο νὰ ἀκούσουν περὶ προσωρινῆς αἰχμαλωσίας, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπομεί-νουν καὶ νὰ μάθουν περὶ συνεχοῦς αἰχμαλωσίας; Ἀλλὰ οὔ-τε ἕως ἐδῶ ἐσταμάτησεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ ἐστειλε, λέγει τὸ βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου, νὰ ἀναζητήσῃ παντοῦ τὸν προ-φήτην, ἀλλὰ δὲν τὸν εὐρήκε. Ὁ Θεὸς τὸν ἔκρυψε. Ἐκείνον τὸν ἔκρυψε τότε σὲ κάποιο μέρος, ἐνῶ τοὺς ἄλλους προ-φήτας μὲ τὴν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων των.

Ὁχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ εἶναι δι' ἡμᾶς φανερόν ὅτι τολ-μηρὸν ἦτο νὰ ριψοκινδυνεύῃ κανεὶς τὴν ψυχὴν του εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τὴν μέλλουσαν νὰ ἀποτελέσῃ τιμὴν καὶ δόξαν εἰς τὰ ἔθνη, ὁμιλῶν περὶ τῆς θημίας ἡ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ τοὺς περιβάλῃ, ἀλλὰ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου. Αὐτὸς δλέπων κάποιον προφήτην ὁ ὁποῖος παρεξέκλινεν ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἀσαφούς προ-φητείας καὶ ὁμίλησε σαφέστερον τῶν ἄλλων διὰ τὸ ἰδικά μας ἀγαθὰ καὶ διὰ τὰ κακὰ ἐκείνων, ἐξεπλάγη καὶ τὸν ἔθαύμασε διὰ τὴν τόλμην του εἰπών: «Ὁ Ἡσαΐας ἀποτολμᾷ καὶ λέγει: Ἐδρέθηκα ἀπὸ ἐκείνους ποῦ δὲν μὲ ἀναζητοῦν, ἐφανερώθη-κα εἰς ἐκείνους ποῦ ἐρωτοῦσάν δι' ἐμέ». ¹⁹ Δ' Εἶπον, ἰδοὺ εἰ-μαι μετὰ τῶν ἐθνῶν οὗτων ποῦ δὲν ἐπεκαλέσθησαν τὸ ὀ-νομά μου». ²⁰ Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν προφητεί-αν διὰ ποῖον λόγον τὸ εἶπε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἡσαΐας τὸ ἀ-ποτολμᾷ καὶ τὸ λέγει ἐπίσης τὸ «εὐρέθην μετὰ τῶν μὴ ζητούντων ἐμέ»; Μεγάλη εἶναι ὅντως ἡ κατηγορία αὕτη τῶν Ἰουδαίων. Οἱ μὴ ζητοῦντες εὐρον καὶ οἱ ζητοῦντες ἀπέ-τυχον. Οἱ μὴ ἀκούσαντες ἐπίστευσαν καὶ οἱ ἀκούσαντες ἐ-σταύρωσαν. Δι' αὐτὸ ὠνόμασε τὸν Ἡσαΐαν τολμηρὸν. Καὶ πραγματικὰ ἦτο πολὺ τολμηρὸς νὰ σταθῇ ἐν μέσῳ τῶν κα-τηγορουμένων ἔ καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνῃ ἀλόγητα κατηγο-ρίας καὶ ἄλλους νὰ τοὺς θέσῃ μὲ τὴν προφητείαν ἐκτὸς τιμῆς, ἐνῶ ἄλλους τοὺς εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἀφελομένην εἰς αὐτοὺς δόξαν. Τὸ δικαστήριον εἶχεν ὡς κατηγοροῦς ὅλον τὸ ἀκροατήριον καὶ ποῖος ἐνώπιον ἐχθρῶν δικαστηρίων

19. Ἱερ. 18, 20.

20. Ἱερ. 26, 1.

ἡμπορεῖ νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον; Διὰ τοῦτο λέγει κάποιον καὶ λέγει. «Ἀλλ' αὐτὸ θέλω νὰ σὺς τὸ ἀποδείξῃς ὅτι ἀσφαλές ἐστιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὰς Γραφὰς γίνεται ἀσφαλὲς λόγος περὶ Ἰουδαίων καὶ ἡμῶν διὰ τὴν μὴ προῶντως οἱ Ἰουδαῖοι ἐγνωσμένον τὰ λεγόμενα. 17^α Α. Περὶ αὐτοῦ ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα τὸν μεγαλοφρονότατον Παῦλον, τὸν διηλοῦντα θυβέν, τὴν ἀσπίγγα τῶν οὐρανῶν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν ἀγόντα τὴν νύμφην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. «Σὺς ἡραδώνισα, λέγει, μὲ ἓνα ἄνδρα, διὰ τὴν σὺς παρουσιάσας ὡς παρθένον ἀγνὴν εἰς τὸν Χριστόν.» Αὐτὸν ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα, ὁ ὁποῖος λέγει φανερά ὅτι ἐκ τοῦ λόγου τούτου μερικὰ γεγονότα, οὐκ ὅλα, ἔχουν διατυπωθῇ ἀσφαλὲς εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. «Αὐτὰ πάντα θὰ ἦσαν ἀσφαλὲς εἴη ὑπῆρχε τότε λόγος νὰ λεχθῶν εἰς τοὺς τότε. Αἱ προφητεῖαι περιέχουν καὶ παλαιοὺς προσκαίρους τῆς τότε ἐποχῆς καὶ ἀσθενείας καὶ λιμοῦ καὶ ἀκόμη περιέχουν τὰ σήμερον συμβαίνοντα, τὴν πρόσκλησιν τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἀπομάκρυνσιν Β. τῆς συναγωγῆς, τὴν καταργήσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου. Αὐτὰ δὲν ἤθελε νὰ τὰ γνωρίζουν καὶ ἡθελε μόνον δοῦν συνέβαιναι εἰς τοὺς καιροὺς τῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ δοκιμάσω νὰ τὸ ἀποδείξω, ὅτι δηλαδὴ ἔλαμε νὰ γίνωμεν ἀσφαλὲς τὰ περὶ ἡμῶν, τῆς συναγωγῆς, καὶ περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου, πράγματα τοῦ τώρα συμβαίνοντος. Αὐτὰ δὲν ἤθελε νὰ τὰ γνωρίζουν ἀπὸ τότε, διότι ἂν ἐγνώριζον ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος ἦτο προσωρινὸς ἀσφαλὲς θὰ τὸν κατεφρόνουν. Διὰ τοῦτο τὸν ἐκάλεσε μὲ σκάν. Τὸ ὅτι δὲν ἦτο κάθε προφητεία ἀσφαλὲς ἀλλὰ εἶχε περιορισθῇ εἰς μέρος μόνον, ἔκουσε ἐπ' αὐτοῦ τὸν Παῦλον Γ. ὁ ὁποῖος σαφῶς μᾶς παρουσιάζει καὶ τὰ δύο αὐτὰ καὶ ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ὁ νόμος ἐκαλύπτετο ὑπὸ σκίας μόνον κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Γράφει πρὸς Κορινθίους παραγγέλλων τὰ ἐξῆς: «Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχομεν τέτοιαν ἐλπίδα φερόμεθα μὲ κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν σου, ὥστε οἱ Ἰσραηλῖται νὰ μὴ ἴδωσι τὸ τέλος ἐκείνου ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παρέλθῃ. Ἀλλ' οἱ διάνοιαι τῶν ἐκπρωθήσαν. Διότι μέχρι σήμερον μένει τὸ ἴδιον κάλυμμα κατὰ τὴν ἀνέγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ δὲν ἀφαιρεῖται, διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ.» Τὸ λεχθέν ἴσως νὰ εἶναι ἀσφαλὲς διὰ τοῦτο ἀσφαλὲς εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀσφαλές τὸ Β (διὰ τοῦτο) ὑπενθυμίζω εἰς

21. Β' Κορινθ. 11, 8.

22. Β' Κορινθ. 3, 12-14.

ὡς τὴν ἱστορίαν αὐτήν. «Ὅταν ὁ Μωϋσῆς ἀφ' ἑλθε τὰς πλάκας τῶν ἐντολῶν εἰς τὸ ὄρος ἐπρόκειτο νὰ καταβῇ, ἔλαμψε κάποια μυστικὴ καὶ θαυμαστικὴ ἀκτινοβολία εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην μορφήν, τέτοια ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν πολλῶν νὰ ἡμπορῇ νὰ τὸν πλησίσσῃ καὶ νὰ συναμιλῇσιν μαζί του. Καὶ διὰ τὴν μὴ εἶναι λοιπὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπληροῦτος εἰς τὸν λαόν, ἔβαλε ἓνα κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ ἔτσι παρείχε εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ἀδειαν νὰ τὸν πλησιάζουν. «Ὅταν ὤμιλει εἰς τὸν λαόν εἶχε τὸ κάλυμμα, δταν δὲ ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἀπέβαλε. Αὐτὸ ἐγένετο ὅτι ἐνὸς διὰ τὸ φαίνεται ἀξιοπίστος ὁ νομοθέτης εἰς τοὺς μελλόντας νὰ δεχθῶν τὸν νόμον τοῦ ὁποῖου αὐτὸς ἦτο ὁ κομιστής. Ἐὰν ἑτέρου δὲ διὰ τὴν προδιαγραφὴν εἰς τὸ πρόσωπόν του ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας καὶ διαγραφὴ ἐκ τῶν ἄνω ἡ αἰτία τοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο μερικὸ νὰ εἴπουν διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε μὲ μόνην τὴν θεότητα, ἀλλὰ περιεβλήθη σάρκα, ἐκ τῶν ἄνω (καταρχαίμενος) ἀπήντησεν εἰς τοὺς δούλους ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ δούλου. Διότι εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ δούλου, ποῦ ἐπαρουσιάσθη ἀργότερον δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν ἴδωσι οἱ Ἰουδαῖοι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωσι μετὰ ταῦτα 17^α Α. γυμνῇ τὴν θεότητα.

Ὅχι μόνον λοιπὸν μᾶς χρειάζεται τὸ κάλυμμα ἐκεῖνο, ἀλλὰ συμβαίνει νὰ πάσχουν τὰ ἴδια οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸ θεῖμα τοῦ νόμου μὲ δοῦν ἐπασχον μὲ τὸ νὰ βλέπουν τότε τὸν Μωϋσῆν. Διότι ὅπως δὲν ἔβλεπον τὴν δόξαν τοῦ νομοθέτου εἰς τὸ πρόσωπόν του, διότι παρενεβόλετο ἐκεῖνο τὸ παραπέτασμα, ἔτσι καὶ τώρα δὲν ἡμποροῦν νὰ ἴδωσι τὴν δόξαν τοῦ νόμου. Αὐτὸ μᾶς χρειάζεται καὶ ἀπέναντι τῶν αἰρετικῶν. Διότι αὐτοὶ νομίζοντες ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ νόμου ἀποτελοῦν κατηγορίαν, ἀπεδέχθησαν τὸ χωρίον τοῦτο τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι ὁ νόμος ἔχει κάλυμμα καὶ ὅτι καταργεῖται, Β. νομίσαντες ὅτι εἶναι διαβολὴ, ἀφήκαν τὰς γραφὰς διὰ νὰ μεταχειρισθῶν τὰ ἴδια τῶν ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ ἀσφαλὲς αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ γεγονός ἀποδεικνύει μέγαν τὸν νόμον. Ὅπως τότε δὲν ἦτο κατηγορία διὰ τὸν Μωϋσῆν νὰ ἔχῃ κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀλλὰ ἀδυναμία τῶν Ἰουδαίων, ἐνὺ διὰ τὸν Μωϋσῆν ἦτο ἐπᾶντος μέγας διότι ἦτο τὸς ἡ ἀκτινοβολία τοῦ προσώπου του, ὥστε νὰ χρειάζεται καὶ τὸ κάλυμμα ἐνώπιον τῶν ὁμοειδῶν του. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν νόμον. Ἄν δὲν εἶχεν ἀπληροῦτον ἀκτινοβολίαν δὲν θὰ ἐχρειάζετο σκέπασμα. «Ὅταν λοιπὸν λέγει ὅτι κάλυμμα ὑπάρχει ἐ-

πι τῆς ἀναγνώσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης θηλοὶ τὴν ἀσάφειαν αὐτοῦ ἔσταν λέγει δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ μέρος ποὺ εἶνα ἀσάφες, (αὐτὸ) μᾶς τὸ εἶδε ὁ νόμος. Διότι δὲν εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ νόμου ἀσάφες, ποὺ μᾶς ἐβοήθη εἰς τὸ νὰ ρυθμίζωμεν τὸν θ·ον καὶ τὴν συμπεριφορὰν μᾶς, διότι τότε θὰ εἶδιδετο ἀνευ σκοποῦ "Ἐχουν καλυφθῇ διὰ σκιδᾶς μόνον τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ μάθωμεν ὅτ ὁ νόμος καταργεῖται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι καὶ αὐτὸ εἶνα ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει περὶ τοῦ νόμου τὸν ὅπου·ον εἰσήγαγε ὅτι ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς θὰ τὸν καταργήσῃ καὶ ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ θὰ παύσῃ νὰ ἰσχύῃ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ μέρος τοῦ νόμου ποὺ λέγε· D ὅτι θὰ καταργηθῇ δὲ τὸ Χριστοῦ, τοῦτο ἦτο μόνον ἀσάφες. Καὶ τοῦτο τὸ "ἔιο, ἀναφέρων ὁ μέγας Παῦλος προσέβηκε δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν μὴ, ὅταν ἀκούσῃς ὅτ κάλυμμα παραμένει, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν νομίμην ὅλην ἀσάφην καὶ καλυπτομένην διὰ σκιδᾶς μὲ τὴν προσθήκην αὐτὴν θεωρῶσε τὴν ὑπόψιν. "Ὅταν εἶπε ὁ Παῦλος ὅτ κάλυμμα παραμένει κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προσέθεσε κατὰ ὁποῖον (κάλυμμα) δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται, διὰ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ (σημαίνει,) λέγει δὲν ἀφαιρέθῃ διότι πρόκειται νὰ καταργηθῇ διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἀφαιρέθῃ εἰς ὅσους δὲν προσῆλθον διὰ τῆς πίστεως, διότι ὁ ἤδη προσελθὼν καὶ ὁ ἀπολαύσας τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔδεν βλέπε, τὸν νόμον διὰ παρατετάσματος, ἀλλὰ εἶλεται καθαρὰν τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ. Εἶναι δὲ δόξα τοῦ νόμου τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ διδάξῃ ὅτ καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ νὰ μάθῃς καὶ τοῦτο. Εἶδες τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ νόμου, Εἶναι ἀληθὴς ἀκτινοβολία τοῦ ὅταν ἠμπορέσῃ νὰ σὲ διαπαιδαγωγήσῃ πρὸς τὸν Χριστόν. Καὶ διαπαιδαγωγή ὅταν θὰ ἀποδείξῃ τὸν εαυτόν του καταργούμενον. ¹⁰⁰ A "Ὅποτε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὸ κτύπημα κατὰ τῶν αἰρετικῶν εἶναι θανάσιμον. Διότι αὐ· ὁ νόμος ἦτο ἐνάντιος καὶ πολέμιος τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν εἶχε δόξην ἀπὸ ἐκείνου, δὲν ἐπιτρέπετο εἰς τὸν Παῦλον νὰ ἀνομήσῃ δόξαν τοῦ τὸ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ πα·δαγωγῇ τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτόν. Διότι, καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. "Ἄν πάλιν ὁ νόμος εἶναι πονηρός, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρέθῃ τὸ κάλυμμα του, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ καλυπτετα διὰ σκιδᾶς καὶ μετὰ τὴν χάριν. Ἐὰν δὲ εἶναι, ἔργον θείας χά·ρος, νὰ κάμῃ διορατικωτέρους αὐτοὺς ποὺ προσερχόντα διὰ τὸν κατανοήσουν ὥστε νὰ λαμβάνουν ἐξ

αὐτοῦ ὅλας τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς πίστεως πρὸς τὸν Χριστόν. B Τὴν μεγαλυτέραν ἀποδεικνύει ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ νόμου πρὸς τὴν θείαν χάριν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναφέρῃ παρὰ τὰ γεγονότα ὅτ ὁ Χριστὸς ἀνοήγῃ τοὺς θεθαλμοὺς ὅσων τὸν πλησιάζουν ὥστε νὰ ἠμποροῦν νὰ ἴδω·ν καθαρά τὴν διαπαιδαγωγήσιν (ποὺ παρέχε·) ὁ νόμος. Καὶ ἐκεῖνη ὅταν ἐμφανισθῇ καὶ καταστῇ καθαρά θὰ ἠμπορέσῃ μὲ πολλὴν εὐκολίαν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἐννοοῦντας τὰ τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτὰ δὲν ἀποδεικνύουν οὔτε τὸν Χριστόν ν' ἀντιμάχεται πρὸς τὸν νόμον, οὔτε τὸν νόμον νὰ πολεμῇ τὸν Χριστόν ἀλλὰ τελείως τὸ ἀντίθετον τὸν μὲν νόμον νὰ προετοιμάξῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν διδασκαλίαν, ἐνῶ τὸν Χριστόν νὰ τοὺς παραλαβάνῃ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς ὁδηγῇ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν. C Δ' ὅλα αὐτὰ ἔς εὐχαριστήσωμεν τὸν φιλό·θρωπον Θεόν, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα διευθετεῖ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ ἐπεξεργάζεται κατὰ πολλοὺς τρόπους τὴν σωτηρίαν μᾶς καὶ ἔς ἐπιδείξωμεν κατὰ δυνάμιν ἁγίαν συμπεριφορὰν τῆς φιλο·ανθρωπίας τοῦ καὶ τῆς τῶσης προνοίας τοῦ διὰ τὴν ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τὰ ὅποια εἴθε ὅλο· ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλο·ανθρωπῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲ τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τὸν ὁποῖον μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνέκει δόξα, τιμὴ, καὶ δυνάμεις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ·ώνων Ἀμήν.

Ο Μ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α

Δ ΑΚΟΝΤΕ ΜΕΡΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΑΣΑΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΜΕΡ. ΤΟΥ ΝΑ ΜΗ
ΚΑΤΕΓΡΗ Ο ΕΝΑΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ.

Χαιρε ὁ δοσκός εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ χαρομένην τὴν ἀγγέλιον τῶν βοῶν σου, ὅπως χαιρε καὶ ὁ ἀγρότης εἰς τὴν ἐλπίδα τὴν ἀλασάνου τὸ σπαρτὸν (κατὰ τὸν θερισμὸν). Ἀλλὰ οὐτε ὁ ἀγρότης διὰ τὰ σπαρτὰ, οὐτε ὁ δοσκός διὰ τὰ βόδια του χαίρεται, ὅσον χαίρομαι ἐγὼ τώρα καὶ ἀγάλαμα βλέπων τὸ ὡραῖον τοῦτο ἄλυσιν, (τὴν ἐκκλησίαν), γεμάτων ἀπὸ πνευματικὰ βεβάτια. Ἐξαιτίας εἰς τὴν πόλιν πολλὰς καὶ τοιοῦτοι εἶδους ἀκούσας σπέρνεται ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας, εἶνα ἀνάγκη ὅπως ὁ στάχυς τῆς ὑπακοῆς ἐλασθήσῃ παλὺς καὶ ὥριμος. Καὶ διότι, ὅταν κανεὶς ἀνοίγῃ αὐλάκι εἰς εὐφορίαν καὶ γόνιμον γῆν, καὶ ἂν δὲν ρίξῃ τὸν σπόρον μὲ σπάταλον χερί, ὁ ἀπὸ τῆς πλούσιας καρποφορίας, διότι ἡ φύσις τοῦ τόπου διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ θὰ πολλὰ πλάσῃ τοὺς ἀλόγους σπόρους. Ἔτσι καὶ ὅταν κάποιος σπείρῃ εἰς πειρασμένην ψυχὴν καὶ πλήρως εὐλαβείας καὶ ἂν ἀκόμη ἄλλα προσφέρῃ σπέρματα διδασκαλίας 181 Ἀθὰ ἴδῃ πλούσιον τὴν συγκομιδὴν, διότι ἡ σοφία τοῦ ἀκροατοῦ καλυπτέ, τὴν πτωχείαν τοῦ λέγοντος. Τὰ ἴδια γίνονται καὶ ὅταν ἀλειψωμέν ἰχθύς. Καὶ ἂν τυχῇ οἱ ἄλιες νὰ εἰναι ἀσυνήστοι καὶ ρψοῦν τὰ δίκτυα εἰς κόλπον που ἔχει πολλὰ ψάρια, ἐπιτυχάνουν εὐκολὰ εἰς τὸ ψάρεμα των, διότι ὁ πλήθος τῶν συγκεντρωμένων ἰχθύων ἐπισκιάζῃ τὴν ἑλληνικὴν περὶ τῶν ἄλλων. Ἐάν λοιπὸν εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ ψαρέματος τὸ πλήθος τῶν μελλόντων ν' εὐλαβῶν ἰχθύων πολλὰς φορές ἀνακουφίξῃ τὴν ἀνάγκαν τοῦ ἄλλου, πολὺ περισσότερον θὰ συμβῇ αὐτὸ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀλίας τῆς πνευματικῆς. Β καὶ οἱ μὲν ἰχθύες, εἰς τὴν δούλῃν δὲ ἐρριφθῆσαν τὰ δίκτυα, ἀμέσως πηδοῦν καὶ τινάσσονται ἔξω, σε εἰς καμνέτε τὸ ἀντίθετον. Ὅταν μὲ ἴδῃτε νὰ σκωθῶ καὶ ν' ἀπλῶσω τὴν σαγήνην τῆς διδασκαλίας, ὅχι μόνον δὲν πηδοῦτε καὶ δὲν φεύγετε, ἀλλὰ καὶ βοῶτε πρὸς τὸ ἐνδότερον, τρέχοντες ἀπὸ παντοῦ, σπρωχόμενοι καὶ συνθλίβοντες ἑαυτοὺς τὸν πλησίον σου, (ὁ δὲ) πρῶτος αὐτοῦ διατάσσεται νὰ πηδοῖ καὶ νὰ πῶσῃ εἰς τὰ δίκτυα διὰ

τοῦτο οὐδέποτε ἐσύραμεν τὸ δίκτυον ἄδειον, ὅχι θεοβαίως λόγῳ τῆς ἐμπειρίας μας, ἀλλὰ λόγῳ τῆς προθυμίας σας, ἱκανοποιητικῶς κατὰ τὸ παρελθὸν μᾶς ἐβρεψεν ἡ γλῶσσα C ἡ ὁποία ῥέει γνῶσιν καὶ καθαρὸν χρυσόν, ἡ ἔχουσα πηγὰς μελῶς εἰς τὸ στόμα ἡ γλῶσσα τοῦ μακαρίου Παύλου, ἡ ὁποία ἐπικαλύπτει, μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἀκόμη καὶ τὴν εὐχαρίστησιν που προσφέρει ἡ γαῖα τῆς κηρήθρας. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρμόζουσιν εἰς σὺς σκέψιν, δὲν περιφρονεῖτε τίποτε ἀπὸ τὰ ἐφόδια ἐμοῦ τοῦ πτωχοῦ καὶ πένιτος, ἀλλὰ θαυμάζετε ἐκεῖνα τὰ ὅσα ὑπερέχουν πολὺ ἀποδέχοντες ὁμῶς καὶ τὰ λόγια τῆς ταπεινότητός μου, σηκώθηκα πρόθυμος νὰ σὺς ἀποδώσω τὸ χρέος, αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶχον ὑποσχεθῇ εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατέδωκα, διότι τὸ μήκος τῆς διδασκαλίας σὺς ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸ τέλος τῆς. Ποῖον εἶνα λοιπὸν τὸ χρέος τοῦτο, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῇτε τὴν ἀρχὴν τοῦ θαυνοῦ μου ὥστε D ἡ ἐξήγησις τοῦ θέματος νὰ εἰναι σαφεστέρα. Ἐπιδεικνύμεθα τότε διὰ ποῖον λόγον εἶναι ἀσαφεστέρα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀπὸ τὴν Καινὴν. Διότι ἐλπίζω τὸ ἐνθυμῆσθε καὶ μίαν ἐπιστημονικὴν αἰτίαν, τὴν θρησκείαν τοῦ ἀκροατοῦ καὶ ἐπεκαλέσθημεν μάρτυρα τὸν Παῦλον ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι τὸ κατὸ (τὸ κάλυμμα) μένει κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. 1 Ἐδεξάμεθα ὅτι ὅπως ὁ νομοθέτης Μωυσῆς διεθέτετο κάλυπτραν, ἔτσι καὶ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα τὴν ἀσάφειαν. Ἀλλὰ οὐτε τοῦ νομοθέτου ἢ τοῦ ἐκκληῖου, οὐτε τοῦ νομοῦ κατηγόρια τὸ κάλυμμα, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκούσαντων. Οὐδὲ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἶχε τὸ κάλυμμα ὁ Μωυσῆς, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῶν τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ προσώπου τοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Θεὸν ἀφαιρούσε τὴν κάλυπτραν. Ἔτσι καὶ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα ἐπειδὴ οὐδέποτε ἠμῶς νὰ διδάξῃ τὰ τέλεια διδάγματα, τὰ πλήρη φιλοσοφίας, τὰ περὶ Χριστοῦ καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, (ὁ δὲ) ὅλα ἐκεῖνα εἶχον ἐναποτεθῇ ὅπως εἰς θησαυροφυλάκιον, εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. 2 Ἀ, πρὸς ἐκεῖνους δὲ κινῶν συγκαταίνουσιν, δι' ἡμᾶς δὲ φυλάσσωμεν ὅλον τὸν πλοῦτον, ἵνα, ὅταν ἐμφανισθῇ ὁ Χριστὸς καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτόν, ἀφαιρῇ τὸ κάλυμμα. Βλέπετε λοιπὸν εἰς πᾶσαν ἀξίαν μᾶς ἀνεβίβασεν ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ὁδηγῶν ἡ-

μᾶς εἰς τὴν τάξιν τοῦ Μωυσέως Ἐλλὰ ἰσως ἐρωτήσῃ κα-
νεῖς. Διὰ ποῖον λόγον ἐλέγοντο τότε, ἂν τὰ λεγόμενα δὲν
ἦσαν ἀπαλύτως σαφῆ. Διὰ τὸ εἶναι χρήσιμα εἰς τοὺς μετα-
γενεστέρους. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀξίωμα τῆς προφητείας εἶναι
δὲν ἀνογγέλλῃ τὰ παρόντα, ἀλλὰ εἶναι προαναγγέλλῃ τὰ
μέλλοντα. **Β** Προφητεία εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγεται καλυ-
πτόμενον ὑπὸ σκιάς καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πραγμά-
των τότε φανερῶνται, οὐδέποτε ὁμῶς πρὸς τῆς ἐκπλήρωσε-
ως. Ὡστε, ἀφοῦ τότε ἐλέγοντο καλυπτόμενα ὑπὸ σκιάς τὰ
λεγόμενα ἦσαν ἀσαφῆ. Ὅταν ὁμῶς τὰ πράγματα ἐξεπλη-
ρωθῶσαν, τότε καὶ τὰ λεγόμενα ἀπεσαφηνίσθησαν. Καὶ
διὰ τὸ μάθετε ὅτι ἡ προφητεία καὶ ἂν λέγεται πρὸ πολλοῦ
χρόνου καὶ λέγεται καλυπτομένη ὑπὸ σκιάς καὶ γίνεται ἀ-
σαφεστέρα ἀναμένονσα τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πραγμάτων,
θὰ σῶς τὸ κάμω φανερόν ἀπὸ αὐτῶν τοῦ ἰδίου τοῦ μα-
θητάς. «Κατεδάψατε τὸν ναὸν τοῦτον»,¹ ἔλεγεν ὁ Χρ-
στός εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ ἐξεδεύκε τους ὑβρίζον-
τας τὸν ναὸν διὰ τοῦ ἔμπορου. Λέγουσιν ἐκεῖνοι «Τί σημε-
ον μᾶς δεῖκνεις ὅτι, ἔχεις δὲ καί τιμωρα γὰρ κάμης αὐτὸν»² Καὶ
εἰς τοῦτο ἀπαντᾷ «Κατεδάψατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς
τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνοικοδομήσω». Ἐκεῖνος ὁμῶς, λέγων
ναὸν, ἠνύκει τὸ σῶμα του. Αὐτὸ εἶναι ἓνα εἶδος προφητε-
ας. Ἀκόμῃ δὲν εἶχε συντελεσθῇ ἡ σταυρώσις, οὐδὲ ἡ κατε-
δάψις τοῦ ναοῦ, οὐδὲ ἡ τριήμερος ἀνάστασις, ποῦ ἐπρα-
γματοποιήσε αὐτός. Καὶ προσέειπε πῶς ὑπὴνέχθη καὶ τὰ
δύο με ἀκριβείαν, καὶ τὴν τολμῇ ἐκείνων καὶ τὴν ἰδικὴν του
δύναμιν. Ἀλλὰ δὲν ἠνύκουν τὰ λεγόμενά του. **Δ** Καὶ, τὸ
ὅτι μὲν ἀγνωροῦν οἱ Ἰουδαῖοι. δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοθαύμα-
στον. Λέγει ὁμῶς ὅτι οὐδὲ οἱ μαθηταὶ του τὸν εἶχον ἐννο-
ῆσε ἕως εἰς αὐτὴν ἐκ νεκρῶν. Καὶ, τότε ἐπίστευσαν εἰς
τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὸν λόγον τὸν ὅποιον εἶπεν ὁ ἰησοῦς.
Βλέπετε, ὅτι, ἐχρεώσθη νὰ ἐκπληρωθῶν τὰ γεγνημένα
δὲ νὰ γινῇ σαφεστέρα ἡ προφητεία καὶ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι
δὲν ἔκαμαν ἐγκλημα μὴ ἐννοήσαντες τὰς προφητείας ἐκεί-
νας περὶ Χριστοῦ πρὸ τῆς ἐμφανισεώς του. Μετὰ τὴν παρου-
σίαν του ἐπρόκειτο νὰ καταστοὺν φανεροὶ καὶ σαφεῖς. Ἀ-
κουσε τὸν ἰδίον τὸν Χριστὸν τοῦ λέγει «Ἐάν δὲν εἶχα ἰ-
δοί, καὶ δὲν τοὺς εἶχα ἐμίλησε. δὲ, θὰ εἶχον ἁμαρτίαν»³ **Ε**
Διατὸ δὲν θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν ἂν αἱ προφητεταὶ προέλεγον,

¹ Ἰωάν. 9, 3
² Ἰωάν. 9, 18
³ Ἰωάν. 16, 21

Προέλεγον μὲν, ἀλλὰ δὲν ἦσαν σαφεῖς οὔτε φανεροὶ χωρὶς
τὴν παρουσίαν τοῦ προλεγομένου. Ἄν καὶ τότε ἀσφαλῶς
θὰ ἦσαν σαφεῖς καὶ φανεροί, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ
πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν. Ἐάν
δὲν εἶχαν ἁμαρτίαν εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸ ὠφείλετο εἰς τὴν
ἀσάφειαν τῶν προφητειῶν καὶ τὴν κάλυψιν ὑπὸ σκιάς τῶν
λεγόμενων. Διότι δὲν ἀπότην (αἱ προφητεταὶ) τὴν πίστιν
εἰς τὸν Χριστὸν πρὸ τῆς παρουσίας του. Διὰ ποῖον λόγον
λοιπὸν ἐλέγοντο αἱ προφητεταὶ τότε. Ἰνὰ εἶται Ἐλθῇ (ὁ
Χριστός) ἔχουν τοὺς διδασκάλους ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι θὰ
τοὺς ἐκστηγάρουν διὰ τὸ γινώσκειν ὅτι τὰ βασιλεῖα δὲν
ἦσαν καινοφανή. **Α** **18** οὐδὲ ἡ ρυθμίσις τῶν πράξεων,
ἀλλὰ εἶχον προαναγγελθῇ ἀνωθεν, πρὸ πολλῶν χρόνων,
καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρόν διὰ τὴν προσέλευσιν τῶν πρὸς
τὴν πίστιν. Αὐτὴ εἶναι, μία αἰτία τῆς ἀσάφειας τῶν ὁποίων,
κατὰ τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μας, ἀπεδείξαμεν μετὰ
περισσότητας μαρτυρίας. Καὶ διὰ τὸ μὴ σῶς ἐλογλήσω λοι-
πὸν πάλιν λέγων τὰ ἴδια πράγματα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀφή-
σωμεν τὸ θέμα αὐτὸ καὶ νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ ἄλλο, τοῦ μᾶς
κάμνει ὅχι ἀσαφῆ καὶ ἀγνωστον ἀλλὰ δυσκολωτέραν τὴν
Παλαιὰν Διαθήκην. Διότι εἶναι ἄλλο τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ κα-
νεῖς τίποτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα καὶ **Β** νὰ ἐλπίη ἓνα κάλυμ-
μα ἐπὶ αὐτῶν καὶ ἄλλο νὰ ἀνακαλυπτῇ μὲν τὰ λεγόμενα
ἀλλὰ μετὰ κόπον. Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ δευτέρα αἰτία διὰ τὴν
ὅποιαν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι δυσκολωτέρα τῆς Καινῆς,
ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν εἶχε γραφῇ εἰς τὴν ἰδικὴν μας γλῶσ-
σαν συνετέθη εἰς ἑλλην γλῶσσαν καὶ εἰς ἄλλην τὴν ἔχομεν
ἡμεῖς καὶ τὴν διαβάζομεν. Ἀρχικῶς συνεγράφη, εἰς τὴν
Ἑβραϊκὴν, ἐνῷ ἡμεῖς τὴν παρελάβομεν εἰς τὴν γλῶσσαν
τῶν Ἑλλήνων. Ὅταν δὲ μια γλῶσσα μεταφραστῇ εἰς ἄλ-
λην γλῶσσαν ἔχει πολλὰς δυσκολίας. Καὶ γνωρίζουν ἀκρι-
βῶς ὅσοι εἶναι, γνώστα. **Γ** πολλῶν γλωσσῶν πῶς δὲν εἶ-
ναι δυνατόν νὰ μεταφρῇς ἑλὴν τὴν σαφήνειαν τῆς γλῶσ-
σης τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ὀφειλομένην εἰς τὴν φύσιν του
καὶ νὰ κάμῃς τὴν μετάφρασιν εἰς ἄλλην γλῶσσαν. Αὐτὸ ὁ-
πῆρξε αἰτία τῆς δυσκολίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τοια-
κόσια χρόνια πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ ὅσῳ
λέως τῶν Αἰγυπτίων Πτολεμαίου μεταφράσθη εἰς τὰ ἐλ-
ληνικά ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, πρῶτον πολὺ χρήσιμον καὶ ἀ-
ναγκαῖον διότι ἕως εἰς αὐτὴν ἀπευθύνετο πρὸς ἓνα ἔθνος, ἔμε-
νε εἰς τὰ Ἑβραϊκά. Οὐδεὶς ἐνδιέφερετο νὰ τὴν προσέξῃ,
διότι τὸ ὑπόλοιπον νέος τῶν ἀνθρώπων εἶχε περιέλθει εἰς

μεγίστην θηρῶδιαν. **Δ** Και ἐπεὶ δὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Χριστὸς καὶ νὰ καλέσῃ τὴν οἰκουμένην κοντά του ὅχι μόνον διὰ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προφητῶν (διότι ἐκεῖνοι μᾶς χειραγωγοῦν πρὸς τὴν πίστιν τῆς γνῶσεως τοῦ Χριστοῦ) κατ' ἐκείνους λοιπὸν τὸν καιρὸν (νέας) τινὰς εἰσόδους καὶ οδούς τῶν προφητειῶν, αἱ ὁποῖαι, λόγῳ τῆς ἀσφαλείας τῆς γλώσσης, ἦσαν πρότερον ἀποκλεισμέναι προτοίμασαι διὰ τῆς μεταφράσεως, ὥστε νὰ ἀνοιχθοῦν (διοδοί) πρὸς ἅλως τὰς κατευθύνσεις, ἵνα ὅλοι ἐκ τῶν ἔθνων αὐρῶσιν ἀπὸ παντοῦ καὶ θαβίσουν μὲ πολλὴν εὐκολίαν αὐτὰς τὰς οδούς, καὶ ἡμπορέσουν νὰ ἔλθουν δ' αὐτῶν πρὸς τὸν Ἐ βασιλέα τῶν προφητῶν καὶ νὰ προσκυνήσουν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πρὶν ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ μεταφράσθησαν ὅλαι (αἱ προφητεῖαι). Διότι, ἂν παρέμεναν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον καὶ ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ «Ζήτησε ἀπὸ ἐμὲ καὶ θὰ σοῦ δώσω ἔθνη ὡς κληρονομίαν καὶ ἰδοὺς σου τὰ πέπρατα τῆς γῆς» ἀπὸ ποῦ θὰ ἐγνώριζε τί λέγει ὁ Δαυὶδ ὁ Σῦρος π. χ., ἢ ὁ Γαλάτης, ἢ ὁ Μακεδὼν, ἢ ὁ Ἀθηναῖος. Ὅποτε ἡ Γραφή θὰ ἔμενε ἀσφής. Ἐπίσης ὁ Ἰσραὴλ ἐφώναξε δυνατὰ: **Α** «Ὁδηγήθη σὺν πρόδοτον διὰ σφαγὴν καὶ σὺν ἀκύνος ἀμνος ἐνώπιον αὐτοῦ ποῦ τὸν κουρεύει»⁵ Καὶ ἄλλοι «Θὰ εἶνα ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐγερθῇ θὰ κυριαρχοῖ τῶν ἔθνων καὶ εἰς αὐτὸν θὰ ἐλπίσουν τὰ ἔθνη». Καὶ περὰ τέρῳ «Θὰ γεμίσῃ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν γνώσιν τοῦ Κυρίου, σὺν τὰ πολλὰ νερὰ ποῦ καλύπτει τὴν θάλασσαν»⁶ Καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν ἐπίσης «Ἀνέψωθι ὁ Θεὸς μὲ ἀλαλαγμούς, Κυρὸς μὲ φωνὴν σάλπιγγος»⁷ Καὶ ἄλλοι «Εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Κύριόν μου, κάθησε ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἔτου θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»⁸

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ περὶ τῶν Ποδῶν καὶ περὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ περὶ τῆς Ἀναλήψεως καὶ περὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας καὶ περὶ τῆς Δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ **Β** καὶ περὶ ὅλων αὐτῶν ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν Κανὴν Διαθήκην προεῖπεν ἡ Παλαιά, δὲ νὰ μὴ μένουν ἀγνωστα εἰς τὰ ἔθνη ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξουν ἀργότερα καὶ διὰ νὰ μὴ ἀγνοοῦν τὴν δύναμιν τῆς προφητείας, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ

5. Ψαλμ. 9, 8.

6. Ψαλμ. 65, 7.

7. Ψαλμ. 11, 10.

8. Ψαλμ. 11, 8.

9. Ψαλμ. 46, 6.

10. Ψαλμ. 109, 1.

εὖρε τρόπον πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ νὰ μεταφρασθῶν α' Γραφαί, ὅχι μόνον διὰ τὰ ἔθνη ἔθνη, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους οἱ ὅποιοι διεσπάρησαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ εἶχον ἀπομάθει τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, καθιστῶν αὐτὰς (τὰς μεταφράσεις) χρήσιμους. Διότι ἰδοὺ τ' ἐπίστευσεν ὁ εἰδωλολάτρης ἐλέτων τὰ Ἰουδαϊκά θαύματα. Πῶς θὰ προσεβλάσκον οἱ ἀπόστολοι τὸν Ἰουδαῖον ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοῦ προσφέρουν ὡς ἰδικόν των δόσκαλον τὸν προφήτην. **Γ** Ἐὰν ὁ Παῦλος, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκρείασθη ἐπιγραφὴν σκαλ σμένην εἰς βωμόν καὶ ἀπὸ ἀφορμὴν τὴν ἐπιγραφὴν ἔκαμε τὴν διδασκαλίαν του, ἀναμύνων ὅτι μὲ τὰ ἰδικὰ τους ὅπλα θὰ τοὺς ἠχηματιζέετο εὐκολώτερον, ὅπως καὶ ἐνίκε πολλοὶ δὲ περισσώτερον, συνομιλῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἐκρείαζετο τὴν συμμαχίαν των προφητῶν, ὥστε νὰ μὴ τὸν κατηγορήσουν ὅτι εἰσάγει καὶ νοῦργιους καὶ ξένους Θεοὺς εἰς τὴν ἀκρόν των. Καὶ διὰ τὴν ἐρωτήσῃς νὰ μὴ ὑπάρχῃ μία γλῶσσα ὥστε νὰ εἰμῶθα ἀπὸ τῆς ἀπληροφάνειας πάσης δυσκολίας, Ἡ γλῶσσα ὑπῆρχε κατὰ τὸ παρελθόν, ἀνθρώπων. Ὅπως μὲν ἦτο ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ γλῶσσα ἦτο μία δι' ὅλους. **Δ** Δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐτερόγλωσσος, δὲν ὑπῆρχε ἐτερόφωνος, οὔτε Ἰνδός, οὔτε Θράξ, οὔτε Σκυθός, ἀλλὰ ὅλοι ὡλοῦν μίαν γλῶσσαν. Θὰ εἴπῃς, ποῖα ὑπῆρχε ἡ αἰτία τῆς πολυγλωσσίας; Ἀνάξιοι τῆς μῆς γλώσσης ἐφάνησαν οἱ ἄνθρωποι οἱ πάντες ἀγνωστοὶ πρὸς τὸν εὐεργέτην. Τί λέγεις; Ἐφάνησαν ἀνάξιοι τῆς γλώσσης; **Ε** Τὰ ζῶα ἔχει τὸ καθένα τὴν φωνὴν του. Τὰ πρόβατα βελάζουν, οἱ αἰγες βελάζουν ἐπίσης, ὁ ταῦρος μουγκρίζει, ὁ ἵππος χρεμετίζει, βρυχάται ὁ λέων, αὐρλιάζει ὁ λύκος, σφυρίζει τὸ φίδι. Κάθε ζῶον διετήρησε τὴν φωνὴν του καὶ ἐγὼ, ὁ ἀνθρώπος, τὴν ἐσπερήσθη. Καὶ τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα, καὶ τὰ τ' ἐκτετασμένα καὶ τὰ ἀτιθέατα ἐμείναν ζῶα ποῦ τὸ καθένα ἔχει ἐξ ἀρχῆς τὴν κληροδοτηθεῖσαν εἰς αὐτὰ φωνήν, ἐνὶ ἐγὼ ὁ ἄρхан αὐτῶν περιφρονήθηκα. Καὶ αὐτὰ μὲν μένουν σταθερὰ εἰς τὰ ἐπιτευχθέντα, ἐγὼ ὅμως ἐξέπεσα ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Θεοῦ. Καὶ τόσον μεγάλην ἀμαρτίαν ἔκαμα; Δὲν ἤρουν αἱ προηγουμέναι τιμωρίαι. Μοῦ ἔδωκε τὸν παράδεισον καὶ μὲ ἐξεδίωξε ἀπὸ αὐτοῦ. **Σ** Ἐξέλιπον εἰς αὐτὸν ταλαπαριῶν καὶ κόπων καὶ μὲ κατεδίκασε νὰ ζῶ μὲ ἰδρώτα καὶ μόχθον. Τὰ πάντα μοῦ παρέχεν ἡ γῆ ἀσπαρτά καὶ ἀνόργωτα καὶ τὴν διέταξε νὰ φυτώσῃ ἀγκάθια καὶ τριβόλους καὶ μὲ ἐπαύερε πάλιν εἰς αὐτήν. Μὲ ἐτιμώρησε μὲ τὸν θάνατον καὶ ἐπίσης ἐτιμώρησε τὸ γένος τῶν νυναικῶν ἀπὸ τοῦ

ὁπότε εἰς ὧδιναις καὶ κόποις. Δὲν ἐφθονον ὅλα αὐτὰ πρὸς τιμωρίαν μου, ἀλλὰ μοῦ ἀφῆρες καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ μου ἐστέρησε καὶ ταύτην τὴν τιμὴν, διὰ τὰ ἀποστρέφωμαι. τοὺς βμοφύλους μου ὥσαν νὰ ᾔσαν θηρία διότι ἡ γλῶσσα ἀπετέλεσε διαχωριστικὸν τεῖχος εἰς τὴν ἐπικωνίαν. Δι' αὐτὸ πῶθησα τὴν ὀντιθεον, Β' ἵνα ὅταν ἐξαγάγω τὸ συμπέρασμα, ἡ νίκη καταστῇ λαμπροτέρα. Ἄν ὁ Θεὸς ἤθελε, λέγει νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ ὅλα αὐτὰ, διὰ τοῖον λόγον τότε μοῦ τὰ ἔδωσε ἐξ ἀρχῆς. Θέλετε ἐπὶ τῆς σκέψεως αὐτῆς νὰ ἐξαγάγω τὸ συμπέρασμά μου, ἀπὸ τὴν ἀπλήν αὐτὴν ἀντίρρηση ν; Εἶναι, τὸσον τὸ ἀπόθεμα ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἡ ἀντίρρηση τοῦ διαφωνούντος τοῦ δὲν ἔχει, τίποτε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ ἡμᾶς, νὰ ἐξαρκέσῃ διὰ τὴν λύσιν τῶν κατηγοριῶν. Ἄν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ μὲ ἀποδώσῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, διὰ τοῖον λῆγον μοῦ τὰ ἔδωκεν ὅλα αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς λέγω. Ἄν ἤθελε νὰ σὲ στερήσῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ C' διὰ τοῖον λόγον τὰ ἔδωσε, ὥστε ἐπεὶ δὲν ἤθελε νὰ σὲ ἀποστερήσῃ διὰ τοῦτο σοὺ τὰ ἔδωσε ὅλα ἐξ ἀρχῆς. Τί συνέβη, λοιπόν, Δὲν σὲ ἀπεστέρησεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεός, ἀλλὰ σὺ ἔχασες τὰ δοθέντα. Θυμήσατε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ὅταν σοὺ τὰ χάριζε καὶ κατηγοροῦσε τὴν ἰδίαν σου ραθυμίαν διὰ τὸ ὅτ' ἐν ἐφύλαξες τὰ δῶρά του. Εἶναι λοιπὸν φανερόν πῶς δὲν εἶναι αἷτιος ὁ χορηγῆσας ἀλλὰ αὐτός, τοῦ ἐπρόδωσε τὴν κληρονομίαν εἶναι ἑνοχὸς κατηγοριῶν. Διότι, ὅτι εἶχεν ἀγάπην καὶ ὅτι ὑπῆρξε φιλόανθρωπος καὶ ἤθελε νὰ προσφέρῃ, τὸ ἀπέβαλε, χωρὶς νὰ ἀναγκάσῃ κανένα, χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ ὅταν, ὅτ' ἐθαύμασε τὰ κατορθώματά σου D' οὔτε διότι ἐπρόκειτο νὰ σοὺ ἀνταμειψῇ τοὺς κόπους, ἀλλὰ ὁμολογῶς μόνον σὲ ἐπλάσε σοὺ παρεκώρυξε καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, σὺ διὰ τὰ δεῖξῃ ὅτ' ἡ δωρεὰ δὲν ἦτο ἀνταποδοτικὴ ἀμοιβή, ἀλλὰ ὑπόθεσις μόνον τῆς χάριτος. Ἐάν σὺ δὲν ἐφύλαξες τὰ δοθέντα, κατηγορῶ ἐσὲ καὶ οὐκ τὸν δωρητὴν. Τὰχα μόνον τοῦτο ἔχομεν νὰ εἰπωμεν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, Ἄρκετ' εἶναι καὶ ἡ ἀπολογία αὐτῇ. Ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπείρους καὶ ἀνέκφραστος ἡ φιλανθρωπία του, καὶ μᾶς παρέχει καὶ ἄλλους θησαυροὺς δικαιωμάτων. Ὅστε θάνα, νὰ εἴπῃ κανεὶς μόνον τοῦτο, ὅτ' ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς ἔδωσε καὶ ἐοῦ ἔχασες E'. Ὁ δωρητὴς ἀπληγάς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ κάθε κατηγορίας καὶ εἶναι περισσότερον ἁγίου θαυμασμοῦ διότι ἂν καὶ προείδεν ὅτ' ἐὰν τὴν χάσῃ, δὲν σὲ ἀπεστέρησε τῆς δωρεᾶς. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἔχω νὰ εἰπῶ. Ὅτι εἶναι αὐτὰ, Ὅτι καὶ

μετὰ τὴν ἀπώλειάν τους, λόγω τῆς ραθυμίας σου, σοὺ ἐπαυέδωκε τὰ χαμένα, ἡ καλύτερα ὅχι μόνον τὰ χαμένα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ περισσότερα. Ἐχάσες τὸν παράδεισον, ἀλλὰ σοὺ ἔδωκε τὸν οὐρανὸν βλέπεις πόσον τὸ κέρδος εἶναι, μεγαλύτερον τῆς ζημίας καὶ πῶς ὁ πλοῦτος εἶναι περισσότερος. ¹⁸⁶ A' Σοὺ ἔδωσε τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ σοὺ ἀποδείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἀποδεικνύων εἰς αὐτὸν ὅτι καὶ ἂν ἀναριθμητὰ γένη ἐπιδοὺ λευγῇ τῶν ἀνθρώπων, δὲν δὰ κερδίσῃ τίλιν τίποτε διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἀνήγαγε διὰ παντός εἰς μεγαλύτεραν ἁγίαν. Ἀφοῦ ἔχασες τὸν παράδεισον σοὺ ἠνοίξε ὁ Θεός τὸν οὐρανὸν. Κατεδικάσθης εἰς προσωρινὸν κόπον καὶ ἐτιμήθης με τὴν αἰώνιον ζωὴν. Διέταξε τὴν γῆν νὰ σοὺ προσφέρῃ ἀγκάθια καὶ τριβόλους καὶ ἐδάστωσε εἰς ἐσὲ ἡ ψυχὴ τὸν καρπὸν αὐτῶν τοῦ πνεύματος.

Καὶ, συλλογὸν σοὺ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ μέχρι τοῦ κατέβηκε Ὅταν χάσουν (οἱ ἄνθρωποι) μερικὰ ἀπὸ τὰ κτήματά των B, καὶ ἂν ἀκόμη λάθουν μεγαλύτερα καὶ πολυτελέστερα, ἀνοστήτουν διακῶς τὰ χαμένα καὶ δὲν ἱκανοποιοῦνται ἕως βίου τὰ ἐπανακτήσονται. Ἐπεὶ δὲ ἔχασες τὸν παράδεισον, σοὺ ἔδωσε ὅχι μόνον τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν παράδεισον καὶ τὸν οὐρανὸν. Ὅτι ἀπὸ σήμερον θὰ εἶσαι μαζί μου εἰς τὸν παράδεισον, εἶπεν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν πονεμένην ψυχὴν ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν μεγαλύτερων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῶν χαμένων. Ἀλλ' ἂν θέλῃς, εἰς ἔλαβον καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ὅς ἴδωμεν πῶς ἔχασαμεν τὴν γλῶσσαν μας. Ἡ ἱστορία εἶναι ἀληθινή, καὶ ὅποιος μαθαίνῃ τὸν τρόπον νὰ ἀσφαλίζεται διὰ τὸ παρελθόν, θὰ εἶναι ἀσφαλέστερος καὶ διὰ τὸ μέλλον. C' Εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, κατὰ τὸ παρελθόν, εἶχον μίαν γλῶσσαν καὶ ἀργότερον ἀπέκτησαν πολλὰς, ὅπως ἐπίσης πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ μέχρι ποτε εἶχαν μίαν καὶ ποτε ἀπέκτησαν πολλὰς, καὶ πῶς συνέβη τάχα καὶ ἐξηφανίσθῃ ἡ μία καὶ εἰσῆχθησαν αἱ ἄλλαι ἢ παρέμεινε ἡ μία καὶ ταυτοχρόνως εἰσῆχθησαν καὶ αἱ λοιπαί. Ἐπίσης πρέπει νὰ λεχθῇ διατὶ ἐπῆλθε σύγχυσις καὶ διὰ τοῖον αἰτίαν. Ἐπίσης νὰ ἐρευνηθῇ εἰς τοῖον ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν γλωσσῶν ἦτο γραμμένη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὅτι χάριν αὐτῆς ἀνεργάσαμεν δὴν κατὰ τὴν ἐρευναν. Εἰς τοῖον λοιπὸν ἐκ τῶν δύο, τὴν ἀρχαίαν καὶ πρεσβυτέραν ἐγράφη ἢ εἰς τὰς κατόπιν εἰσαχθεῖσας γλώσσας, Μὴ

φοβηθῆτε, ὅμως Ὁ Καὶ ὁν ὅν ἡμπορώμεν σήμερον ν' ἀπαντήσωμεν εἰς ὅλα αὐτά, πάντως θὰ ἀπαντήσωμεν ἀργότερον διὰ ποῖον ὅμως λόγον, ἐνῷ δὲν πρόκειται νὰ ἀπαντήσωμεν σήμερον εἰς ὅλα, ὡς ἀνεγνώσαμεν τὰ θέματα ὧν τὸν ὀφειλομένων ἀπαντήσωμεν. Διὰ νὰ περιμένετε τὴν ἀπάντησιν καὶ ἔτσι νὰ μᾶς σκέπτεσθε. Διὸ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐβάνευσεν εἰς κάποιον χρυσὸ νόμισμα, καὶ τὸν ἀπασχολεῖ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος καὶ εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὸ κρεβάτι καπαντοῦ γενικῶς σκέπτεται καὶ ἀνερευνεῖ τὸν χρεωφειλέτην του. Ἡ ἀγάπη τοῦ χρημάτων, μὰρ! μὲ τὰ ἴδια τὰ χρήματα κάμνει καὶ τὸν χρεωφειλέτην. Ἐνῷ εἰς τὴν συνεχῶς τοῦ νοῦν του εἰς τὸν δανειστήν. * νὰ λο. πὼν καὶ ἡμεῖς εἰμεθα εἰς τὴν σκέψιν σας μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαντήσεως καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεσθε, διὰ τοῦτο ὁμολογήσαμεν τὰ χρεῖ, ἐνῷ δὲν παρέχομεν ὅλην τὴν ἀπάντησιν σήμερον, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀφῆσωμεν εἰς τὴν μετῴμεν σας τὰ ὀφειλόμενα θέματά μας. ¹⁷ Α. Ἡ ἀσφάλειά μας εἶναι, μεγάλη ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνομεν συνεχῶς τὴν ἀγάπην ἐνὸς πλήθους τόσο πολλοῦ καὶ τόσο σπουδαίου, ὅπως εἰσὶ. Ὅποιοι ἀπολαμβάνει τὴν ἀγάπην θὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰ ἴδια ὁπωσδήποτε. Ποσὸν μέγα ἀγαθὸν εἶναι αὐτό, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰς γραφάς. Ὁ Παῦλος, αὐτὸς ποὺ ἀνυψώθη εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, αὐτὸς ποὺ ἤκουσε λόγια μυστικά, αὐτὸς ποὺ ἐξεπέρασε ὅλας τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, αὐτὸς ποὺ εὐρέθη ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ, εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τῆς προσευχῆς τῶν μαθητῶν καὶ ἔλεγε «Προσευχῆθε ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθῶν». ¹⁸ Καὶ ἄλλου «Προσευχῆθε διὰ νὰ μοῦ δοθῇ ὁ λόγος ὅταν ἀνοίξω τὸ στόμα μου». ¹⁹ Β Παντοῦ τὸν βλέπετε νὰ ζητῇ τὰς προσευχὰς τῶν μαθητῶν καὶ ἀφ' οὗ τὰς ἐλάμβανε, νὰ τοὺς εὐχαριστῇ. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι, λόγω ταπεινωφροσύνης κατέφυγεν εἰς τὰς προσευχὰς τῶν μαθητῶν, μᾶς δεκνύει καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν λέγων τὰ ἑξῆς. «Αὐτὸς ποὺ μᾶς ἔσωσεν ἀπὸ τῶν πολλῶν θανάτων, ἡλπίσαμεν ὅτι, καὶ θὰ μᾶς ὤσωι μὲ τὴν δοθήσειν σας καὶ μὲ τὰς προσευχὰς σας, διὰ νὰ μᾶς παραχωρηθῇ ἐκ πολλῶν πλευρῶν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ». ²⁰ Καὶ ὁ ἀπὸ τὴν Παῦλον ἡ προσευχὴ τοῦ πλήθους ἀπὸ τῶν

¹⁷ Ρωμ. 15 30-35

¹⁸ Ἑβρ. 5 15.

¹⁹ Β Ἑβρ. 1, 10-11.

κινδύνους, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ περιμένωμεν καὶ ἡμεῖς πολλὰ ὅτι νὰ καρπωθῶμεν ἀπὸ αὐτῆς τὴν προδοσίαν. Ἐπειδὴ εἰμεθα ἀδύνατοι ὅταν προσευχωμεθα ἰδιαίτερως καὶ ὅταν ἐκωθῶμεν γινόμεθα περισσότερον ἰσχυροὶ καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν μὲ τὴν ὁμιλικὴν μας παράστασιν καὶ μὲ τὸν ἀριθμὸν μας. Ἔτσι καὶ ὅταν ἕνας βασιλεὺς καταδικάσῃ κάποιον εἰς θάνατον, πολλὰς φορές δὲν κάμπτειται ἐνώπιον τοῦ ἐνός τοῦ τὸν παρακαλεῖ περὶ τοῦ καταδικασθέντος, ἐνῷ μίαν πάλιν ἀλόκληρον τοῦ τὸν παρακαλεῖ τὴν ὑπολογίσει καὶ εἰς τὸν κατόπιν τοῦ δηγῆται. εἰς τὸν θάνατον, παρέχει χάριν καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἰκεσίας τοῦ πλήθους καὶ διὰ τοῦτο συγκεντρυνόμεθα ὅλοι ἐδῶ διὰ νὰ ἀποσπασώμεν μεγάλους συμμάχους ἐκ μερῶν τοῦ Θεοῦ. Διὸ ὅταν προσευχωμεθα κατ' ἴδιον, ὅπως προηγουμένως ἀνέλευσεν, εἰμεθα ἀδύνατοι. μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης παρακαλοῦμεν ἐπὶ μόνως τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ τὰ ζητούμενα. Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ἀλλὰ διὰ νὰ τρέξετε εἰς τὰς συγκεντρώσεις. Καὶ νὰ μὴ λέγετε, πῶς, δὲν μπορῶ νὰ προσευχῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἡμπορεῖς νὰ προσευχηθῇς ἀλλὰ ἡ προσευχὴ δὲν ἔχει τόσον μεγάλην δύναμιν ὅσην ὅταν γίνεται ὁμοῦ μετὰ τῶν γνωστῶν σου μελῶν, ὅσοι ὅταν ἀναπέμπεται ἀπὸ ἀλόκληρον τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας καὶ μὲ μίαν φωνὴν καὶ μὲ μίαν καρδίαν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κερῶν οἱ ὁποῖοι διοικεῖτε τὰς ἐκκλ. τοῦ μεγάλου πλήθους.

Ε θέλεις νὰ μάθῃς πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς ποὺ γίνεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Κάποτε ὁ Πέτρος προσήχετο εἰς τὰ δεσμοτήριον δεμένος μὲ πολλὰς αλυσίδας. Ἡ προσευχὴ τοῦ ἀνεπέμπετο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ ἦτο ἐκτενὴς καὶ εὐθὺς διὰ τῆς προσευχῆς ἀπῆλθον τοῦ δεσμοτηρίου. Τὴν θὰ ὑπῆρχε δυνατότερον τῆς προσευχῆς, ἀφ' οὗ ὠφέλησε τοὺς στυλοβάτας καὶ τὰ στήριγμα τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος ἦσαν στυλοὶ καὶ πύργοι τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦ ἐνός ἔλυσεν τὰ δεσμά, τοῦ δὲ ἄλλου ἀνοίγει τὸ στόμα. Ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ τότε συμβῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ καθημερινῶς πραγματοποιούμενα. Α θὰ σοὺ ἀποδείξωμεν καὶ θὰ σοὺ ὑπενθυμώμεν τὴν διπλὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, τῆς ἀναπεμπόμενης ὁμαδικῶς. Ἄν καὶ ἕνας ἀπὸ σας τοὺς πολλοὺς διαταχθῇ νὰ προσευχηθῇ ἰδιαίτερως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἐπ' αὐτοῦ, ὁ καθένας ἡμποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ.

ἐπειδὴ τὸ φορτίον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ ὅταν ὅλοι μαζί ἀκούωμεν τὸν διάκονον νὰ προτρέπῃ καὶ νὰ λέγῃ «Διεθώμεν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ γέροντος καὶ τῆς θρησκείας (παρὰ τοῦ Θεοῦ) καὶ διὰ τὸ ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν παρόντων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπόντων», δὲν παραλείπετε νὰ κάμετε κατὰ τὴν προτροπὴν, ἀλλὰ ἀναφέρετε ἐκτενῶς τὴν προσευχὴν, γνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῶν συγκεντρώσεών μας. Β. Γνωρίζουν δὲ οἱ μεμνημένοι τὰ λεγόμενα. Εἰς τὴν προσευχὴν τῶν κατηχομένων οὐδέποτε θὰ ἐπιτροπῇ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπέκτησαν τὸ θάρρος αὐτό. Εἰς σὰς ὁ διακονῶν ἀπευθύνει τὴν προτροπὴν νὰ ἀπευθύνετε τὰς προσευχὰς σας ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐκτενομένης μέχρι περάτων τῆς γῆς καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν διοικούντων αὐτὴν ἐπισκόπων, αἱ εἰς δὲ ὑπακούετε προθύμως ἀποδεικνύοντες ὅτι εἰ ἔργων εἶναι εἰς νὰ, μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς καὶ ἀναπέμπεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν λαὸν ὁμοθυμῶς ὅτι ἐπιστρέφωμεν εἰς τὸ θέλημα μας, ὅτι δηλαδὴ παλαιὰ ὑπῆρχε μία μόνον γλῶσσα ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρχε μία καὶ μόνον γλῶσσα καὶ ὅλη ἡ γῆ λέγετα ἓνα στόμα: Ἀσφαλὲς εἶναι, ὅσα ἔχουν λεχθῇ ἡ γῆ ἔχει στόμα, ὅχι, δέδοται. Λοιπὸν, περὶ τίνος πρόκειται, δὲν ἐννοεῖ τὴν γῆν τὴν αἰσθητὴν καὶ αἰσθητὴν, ἀλλὰ εἶναι ὁνομάσει τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, ὑπευθυμίζων τὴν ἀληθινὴν φύσιν του καὶ ὑπαγισσόμενος τὴν μητέρα, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ ἀνθρωποὶ ἐγεννήθησαν Ὁ ἀνθρώπος πιστεύει πως εἶναι δυσυπόστατον ζῶον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο συστατικῶν. Δ. τὸ εἶναι αἰσθητὸν, τὸ ἄλλο νοητὸν, τὴν ψυχὴν δηλαδὴ καὶ τὸ σῶμα, ἔχων συγγένειαν μετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Μετὰ τὴν νοητὴν οὐσίαν τοῦ ἐπισκοπῶντος μετὰ τὸν οὐρανίους δυνάμεις, ἐνῶ μετὰ τὴν αἰσθητὴν ἔχει ἐπαφὴν μετὰ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς πράγματα, ἀποτελεῖ κάποιον συνδεσμὸν ἀκριβῆ μετὰ τῶν δύο κόσμων. Ὅταν πράττῃ κάτι ἐξ αὐτῶν ποὺ ἀρᾷ σουν εἰς τὸν Θεὸν ὀνομάζεται πνευματικὸς καὶ δὲν ὀνομάζεται ἔτι λόγῳ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπὸ κάτ. ἄλλο πολὺ μᾶλλον, τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Πνεύματος. Ε. Διότι δὲν μᾶλλον εἶναι ἀρκετὴ ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κατορθώωμεν κάτι, οὐδὲν τυχόμεν τῆς θρησκείας τοῦ πνεύματος. Καὶ μάθετε πως δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ψυχὴ διὰ τὰ κατορθώματα, καὶ τὸ λέγω, διὰ τὰ κατορθώματα, οὐδέ καν εἰς τὸ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐννοήσῃ τὰ λεγόμενα «Ὁ ψυχὸς ἀνθρώπου», λέγει ὁ Παῦλος,

δὲν ἀποδέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ¹⁵ Ὅπως ὀνομάζει σαρκικὸν τὸν ὑπηρετοῦντα τὴν σάρκα, ἔτσι, ὀνομάζει καὶ ψυχικὸν αὐτὸν ποὺ ἀνάγει τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ δὲν δέχεται τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Πνεύματος. ¹⁶ Α. Ἀλλὰ σὰς εἶπα ὅτι μετὰ τὰ κατορθώματά μας λεγόμεθα πνευματικοί, ὅταν ὁμῶς ἀμαρτήσωμεν καὶ καταπέσωμεν καὶ πράξωμεν κάτι ἀνάξιον τῆς εὐγενείας μας, τότε μᾶς ὀνομάζει συμφώνως πρὸς τὴν εὐτελεῖ φύσιν μας, καλῶν ἡμᾶς γῆν. Ἐπειδὴ καὶ ἐδῶ σκοπεῖ νὰ κατηγορήσῃ καὶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς οικοδομήσαντας τὸν πύργον καὶ ὑπερηφανευθέντας, τοὺς ἔχοντας μεγαλύτεραν ἰδίαν τῆς πραγματικῆς τῶν ἀξίας καὶ πρόκειται νὰ κατηγορήσῃ τὴν ἀλαζονείαν των, διὰ ταῦτα τοὺς ἔχαρακτήρισεν συμφώνως πρὸς τὴν εὐτελεῖ οὐσίαν εἰπων «ὅλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα». Καὶ διὰ νὰ καταλάβετε ὅτι ἔτσι μᾶς ὀνομάζει, ὅταν ἀμαρτάνωμεν, ἔτσι ὀνόμασε Β. τὸν Ἀδάμ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν λέγων «Εἶσα, ἀπὸ χῶμα καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς». Καὶ θεδαίως δὲν ἦτο μόνον ἀπὸ χῶμα, ἀλλὰ εἶχε καὶ ψυχὴν ἀθάνατον διὰ ποῖον λόγον τὸν ὀνόμασε χῶμα, Ἐπειδὴ ἡμάρτησε. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐπλάττει δὲν τὸν ὀνόμασεν ἔτσι, ἀλλὰ πῶς, «Ἄς πλάσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μας διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς». «Καὶ θὰ εἶναι ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος των ἐφ' ὅλης τῆς γῆς». ¹⁸ Βλέπετε πως εἶναι ὁ πρότερος εἰς τὴν φύσιν, βλέπετε τὰς τιμὰς, βλέπετε τὰ ἐγκώμια. Ἀλλὰ αὐτὰ πρὸ τῆς ἀμαρτίας. Καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, «Εἶσα χῶμα καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς». ¹⁹ Ὁ Ἀκούει καὶ τὸν Μαλακίαν ποὺ ὑπαίνισσε τὸν αὐτό, ἢ μᾶλλον ὁ Θεὸς τὸ ὑπαίνισσεται διὰ τοῦ προφήτου «Ἰδοὺ ἐγὼ θὰ σὰς ἀποστείλω λέγει, τὸν ἡλίαν τὸν Θεὸν τὴν». ²⁰ Διὰ ποῖον λόγον τὸν ἀποστέλλει; Διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱόν. Ἐπειδὴ τὸ δικαστήριον πρόκειται, νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ φοβερὸν ἐκείνο καὶ ὑπεκώδεις διὰ νὰ μὴ κατακρίνῃ ὁ δικαστὴς μερικοὺς ἀναπολογήτους ἀφ' ὧν ἀναλάβει τὴν εὐθύνην. ²¹ νὰ ἀφροδίθῃ ἐκεῖνος καὶ προσέπη ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ εἶναι πλησίον ἐπὶ θύρας, καταστροφή σωφρονεστέρας τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ποὺ ἔχουν εἰπωθῇ πρὸ παλ-

15. Α' Κορινθ. 2, 14
16. Γέν. 1, 1
17. Γέν. 1, 26
18. Γέν. 9, 2
19. Μαλ. 4, 4

λαύ χρόνου συνηθίζεται νὰ τὰ παραμελοῦμεν. Ὁ προφήτης ἐκείνος ἐρχεται νὰ μᾶς ἀνανεώσῃ τὴν μνήμην. Ὁ Πρότεϊ όμως τώρα ν' ἀποδεξώ ὅτ' ἡ ψὺς λέγονται οἱ ἁμαρτωλοὶ.

Εἰπὼν λοιπὸν, «διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν», προσέθεσε. Μήπως κάποτε ἔλαθω καὶ τιμώρησά ἐξ ὀκαλήρου δλὴν τὴν γῆν. Τιμωρεῖ δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Βλέπεις πᾶσι τοὺς ἁμαρτάνοντας τοὺς ἀποκαλεῖ χῶμα. Πάλιν ἄλλοι ὁ προφήτης δηλοῦμενος περὶ Χριστοῦ, ἔλεγε τὰ ἀκόλουθα. «Θὰ ἔχη ἐξωσμένην τὴν μέσσην τοῦ με δικαιοσύνην καὶ τὰς πλευράς τοι με τὴν ἀλήθειαν». ²⁰ Ὅχι διότι ὁ Θεὸς ἔχει μέσσην καὶ πλευράς ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἄσωματος. Ἀλλὰ τὸ ἀπρὸς-πρόσωπον καὶ ἀληθὲς τῆς κρίσεως. Ἐ τοῦ δικαστοῦ δι' ὧν αὐτῶν δηλοῖ καὶ ὅτι, οὐδαμοῦ ὑπάρχει ἡ σκοφαντία, οὔτε οἱ ἐπηρεάζοντες, οὔτε ἡ ἀσφοδία τοῦ χρηματισμοῦ, οὔτε ἡ ἀνύστα τοῦ δικαίου. Διότι εἰς αὐτὰ τὰ δικαστήρια καὶ ὁ ἀθῶος τιμωρεῖται καὶ ὁ ἐνοχὸς διαφεύγει, διότι τὸ δικαίον ἔχει. εἰς πολλὰ μέρη διαφθορῇ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δικαίος δικαστὴς εἶναι καὶ ἀψευδής, αὐτὸς ποῦ εἶναι ἐξωσμένος εἰς τὴν μέσσην με δικαιοσύνην καὶ εἰς τὰς πλευράς τοῦ με ἀλήθειαν, διὰ τοῦτο θὰ ἀπολαύσῃ οἱ με ἀκριβῆσαν τὰ δικαία των. Καὶ θὰ τιμωρήσῃ τὴν γῆν με τὸν λόγον τοῦ στόματός του. ²¹ Ἀ καὶ διὰ νὰ γνωρίζῃς ὅτι δὲν ὀμιλεῖ περὶ τῆς γῆς ἀλλὰ περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν προσέθεσεν ἐπισημῶς ὅτι καὶ διὰ τοῦ φυσικοῦ τῶν χελέων θὰ κατασπέρσῃ τοὺς ἀσεβεῖς. ²² Βλέπεις ὅτι καὶ ἐδῶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τοὺς ἀνόμισα γῆν. Γνωρίζων λοιπὸν αὐτὰ, ὅταν ἀκουσῇς ὅτι «ἡ δλὴ γῆ ἦτο ἓνα στόμα», ἐνόησε πάλιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διότι μᾶς ἐνθυμίζει τὴν φυσικὴν μας εὐτέλειαν. Καὶ διότι εἶναι μέγα ἀγαθὸν νὰ ἐξετάζωμεν τὴν σχέσιν μας καὶ νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ τι εἰμεθα πλασμένοι. Ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ διδασκαλία περὶ ταπεινοφροσύνης, ἡ γνωριμία με τὴν φύσιν μας. Ἡμπορεῖ νὰ καταστείλῃ ὅλα τὰ πάθη καὶ νὰ παύσῃ τὴν γαλήνην εἰς τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο προτίτραπε κάποιος λέγων. «Πρόσεχε τὸν ἑαυτόν σου», ²³ σκέψου τὴν φύσιν σου, καὶ ἀπὸ τί εἴσαι πλασμένος καὶ αὐτὸ σοὶ ἀρκεῖ διὰ νὰ ἡρεμῇς διαρκῶς. Διὰ τοῦτο ὁ δικαίος ἐκεῖνος Ἀδραάμ διαρ-

²⁰ Ματ. 4, 5.
²¹ Ψα. 11, 6.
²² Ψα. 11, 4.
²³ Σοφ. Σειρ. 29, 20.

κὼς αὐτὸ ἐσκέπτετο καὶ οὐδέποτε ἐκαυχᾶτο. Αὐτὸς λοιπὸν συνομιλῶν με τὸν Θεὸν καὶ ἀπολαμβάνων τόσου μεγάλου θάρρους καὶ τοῦ ὅποιου ἡ ἀρετὴ τοῦ ἦτο δεδωκυμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε. «Ἐγὼ εἰμαι χῶμα καὶ στάκτη». ²⁴ Ἄλλος, θέλων νὰ πειρασθεῖ τὸν ἐγωιστὴν ἄνθρωπον, δὲν ἔλεγε πολλὰ λόγια, ἀλλὰ τοῦ ἐπεθυμίζει μόνον τὴν φύσιν τοῦ καὶ τὸν ἐπιτιμᾷ σφοδρῶς. Ἐ με αὐτὰ τὰ λόγια. «Γιατ' ὑπερήφανεῖται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη», ²⁵ Ἐνωεῖς τὰ φαινόμενα μετὰ τὸν θάνατον, ἰθάσσουσέ τον ζῶντα νόν. Διότι τώρα δὲν γνωρίζε, ὅτι εἶναι χῶμα καὶ στάκτη. Βλέπει τὴν ὁμορφίαν τοῦ σώματος, βλέπει τὴν δύναμιν τοῦ, τὰς υπηρεσίας τῶν κολάκων, τὴν ἀκολουθεῖαν τῶν παρρησιῶν. Φορεῖ παυτελὴ ἐνδύματα, ἔχει εἰς τὰ χέρια τοῦ πάλαι μεγάλην ἐξουσίαν, τὸν ἐξαπταῖ ἡ φαντασία τοῦ καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονεῖ τὴν φύσιν τοῦ. Γνωρίζομεν δὲ εἰμεθα χῶμα καὶ στάκτη. Αὐτὸ τὸ γνωρίζομεν ἡμεῖς οἱ σωφρονεῖς, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν περιμένει, τὴν ἀπόδεξιν ἀπὸ τοῦ τέλους. Διὸ οὔτε πηγαίνει εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων, ἀλλὰ ἀποβλέπει μόνον εἰς τὸ παρόν καὶ δὲν καταλαβαίνει τίποτε ἀπὸ τὸ μέλλον. Διδοῦνέ τον, λοιπὸν, ἀπὸ τώρα ὅτι εἶναι χῶμα καὶ στάκτη. Περιμένε, λέγει δὲν ὁ δάσκαυς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄλλο πὸ εὐκόλουν ἵνα ὅταν σκέπτεται ἔχη ἐπὶ τὴν γῆν εὐτέλειαν τοῦ, γὰρ νὰ λάβῃ τὸ φάρμακον. Διότι, ὅταν εἴπῃ ὅτι ὑπερήφανετα, ἀπὸ εἶναι χῶμα καὶ στάκτη προσέθεσε. «καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐκρηδενίζοντα, τὰ ἐνδόσια τοῦ». ²⁶ Τί σημαίνει ὅτι, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐκρηδενίζοντα τὰ ἐνδόσια τοῦ. Ἐ ἴσως ὁ λόγος εἶναι ἀσφρής. Ἐντὸς λέγει τὰ ἐγκατα, τὰ σπλάγχνα τὴν κοιλίαν τὴν γαστήρην σκαυτίδια καὶ πολλὰν ἀκαθαρσίαν καὶ δυσωδίαν δὲν κατηγορῶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ οδηγῶ εἰς ταπεινοφροσύνην. Ὅτι καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐκρηδενίζετα. Εἶδες τὸ εὐτέλες καὶ τὸ προσωρινὸν τοῦ πράγματος, Μὴ περιμένῃς τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου διὰ νὰ μάρτυς τὴν ἀσθένειάν σου. Διερεύνησε τὸν ἄνθρωπον πρὸς χάριν μοι ὅταν εἶναι, ζωντανὸς καὶ με τὸν λόγον πηγαινέ εἰς τὸ θάθος τοῦ καὶ θὰ ἴδῃς δλὴν τὴν μηδαιμότητά του. ²⁷ Ἀ Ἀλλὰ μὴ ἀπαγορεύῃς διότι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἐπλάσεν ἔκτ' ἀπὸ μίσους ἀλλ' ἀπὸ ἐνδιαφέροντος, παρέχων εἰς ἡμᾶς πολλὰς ἀφορμὰς ταπεινοφροσύνης. Ἐάν ἓνας ἄνθρωπος ποῦ εἶναι χῶμα

²⁴ Ἰέν. 18, 27.
²⁵ Σοφ. Σειρ. 10, 9.
²⁶ Σοφ. Σειρ. 10, 9.

καὶ στάκτη πολυμήνη νὰ εἴπῃ ὅτ, «θὰ ἀνέβω εἰς τὸν οὐρανόν», ἔάν δὲν εἶχε τὸν χαλκὸν τῆς φυσικῆς πῶς δὲν θὰ ἐξέπαιπτε πνευματικῶς, ὅταν ἰδῆς κάποια νὰ ὑπερφηανεύεται, νὰ ὑψωνῇ τὸν λαμὸν τοῦ, νὰ σηκωνῇ τὰ φρούδια τοῦ, νὰ φέρεται ἐπάνω εἰς θάλασσαν, νὰ ἀπειλῇ, νὰ στέλνῃ ἄλλους εἰς τὴν φυλακὴν, νὰ τοὺς θανατωνῇ, νὰ ἀσκήῃ ἐπιδρασεῖν, τότε εἰπέ τοῦ ΓΓ ὑπερφηανεύεσαι, ἀφοῦ εἶσαι χῶμα καὶ στάκτη. Ἀφοῦ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀκηδευίζονται τὰ ἐντόσθια τοῦ Β. Αὐτὰ ὅχι μόνον ἐπὶ ἀπλοῦ πολίτου, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ τὸ εἴπῃς καὶ εἰς αὐτὸν ποὺ κάθεται εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Μὴ κυττάζῃς οὔτε τὴν πορφύραν, οὔτε τὸ βασιλικὸν διάδημα μίτῃ τὰ χρυσὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐρευνῆσε τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν τοῦ κα θὰ ἰδῇς ὅτ, δὲν ἔχει τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πολλῶν. Περισσότερον ἀν θέλῃς στρέψε τὸν νοῦ σου καὶ εἰς τὴν πορφύραν καὶ τὸ δάδιμα καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν φαντασμαγορίαν καὶ θὰ ἰδῇς ὅτ κα αὐτὰ ἔχουν ὡς ὑπόστρωμα τῶν τῶ χῶμα. «Ὁ ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὡς ἀν θένος ἀγριοχόρτου»²⁷. Ἰδοὺ ἐπαρουσιάσθη καὶ ἀπὸ τὸ χῶμα εὐτελέστερος ὅλος ἐκεῖνος ὁ στολισμὸς. Βλέπεις πῶς καταβάλλει τὴν ὑπερηφάνειαν, ὥς ἐξαφανίζει κάθε παραφροσύνην ἢ ἐννοια τῆς ἰδίας τῆς φάσεως, Ἄρκει μόνον νὰ σκεφθῶμεν ποιοὶ εἶμεθα καὶ ἀπὸ τί ἐπλάσθημεν καὶ θὰ ἀπομακρυνθῇ κάθε ὑπερηφάνεια ἀπὸ τὰς σκέψεως σου. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μᾶς ἐπλασε ἀπὸ δυο οὐσίας, ὥστε ὅταν ὑπερφηανεύῃς, νὰ σὲ πειρασέωσιν ἢ εὐτέλεια τῆς σαρκὸς. Ὅταν δὲ σκεφθῇς κάτι εὐτέλες καὶ ἀνάξιον τῆς τιμῆς μετὰ τὴν ὁποῖαν σὲ ἐποίησεν ὁ Θεός, νὰ σὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ζῆλον τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἢ εὐγένεια τῆς ψυχῆς.

Ὁ δὲν εἶναι μόνον κατάλληλος διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ὑπερηφάνειας ἡ καταφυγὴ εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ἂν κάποια ἄλλη ἐπιθυμία σὲ ἐνοχλεῖ, ἔάν (ἢ ἐπιθυμία) τῶν χρημάτων, ἔάν τῶν σωματίων ἐπιθυμία παράλογος, προκαλοῦσα εἰς ἀκολασαυ εἶναι, ἀρκετὸν ταῦτα δι' ἡμεῖς τοῦ πάθους. Ὅταν λοιπὸν ἰδῇς μίαν ὥραιον γυναῖκα ποὺ ἔχει μάτια λαμπρὰ καὶ γελαστά, ποὺ γυαλίζουν αἱ παρειά, τῆς ποὺ ἔχει κάτ, τὸ ἀνεμνήνουντο εἰς τὸ πρόσωπόν της ποὺ σοῦ φλογίζει τὸ μυαλὸ καὶ αὐξάνει τὴν ἐπιθυμίαν σου σκέψαι ὅτ τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ σου εἶναι χῶ-

²⁷ 1α 14. 18.
²⁸ Ἰω 40. 6

μα, ὅτ στάκτη εἶναι ἐκεῖνο ποὺ σὲ φλογίζει καὶ εὐθὺς ἡ ψυχὴ σου θὰ παύσῃ νὰ λίσσῃ. Ξεσκέπασε αὐτῆς τὸ δέμα τοῦ προσώπου καὶ τότε θὰ ἰδῇς ὅλην τὴν εὐτέλειαν τῆς ὁμορφίας της. Μὴ σταματήσῃς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀλλὰ πήγαινε ἔτι πρὸ βαθὺ μετὰ τὴν σκέψιν σου ὅποτε δὲν θὰ εὖρης τίποτε ἄλλο παρὰ ὅσα νεῦρα καὶ φλέβας δὲν φθάνουν αὐτὰ. Σκέψαι τὴν ὕψος ἀλλάξῃ, νὰ γεφυρῇ, νὰ ἄρῃ σταινῇ, νὰ οὐτ δαυνοὺν τὰ μάτια της, νὰ θαυματοῦνται τὰ μάγουλά της, ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄνθος νὰ καταρῶθῃ. Κατάλαβε τὸ θαυμάσιον καὶ ντράπου διὰ τὴν ἐκλογὴν σοι. Θαυμάσεις λάσπην καὶ στάκτην καὶ σὲ φλογίζει σκόνη καὶ στάκτη. Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ εἰς νὰ κατηγορήσῃς τὴν φύσιν. Μὴ γένοιο. Δὲν κατηγορῶ, οὔτε ὀδηγῶ εἰς τὴν εὐτέλειαν, ἀλλὰ ἐτοιμάζω φάρμακα διὰ τοὺς ἀρρώστους.²⁸ Ἀ διὰ ταῦτα ὁ Θεὸς ἔκαμε τὴν γυναῖκα τοιαύτην, τὸσον εὐτέλες, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὸσον τὴν δύναμιν τοῦ, ὅσον καὶ τὴν φροντίδα τοῦ δι' ἡμᾶς ὥστε μετὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς φυσικῆς μας νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ νὰ σθῇ τὴν ἐπιθυμίαν μας, δεκτικῶν τὴν σοφίαν τοῦ, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν λάσπην ἡμπορεῖ νὰ ὄσῃ τὴν ὥραιον τοιαύτην. Ἐπομένως ὅταν ἐξευτελίω τὴν ὕλην, τότε ἀποκαλύπτω τὴν τέχνην τοῦ θεοῦ οὐρανοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς ἕνα ἀγαλματοποιὸν τὸν θαυμάζομεν περισσότερο ὅχι ὅταν μᾶς παρουσιάσῃ (ἕνα) ὥραιον ἀνδριάντα ἀπὸ χρυσόν ἀλλ' ὅταν Β' ἐπεξεργασθῇ ἕνα πέλειον καὶ ἀκριβὲς ἀγαλμα ποὺ ἡ ὕλη τοῦ εἶναι λάσπη. Ἐστὶ θαυμάζομεν καὶ δοξάζομεν καὶ τὸν ἀριστοτέχνην Θεόν, ὅτ μετὰ τὴν στάκτην καὶ τὴν λάσπην παρουσιάσῃ εἰς τὰ σωματὰ μας ἀσφατὴν ὥραιότητα καὶ σοφίαν ἀνεκφράστον. Καὶ ταῦτα ἔκαμε ὅχι μόνον εἰς τὸ ἰδικὸν μας σῶμα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν κτίσιν. Κάμνων τὰς ὕλας εὐτέλεις, εἰς πολλὰς περπτώσεις ἔφθασεν σαφὲς δεῖγμα τῆς τέχνης τοῦ καὶ ἀνέμελλε κάποιαν ἐλεγχὸν τῆς ἀδυναμίας τῶν ὕλων, ὥστε διὰ μὲν τὴν τέχνην καὶ τὴν ὥραιότητα νὰ θαυμάζῃς τὸν θεὸν οὐρανοῦ, διὰ δὲ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν εὐτέλειαν τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ὕλης νὰ μὴ προσκυνῇς τὰ δημιουργηθέντα. Ὁ ὁ ἥλιος εἶναι γελαστός ὅταν λάμπῃ καὶ φωτίζῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ ὅταν ἔλθῃ ἡ νύκτα χάνεται «Διότι ἡμπορεῖ, λέγει, νὰ θεωρηθῇ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκλείπει»²⁹ ὅχι μόνον τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν. Διότι καὶ τὴν ἡμέραν ὁ ἥλιος πολλὰς φορές ἐξέλειπεν, ἀκριβῶς διὰ νὰ θαυμάσῃς

²⁹ Σαφ 36. 9. 31

μὲν τὸν θεμ. οὐργὸν διὰ τὴν τέχνην του, ἀλλὰ νὰ μὴ προσκυνησῇς τὸ θεμιούργημα λόγῳ τῆς ἀδυναμίας του. Βλέπεις τὸν οὐρανὸν τοῦτον, πόσον ἀπέραντος εἶναι. Τί ὠραῖας. Πῶς λάμπει, εἶναι καλύτερος καὶ ἀπὸ τὰ σωματὰ μας, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνειαν. Ὅμως εἶνα ψυχρός. Βλέπεις λοιπὸν καὶ τὴν ἐπιδείξιν τῆς τέχνης D καὶ τὸν ἑλγχνον τῆς ἀδυναμίας, βλέπεις πῶς εἶνα εἰς ἐσὲ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τὰ κείμενα κατωχυρωμένα. Διὰ νὰ μὴ κατηγορησῇς ὡς ἀδυνατὸν τὸν θεμ. οὐργόν, τὰ ἔκαμε ὥραϊα. Καὶ διὰ νὰ μὴ προσκυνησῇς τὰ θεμιούργηματα ὡς θεούς, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὰ ἔκαμε ἀσθενικά. Αὐτὰ νὰ ἐνθυμῇσθε συνεχῶς. Διὰ τοῦτο ἐρμηνευομεν τὰς γραφάς, ὅτι μόνον διὰ νὰ τὰς μάθετε, ἀλλὰ διὰ νὰ ὁρθώσετε καὶ τὰ ἥθη σας. Ἄν δὲν γινῇ αὐτό, δίκαια τὰς διαβάζομεν, ἀδικαί τὰς ἐρμηνεύομεν. Ὅπως ἕνας ἀθλητὴς ὅταν εἰσελθῇ εἰς τὴν παλαίστραν ἀλεφετα, καὶ ἀπολαμβάνει τὴν ἐντριβὴν τοῦ γυμναστοῦ του, ἂν, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή τοῦ ὁγώνου ἀποδείξῃ ὅτ' δὲν ἰσχύει ἐκεῖνη ἡ ἐπινοήσις. Ἐ ἀδικῶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν παλαίστραν τὸ ἴδιον (συμβαίνει) ὅταν ἐρχοσθε ἐδῶ καὶ μαθάνετε ὅλα τὰ παλαιόματα καὶ τὰς λαθὰς τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν ἀγωνίων καταβάλλεσθε ἢ βλέπετε ἓνα ὥραον πρόσωπον ἢ γίνετε παράφρονες ἢ ὑπεδουλωθῇτε εἰς κάποιαν ἄλλην πονηράν σκέψιν (να γνωρίζετε) ὅτ' ματαίως ἤλθατε ἐδῶ. Θυμηθῆτε λοιπὸν τὰ λόγια τοῦ δὲν στρέφοντα κατὰ τῆς φύσεως σας, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἀγαλιωτοῦ ἐπιθυμίας σας.⁵¹ Δὲν εἶναι κατηγορία (κατὰ) τῆς φύσεως τὰ δ' αὐτὰ ἐλέχθησαν, ἀλλὰ τῆς ἐπιθυμίας τὰ λεγόμενα. Μὲ αὐτὴν (τὴν ἀνύγνωσιν τῆς Γραφῆς) θὰ καταβάλλετε τὸν θυμὸν καὶ οὕτως θὰ κατευθύνετε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ συντηρετε τὴν ἀπίγνωσιν. «Καὶ ὅλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα καὶ μία γλῶσσα δι' ὅλους»⁵². Ἡ δὲ πᾶσι εἶναι ἀκόμη τὸ πρόβλημα. Δὲν εἶναι ὁ λόγος περ. τῆς γῆς, ἀλλὰ περ. τοῦ ὅτ' ὅλο οἱ ἄνθρωποι εἶχον μίαν γλῶσσαν. Καὶ διὰ τὴν ὀνόμασε «ἓνα στόμα» τὴν γλῶσσαν. Εἶνα συνέβηαι τῆς Γραφῆς, ἔτο νὰ ἀνομάξῃ τὰ λόγια-γλῶσσαν. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ γνωρίζετε καὶ αὐτὰ διὰ τοὺς αἰρετικούς τοὺς κατηγοροῦντας τὴν θεμ. οὐργὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ λέγοντος ὅτ' τὸ σῶμα εἶναι πονηρόν. Ἐπειδὴ τὰς πονηράς σκέψεις τοῦ νοῦ ἡ Γραφή τὰς ἀνομάζει διὰ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ὅπως ἐπὶ παραδεί-

γματι. «Ἦκόν σ' αὖ τὴν γλῶσσαν των ὡς τοῦ ὄφους»⁵³. Ἡ γλῶσσα των μάχαιρα αἰχμηρὰ.⁵⁴ Μερικοὶ νομίζουν ὅτι τοῦτο λέγεται περ. γλώσσης. Δὲν λέγεται περ. γλώσσης. Μὴ γένοιτο. Διότι εἶναι ἔργον Θεοῦ, ἀλλὰ περ. τῶν φονικῶν λόγων, τοῦ σκοτώνοντος ἄνθρωπους καὶ καρφύνοντι πῶς φοβερά καὶ ἀπὸ ἐξέως. Ἡ γλῶσσα των εἶναι μάχα· ἡ ἀκονισμένη. Καὶ ἄλλου «Χεῖλη δόλια εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ὠμίλησεν κακὰ εἰς τὴν καρδίαν»⁵⁵. Δὲν ὁμιλεῖ περ. τοῦ μέλους τοῦ σώματος, ἀλλὰ περ. τῶν ὑποούλων λόγων. Ἔτο καὶ ἐδῶ λέγοντας «Καὶ ἦτο ἡ γῆ ἓνα στόμα», δὲν ἐδίδασκεν αὐτὰ, ὅτι δηλαδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἓνα στόμα, ἀλλὰ ἐκάλεσε τὸ στόμα γλῶσσαν. Διότι, ὅταν εἴπῃ ὅτ' ὅλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα, προσέθεσε «Καὶ μία γλῶσσα δι' ὅλους»⁵⁶. Ἐτοῖς ὅταν λέγῃ «Τάφος ἄνοικτος ὁ λάρυγγας των», δὲν κατηγορεῖ τὸν λάρυγγά των, ἀλλὰ τὰ κακὰ λόγια τοῦ ἀνεβαίνοντος ἀπὸ ἐκεί, τὰς διασκαλίας τοῦ οδηγοῦντος εἰς τὸν θάνατον. Διότ' αὐτὸ σημαίνει τάφος. Δηλαδὴ δοχεῖον νεκρῶν, ὁσῶν καὶ σωμάτων. Ἔτο αὖ ἦσαν τὰ στόματα καὶ ἐκεῖνων τοῦ κατηγοροῦντος τὸν θεμιούργον. Τέτοια εἶναι τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὁμιλοῦντος αἰσχρά καὶ χλευάζοντα, αὐτῶν τοῦ προφύρου» δυσώδη καὶ πονηρὰ λόγια ἀπὸ τῶν φαρυγγῶ των.

Ἀνθρώπε γέμισε τὴν ψυχὴν σου εὐδοσίαν καὶ ὅχι δυσωδίαν. Κάλε τὴν θησαυρὸν βασιλὸν καὶ ὅχι τάφον σατανικόν. D Καὶ ἂν εἶναι τάφος, τοῦλάχιστον κλείσει τὸν καλὰ διὰ νὰ μὴ ἐξέρχεται ἡ δυσωμία. Ἐχεις πονηράς ἀναμνήσεις, μὴ τὰς διατυπώσης διὰ λόγων. Ἄφησε αὐτὰς εἰς τὸν θυτὸν καὶ ταχέως θὰ ἀποπνιγῶν. Εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ πολλὰς φορές σκεπτόμεθα πολλὰς πονηράς καὶ παραλόγους καὶ αἰσχράς σκέψεις, ἀλλὰ ὅς μὴ ἐπιτρέψωμεν αἱ σκέψεις μας νὰ καταστοῦν λόγος, διὰ νὰ πείζωνται, μέσα μας, νὰ ἐξασθενῶν καὶ νὰ ἐξαφανίζωνται. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἐγκλείσῃ κανεὶς ἐς ἓνα λάκκον διάφορα ἀγρία θηρία, ἂν φράξῃ τὸν λάκκον ἀπὸ ἐπάνω τὰ πύγῃ ἐδοῦκα. Ἄν ὁμῶς τοὺς παράσχῃ μικρὰν ἢ μεγάλαν καὶ ἐξαερισμόν, τοὺς παρέχε πολλὴν παρηγορίαν, δὲν τ' ἀφήνει νὰ χαθῶν ἀλλὰ τὰ ἐξαγριώνει περισσότερο. Ἐτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν πονηρῶν σκέψεων, ὅταν γεννη-

51. Ματθ. 139. 4.

52. Ματθ. 58. 5.

53. Ματθ. 11. 5.

54. Ματθ. 6. 10.

θαύν μέσα μας. "Αν αποκλεισώμεν τὴν ἐξοδὸν των θά τὰς ἐξαφανίσωμεν ἀμέσως ἂν ὅμως τὰς ἐξωτερικευσώμεν μὲ λόγια θὰ τὰς καταστήσωμεν ἰσχυρότερας, ἀφοῦ παρὰ-σχόμεν εἰς αὐτὰς εὐκαρίαν νὰ ἐκπνεύσωμεν διὰ τῆς γλώσσης καὶ ἔτσι ταχέως θὰ καταπέσωμεν εἰς τὰ θάρσπρα τῶν παραλόγων πράξεων διὰ τῆς ἀπασχολήσεως μετὰ τῶν αἰσχυρῶν λόγων.¹⁹⁴ Ἀ διὰ τοῦτο ὁ προφήτης δὲν τὸν ὠνόμασεν ἀπλῶς τάφον, ἀλλὰ τάφον ἐνοικτόν, κατηγοροῦν αὐτό που ἀκριβῶς εἶπα. Δὲν κατασχίνει μόνον τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ προσφέρων λόγους αἰσχυροῦς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον καὶ ὅσους τὸν συναναστρέφονται τοὺς προξενεῖ πολλὴν ἐλάβει. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἂν ἀναξωμεν τοὺς τάφους θὰ γεμίσωμεν τὰς πόλεις μὲ θοδένειαν. Ἔτσι καὶ δι' ἀνοικοῦν ἐλευθέρως τὰ αἰσχυρά στόματα, θὰ γεμίσουν ὁ-λόγος που συναναστρέφονται (μὲ αὐτοὺς) ἀπὸ φοβερὸν ἀρρώσκειαν. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ θέσωμεν Ἡ θύραν, μαχλὸν καὶ χαλινὸν εἰς τὸ στόμα. Τὸ ὅτι λα πὸν τότε ὁ πῆρχε μία μόνον γλῶσσα ἔχει. ἱκανοποιητικῶς ἀποδεχθῇ ἔκ τῶν ἀνωτέρω. Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ εἰπωθῇ διὰ ποῖον λόγον εἰσῆχθησαν αἱ πολλαί. Ἀλλὰ προηγουμένως ἂς ἀκηθῶμεν εἰς τὸν ἠθικὸν λόγον, ἂς ἐκπαδεύωμεν τὴν γλῶσσαν μας νὰ ἔχη χαλινὸν καὶ νὰ μὴ λέγῃ ὅλα θ-σα (περνοῦν) ἀπὸ τὸ μυαλό μας. Νὰ μὴ κατηγοροῦμεν τοὺς ἀδελφούς, νὰ μὴ θαγκῶνῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ τὸν κατατρῶγῃ. Ἀπὸ ἐκείνου που θαγκῶνουν τὰ σωμα-τα (σάρκες) εἶναι χειρότεροι αὐτοὶ που κάνουν αὐτὸ διὰ τῶν λόγων. Ἐκείνοι θαγκῶνουν μὲ τὰ δοντὰ τὰ σώμα, ἐ-μὲ αὐτοὺς θαγκῶνει τὴν ψυχὴν μὲ λόγια, τραυματίζει τὴν ὑπόληψιν, Ὡ καθ' ὅτ' τὸ τραῦμα ἀδεράπειτον. Δι' αὐτὸ ἂ κρ.βῶς θὰ δεχθῇ μεγαλύτερον κόλασμον καὶ τιμωρίαν ὅ-σον φοβερώτερον εἶνα τὸ θαγκῶμα. Καὶ ἂχ μόνου δ' αὐ-τὸ θὰ στερηθῇ τῆς συγγνώμης ὁ κατηγορῶν, ἀλλὰ καὶ δι-ὅτ, δὲν ἔχει οὔτε ὀδικον οὔτε δικαίαν αἰτιολογίαν νὰ ἀνα-κοινῶσιν τὴν πουντῶν του σκέψιν. Διότ, αἱ μὲν ἄλλα ἀμαρτία, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν παραλόγους αἰτίας, ὥσπ-οσον τὰς ἔχουν, ὅπως ὁ πόρνος ἐκπληρῶσει ἐπιθυμίας του, ὁ κλέπτης καταργεῖ τὴν πτωχεῖα, ὁ φονεὺς καταπαύει τὸν θυμὸν του. Ὁ κατηγορῶν δὲν ἔχει νὰ προβάλλῃ καμμίαν δικαιολογίαν. Διότ, εἰπέ μου, ποῖαν χρηματικὴν περιουσί-αν ἀποκτᾷ, Π ποῖαν ἐπιθυμίαν του ἐκπληρῶνει. Δὲν εἶ-να, τίποτε ἄλλο παρὰ θέμα ματιάσματος, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει οὔτε ὀδικον οὔτε δικαίαν αἰτίαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν τυγχάνει οὐδὲν ἂς συγγνώμης. Θέλες νὰ εἴπῃς τὸ κακόν

Ἰσὸ δίδω μίαν χρήσιμον συμβουλήν. Εἰπέ τὰς ἀμαρτίας σου ἀνελεήτως. «Λέγε λοιπὸν ἐσὺ, λέγε, τὰς ἀμαρτίας σου πρώτως διὰ τὰ δικα ὠφῆς».¹⁹⁵ Εἶδες ποτὲ αὐτὸς που λέγει τὸ κακὸν νὰ στεφανωνεταί, νὰ ἐγκωμιάζεται, νὰ δικαινε-ται. Πάλιν «Ὁ δίκαιος πρώτος κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν του».¹⁹⁶ Τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὄχι ἄλλον. Ἐὖν ἄλλον κατη-γορήσης, ἐτιμωρήθης, ἔάν τὸν ἑαυτὸν σου, ἐστεφανώθης. Καὶ διὰ τὰ μάθης πόσον καλὸν εἶνα νὰ κατηγορήσῃς τὸ πα-ράπτωμά σου, δίκαιος (εἶναι αὐτός) που κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν του κατὰ πρώτον, λέγει. Καὶ πράγματ' κανεῖς δι-καίος πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι κατηγορός, Ὁ δίκαιος δὲν εἶνα ἔ-νοχος κατηγορίας. Ἀλλὰ διὰ τὰ καταλάβῃς, καὶ δι' αὐτοὺς εἶνα ἀμαρτωλὸς ἐπικρίνει ὅμως τὰ ἀμαρτήματά του δι-καιωνεταί. μὲ τὸ νὰ τὰ ἐπικρίνῃ καὶ διὰ τοῦτο εἶπε ὅτι δίκαιος εἶναι αὐτός που πρώτος ἐπικρίνει τὸν ἑαυτὸν του. Τί θὰ πῇ, πρώτος. Πράσσει καλὰ (νὰ ἴδῃς). Εἰς τὰ δικα-στήρια ὑπάρχουν δύο μέρη, οἱ ἐνάγοντες καὶ οἱ ἐναγόμε-νοί, οἱ κατηγοροὶ καὶ οἱ κατηγορούμενοι, οἱ ἐνοχοὶ καὶ οἱ ἀθῶοι. Ὁ λόγος κατὰ πρώτον δίδεται εἰς τὸν κατηγορῶν, τὸν ἀθῶον, ἐνῶ ἔδω συμβαίνει τὸ ἀντίθετον.¹⁹⁷ Ἀ Σὺ που εἶσαι ὁ ἐνοχος λάβε τὸν λόγον πρώτος, διὰ τὰ καταστῆς ἀθῶος. Μὴ περιμένῃς τὸν κατηγορῶν. Καὶ ἂν ἴσται μετὰ-ξὺ τῶν ἐνόχων, πρὶν ἀκούσῃς ἀπὸ ἐκείνου κατὰ τέτοιον, κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τὰ σφάλματά σου. Ἡ γλῶσσα εἶναι μάχαιρα ἀκονισμένη, ἀλλὰ ἂς μὴ τραυμα-τίζωμεν τοὺς ἄλλους καὶ ἂς ἀποκόπτεται τὰ ἰσκά μας σάπια μέρη. Θέλες νὰ μάθῃς ὅτι εἶνα συνήθειο εἰς τοὺς δίκαιους νὰ μὴ κακολογοῦν τοὺς ἄλλους ἀλλὰ τοὺς ἑαυ-τούς των. Ἀκουσε τὸν Παῦλον που φωνάζει, δυνατὰ «Χρεωστῶ χάριν εἰς τὸν Χριστὸν που μὲ ἐνίσχυσε, ἐπει-δὴ μὲ ἀθεώρησε πιστὸν ἀνέθεσε εἰς ἐμὲ τὴν ὑπηρεσίαν, εἰς ἐμὲ ὁ ὅποιος ἤμην προηγουμένως θλάσφημος καὶ διώκτης καὶ ὀβρισιότης».¹⁹⁸ Ἡ Βλέπετε πῶς κακολογεῖ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ἄλλου «Ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, μετὰξὺ τῶν ὅποιων πρώτος εἶμαι ἐγώ».¹⁹⁹ Καὶ πάλιν ἄλλου «Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἀνομάζωμαι ἀπόστο-λος, διότι κατεβίβω τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ».²⁰⁰

¹⁹⁵ Ἡε 48, 28.

¹⁹⁶ Παροιμ. 18, 11.

¹⁹⁷ Α. Τυμβ. 1 12, 15.

¹⁹⁸ Α. Τυμβ. 1 15.

¹⁹⁹ Α' Κορινθ. 15, 9.

Είδες πώς ὁ Παῦλος ἐπικρίνει παντοῦ τὸν ἑαυτὸν του Γνωρίζει τὸ κέρδος αὐτῆς τῆς ἐπικρίσεως ὅτι ἐπεξεργάζεται διὰ τοῦτον ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπικρίνῃ τὸν ἑαυτὸν του, χρησιμοποιοῦν ἀλύττητα τὴν κατηγορίαν. Καὶ ὅταν ἴδῃ ἄλλους νὰ ἐπικρίνουν τὰ κακά τῶν ἄλλων, ὁ κύτταζε μὲ πόσῃ μεγάλῃ αὐστηρότητι τοὺς κλείει τὸ στόμα λέγων ὡς ἔξης: «Ὅποτε μὴ κρίνετε τίποτε πρὶν ἀπὸ τὸν ὠρισμένον καιρὸν ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος θὰ φέρῃ εἰς τὸ φῶς τὰ πράγματα τοῦ κρυπτούμενου εἰς τὸ σκότος καὶ θὰ φανερώσῃ τὰς σκέψεις τῶν καρδιῶν»⁴⁰ Διατήρησε ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον τοῦ γνωρίζει τὰ μυστικά τῆς σκέψεως. Καὶ ἐν νομίζῃ ὅτι γνωρίζεις ἀκριδῶς τὰ τοῦ πλησίον, ἡ κρίσις σου εἶναι ἐσφαλμένη. Διότι, «ποῖος γνωρίζει, λέγει (ἡ Γραφή), τὰ πράγματα τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶς ἀπὸ τὰ πνεύματα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ὑπάρχει, εἰς αὐτόν»⁴¹ Πόσοι ἀπὸ τοὺς ἐγκαταλειμμένους καὶ εὐτελεῖς δὲν ἔχουν λάμψει περισσότερο χαρούμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, (καὶ) πόσο ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ περιφανεῖς δὲν θὰ εὐρεθοῦν νὰ εἶναι τάφος ἀσπρισμένος. Ὁ Ἰωάννης πῶς ὁ Παῦλος ἐπικρίνει τὸν ἑαυτόν του μὲ σφοδρότητα, ὑπερβάλλων τὰ ἁμαρτήματά του διὰ τὰ ὅποια δὲν ἦτο ἐνοχος καὶ τὰ ἐνθυμείται συνεχῶς, διότι ἦτο πρὸ τοῦ θάπτισματος βλάσφημος καὶ βωκιστής, ἐκεῖνος δὲ τὰ ἁμαρτήματα ἀπῆλειψε τὸ θάπτισμα. Ποτόσον ὁμῶς τὰ ἐνθυμείται, ὅχι ὅτι ἔπρεπε νὰ δώσῃ δ' αὐτὰ λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνος τοῦ ἦτο, ὅπως τὸν ἐδημιουργεῖ τὸν μετέβαλεν ἀπὸ δικτῆν εἰς ἀπὸστολόν. Ἐάν ἐκεῖνος μνημονεύῃ τὰ ἐξαλειφθέντα ἁμαρτήματα, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει, νὰ ἐνθυμούμεθα ἔτι τὰ μετὰ τὸ θάπτισμα. Διότι ποῖα ἀπολογία θὰ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς ἢ ποῖα συγγνώμη θὰ ἐκείνος μὲν μνημονεύῃ συνεχῶς τὰ ἁμαρτήματα του, διὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὑπεύθυνος, ἐνῷ ἡμεῖς δὲν ὑπενθυμίζομεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας τὰ ἁμαρτήματα διὰ τὰ ὅποια θὰ λογοδοτήσωμεν, καὶ ἀφήνοντας τὰ ἰδικὰ μας σχολιάζομεν τὰ κακά τῶν ἄλλων, [Ἀκούσε τὸν Πέτρον ποῦ λέγει «Φύγε ἀπὸ κοντὰ μου διότι εἰμαι ἀνθρώπος ἁμαρτωλός»]⁴² 196 Α. Ἀκούσε πῶς καὶ ὁ Ματθαῖος κατηγορεῖ τὴν προηγουμένην ζωὴν του καὶ ὁνομάζει τὸν ἑαυτόν του τε

40 Α' Κορινθ. 4, 5.
41 Α' Κορινθ. 9, 11.
42 Λουκ. 9, 8.

λωτην καὶ δὲν ντρέτεται νὰ δυσφημῇ τὸν προηγουμένον διόν του. Ἐπειδὴ δὲν εἶχον τίποτε διὰ νὰ κατηγορήσουν τὸν ἑαυτόν των μετὰ τὸ θάπτισμα, ἐνεθυμήθησαν τὰς προηγουμένας (πράξεις) διὰ νὰ μᾶς διδάξουν νὰ μὴ ἀσχολοῦμεθα μὲ τὰ ξένα κακά ἀλλὰ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὰ ἰδικὰ μας καὶ συνεχῶς νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα. Διότι δὲν εἶναι, δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο φάρμακον τέτοιο διὰ τὴν ἀπάλειψιν τῶν ἁμαρτημάτων, παρὰ ἡ συνεχὴς αὐτῶν ἀνάμνησις καὶ ἡ συνεχὴς κατηγορία αὐτῶν. Ἔτσι ὁ τελωνὴς κατάρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακά μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ὁ Θεὸς ἄς μὲ λυτῇ ἀπὸ ἁμαρτωλόν»⁴³ Β. Ἔτσι ὁ Φαρισαῖος ἐστερήθη ἀπὸ κάθε δικαίου, ἐπεὶ δὴ ἔπαυσε νὰ σκέπτεται τὰ ἰδικὰ του σφάλματα καὶ καταδικάσεν ὅλον τὸν κόσμον λέγων: «Δὲν εἰμαι ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἄρπαγες καὶ πλεονέκται, ὅτε ὅπως αὐτὸς ὁ τελωνὴς»⁴⁴ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συνεβούλευε λέγων: «Ὁ καθένας ἄς ἐξετάσῃ τὸ ἔργον του καὶ τότε ὁ λόγος τῆς καυχῆσεως του θὰ εἶναι εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ ὅχι ἐν συνκρίσει μὲ ἄλλων»⁴⁵ Θέλει νὰ μάθῃ καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην πῶς οἱ δικαιοὶ κατηγοροῦσαν τὸν ἑαυτόν των; Ἀκούσε καὶ τοὺτους νὰ λέγουν καὶ νὰ συμφωνοῦν μὲ ἐκεῖνους (τῆς Καινῆς Διαθήκης). Ὁ Διότι, ὁ μὲν Δαυὶδ ἐλεγεν καὶ ἀνομιαι μου ὑπερέβησαν τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς μου καὶ ἐπακάθησαν ἐπ' αὐτὸν ὡς βαρὺ φορτίον»⁴⁶ Ὁ δὲ Ἡσαΐας ἐφώνησε δυνατὰ: «Αλλοῖμονο, ἐγὼ ὁ δυστυχὴς, διότι εἰμαι, ἀνθρώπος καὶ ἔχω χεῖλη ἀκάθαρτας»⁴⁷ Καὶ οἱ τρεῖς παῖδες παραμένοντες ἐν τῇ καμινῷ, καὶ παραδυσσάντες τὰ σώματά των εἰς τὸν θάνατον πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ, συγκατέλεγον τοὺς ἑαυτοὺς των μετὰ τῶν τελευταίων ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν. «Ἀμαρτήσαμεν, δεσπράξαμεν ἀνομίας, λέγοντες»⁴⁸ Καὶ ὁμῶς τὸ πλέον λαμπρόν, τί πλέον καθαρόν ἐκεῖνων. Καὶ ἐν ἦσαν μερικοὶ ποὺ εἶχαν κάμε ἁμαρτίας, τὰς ἐκαθάρισεν ὅλας ἡ δύναμις τῆς φλογός. Ἀλλὰ δὲν ἐκούτταξαν τὰ ἰδικὰ των κατωδύματα ἀλλὰ ὁ τὰς ἁμαρτίας ἐσκέπτοντο. Ἔτσι καὶ ὁ Δαυὶδ μετὰ τὸν λαόν των λεόντων, μετὰ τὰς ἀναριθμήτους τιμωρίας ποῦ ὁπέμεινε καὶ αὐτὸς κατηγορεῖ τὸν ἑαυτόν του, αὐδεῖς τὸν

43 Λουκ. 18, 13.
44 Λουκ. 18, 11.
45 Γαλ. 6, 4.
46 Ψαλμ. 87, 5.
47 Ησ. 6, 6.
48 Δαν. 9, 20.

πλησίον του. Τι συμβαίνει τότε, Αὐτός πού λέγει κακά δι' ἄλλους ὀργίζει, τὸν Κύριον, ἐνῶ αὐτὸς πού αὐτοκατηγορεῖται τὸν ἐξελώναι καὶ τὸν κατευνάζει. Τὸν δικαίου τὸν κάμνει δικαιοτέρου καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν τὸν ἀποστατῶ ἀπὸ τῆς κατηγορίας καὶ τὸν καθιστῶ ἀξιὸν συγγνώμης. Γνωρίζοντες λοιπὸν αὐτά, ὅς μὴ ἀσχαλούμεθα συνεχῶς μὲ τὰ ἑνὰ κακά, ἀλλὰ μὲ τὰ ἰδικά μας. Ὡς προσάγωμεν τὴν συνείδησίν μας, ὅς ἐνδυνασθῶμεν ὁλὴν τὴν ζωὴν μας, ὅς ἐξετάσωμεν κάθε ἑμάρτιαν μας καὶ ὅχι μόνον νὰ μὴ λέγωμεν κακὸν δι' ἄλλους, ἀλλὰ οὔτε ν' ἀκούωμεν νὰ λέγουν κακὰ ὁ, ἄλλως. Διότι, καὶ εἰς αὐτὸ ὑπάρχει κατηγορία καὶ ἡ τιμωρία του (εἶνα) πολὺ βαρεία. Διότι αἰφύδῃ φημιν, λέγει, μὴ δεχθῆς. ⁴⁰ Δὲν εἶπεν ὁ Θεὸς «Μὴ τι στεύης ψευδὴ φήμην», ἀλλὰ οὔτε νὰ τὴν δεχθῆς. Φράζε τὰ αὐτὰ σου, ἐμπόδιζε τὴν εἰσαδὸν εἰς τὴν κατηγορίαν, κἀνὼντας τείχος δεῖξε δὲ ἀπὸ τὸν κατηγορούμενον δὲν εἶναι μικρότερος ἐχθρὸς καὶ πολέμιος ὁ ἔκδικον τοῦ κακολογούτος. ⁴¹ Ὁ Μικῆσου τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει: «Αὐτὸν πού κατηγοροῦσε κρυφὰ τὸν πλησίον του, τὸν ἐξεδίωκα». ⁴² Δὲν εἶπε δὲν τὸν ἐπίστευα, οὔτε ὅτι δὲν παρεδόχμην τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὸν ἐξεδίωκα ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

Ἄλλα εἶνα μερικοὶ πού παρηγοροῦν τὸν ἑαυτὸν τῶν μὲ ψυχρὰν παρηγορίαν, λέγοντες: Κύριε, μὴ μοῦ καταλογίσῃς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν διότι τὴν ὀρεῖλω εἰς λόγον ἐξ ἀκοῆς. Τί χρειάζεται, ἡ ἀπολογία; Τί χρειάζεται αὐτὴ ἡ συγχώρησις, Σιωπᾶ καὶ θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς κατηγορίας. Μὴ εἴπῃς τίποτε καὶ θὰ εἶσαι καθαρὸς ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν. Διὰ τὴν δημιουργίαν ὅς δυσκολίας εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἄνθρωπους. Διὰ τὴν καθιστῶς ὀπαύουσιν ἐγκλημάτων τὸν ἑαυτὸν σου, διὰ τὴν τὸν ἐπιβαρύνεις μὲ βαρύτερον φορτῶν, Δὲν σοῦ φθάνει, νὰ ἔχῃς εὐθύναν διὰ τὰ ἰδικὰ σου κακά ἀλλὰ ἐπιβαρύνεις καὶ ἄλλας ἁμαρτίας εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Εἶναι περιττὴ αὐτὴ ἡ ἀπολογία. Δὲν ἀφείλεις λόγον ἐξ αἰτίας ἀκοῆς, ἀλλὰ καὶ λόγον κατηγορίας. Διότι ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς καὶ δὲν σιγήσῃς, δὲν οφείλεις μόνον λόγον ἐξ αἰτίας ἀκοῆς, ἀλλὰ καὶ κατηγορίας. Διότι ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ δικαιωθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ κατακριθῇ. ⁴³ Λέγει ἡ Γραφή. Αὐτὰ ὅχι ὑπὲρ τῶν κακῶς ἀκουόντων, ἀλλὰ ὑπὲρ τῶν κακῶς

λεπόντων φοβούμενος λέγω καὶ διαμαρτύρομαι. ⁴⁴ Διότι αὐτὸς ὁ ὁποῖος κακῶς ἤκουσε δὲν ἐπηρεάσθη καθόλου, οὔτε ἐβλάστη. Ἄλλα ἂν εἶναι ψευδὴ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ, θὰ λάβῃ μισθόν. Ἄν εἶναι ἀληθὴ οὔτε εἶται θὰ ἐπηρεασθῇ, παρὰ τὴν ἰδικήν σου κατηγορίαν. Διότι οὔτε ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου κακολογίαν θὰ ἐξαρτήσῃ ὁ δικάζων τὴν ἀπόφασίν του δ' αὐτόν. Ἄν δὲ χρειάζεται νὰ εἴπῃ κατὰ τὸ θαυμαστόν, θὰ κερδίσῃ τὰ μένιστα ἀνεχόμενος γενναίως τὴν ἐξύβρισιν, ὅπως καὶ ὁ τελώνης. Ὅποιος δὲ κακολογᾷ καὶ ἂν ἀκόμη ἀληθὴ εἴπῃ περὶ τοῦ πλησίον, θὰ ἀδικηθῇ τὰ μένιστα. ⁴⁵ Καὶ ὅτι μὲν ὁ συκοφαντῶν ζημιώνεται δὲν χρειάζεται οὐδεμίαν ἀποδείξιν, ὅτι δὲ καὶ ἂν ἀκόμη λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, κάμνει πλεον αὐστηρὸν τὸ δικαστήριον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, διαπομπέων τὰς συμφωνίας τοῦ πλησίον καὶ γινόμενος αἷμα σκανδαλίων τὰ ὅποια πρέπει νὰ κρύπτῃ, αὐτὸς τὰ ἀποκαλύπτει εἰς ὅλους καὶ διακηρύττει, τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον εἶναι εἰς τὸν καθένα φανερόν. Διότι ἂν κάποιος σκανδαλίσῃ ἕνα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τιμωρηθῇ, τότε τὴν τιμωρίαν θὰ λάβῃ αὐτὸς πού σκανδαλίζει χιλιάδας μὲ τὰς πανηράς διαδόσεις του; Πράγματι ὁ Φαρισαῖος δὲν ἐψευδετο, ἀλλὰ ἔλεγεν τὴν ἀλήθειαν, ὀνομαζὼν τελώνην τὸν τελώνην, παρὰ ἑ ταῦτα διώκει ἐν μυστηρίῳ. Γνωρίζοντες, λοιπὸν ταῦτα ἀγαπήτοι, ὅς ἀποφύγωμεν νὰ κατηγοροῦμεν. Ὅτε δυσκολότερα οὔτε ἐδουλοτέρα ἁμαρτία ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὴν. Ἐνεκα τίνος λόγου διότι κάθε παρανομίας ἐνεργεῖ δραστηκίωτερον καὶ συναρπάζει ταχέως τὸν μὴ προσέχοντα. Διότι αἱ ἄλλαι ἀμαρτίαι χρειάζονται, καὶ χρόνον καὶ δαπάνην καὶ φροντίδα καὶ συνεργούς καὶ πολλὰς φορές, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, δὲν πραγματοποιοῦνται. Νὰ τί θέλω νὰ εἰπῶ θὰ προτιμοῦσε κάποιος νὰ φονεῖται, θὰ προτιμοῦσε νὰ ἀρπάσῃ καὶ νὰ γίνῃ πλεονέκτης. Χρειάζεται, ἐπίπονον ἔργασίαν καὶ ἐνῶ φροντίζει πολλὰς φορές κατέπαυσε τὴν ὀργὴν, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ ⁴⁶ ἅ τῶν πονηρῶν του ἐπιθυμιῶν, ἐματαιώσε τὴν κακίαν του γυνήν καὶ δὲν προσέθεσε τὴν πρᾶξιν εἰς τὴν θέλησιν. Ἐπὶ τῆς κακολογίας διὲς δὲν συμβαίνει, ἔστω ἀλλὰ ἂν δὲν εἴμεθα πάρα πολὺ ἐγκρατεῖς, συναρπαζόμεθα εὐκόλως καὶ οὔτε χρόνος, οὔτε φροντίς, οὔτε δαπάνη οὔτε ἐπίπονος ἐργασία χρειάζεται εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ κακολογήσωμεν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ προσηύσωμεν καὶ ἡ θέλησίς μας θὰ καταστῇ ἀμέσως ἔργον. Διότι μόνον ἡ γλῶσσα εἶναι αὐτὴ πού ἐργάζεται. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κακὸν εἶναι κεραυνόβολον καὶ εὐκόλος ἡ ἁμαρτία, (διὰ τοῦτο) εἶναι καὶ φοβερὰ ἡ τιμωρία καὶ ὁ κολασμὸς καὶ οὐδὲν κέρ-

40. Ἐξέθ. 98, 1,
50. Ἐξέθ. 100, 2.
51. Ἐξέθ. 12, 87

δος Β, ούτε μικρόν, ούτε μέγα, δε αποφεύγουμε με πολλήν ἀκριβείαν τὴν ἀσθενείαν καὶ δε περιορίζουμε τὰ κακά τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ τὰ κοινολογοῦμεν. Ἐς διδάσκουμε τοὺς ἀμαρτάνοντας ὅπως λέγει καὶ ὁ Κύριος, «Ἄν ὁ ἀδελφός σου ἀμαρτήσῃ εἰς σέ, πηγαίνει καὶ ἐλεγξέ τον ὅταν θὰ εἰσθε οἱ δύο σὰς μόνον»⁶¹. Ἡ μὴ κοινοποίησις τοῦ ἐλέγχου θὰ κάμῃ εὐκολωτέραν τὴν θεραπείαν. Ἐς μὴ διακινῶμεν, οὔτε νὰ κατατρωγώμεν τὰ τραύματα τῶν ἄλλων. Ἐς μὴ μιμηθώμεν τὰς μύϊας, ἀλλὰ τὰς μελισσὰς δε ζηλεύσωμεν. Αἱ μύϊαι καθήνται εἰς τὰ τραύματα καὶ θάν κινῶν, ἐνῷ αἱ μέλισσαι πετοῦν εἰς τὰ ἄνθη. Διὰ τοῦτο αἱ μέλισσαι κατασκευάζουν κηρήθρας, ἐνῷ αἱ μύϊαι προκαλοῦν ἀσθενείας εἰς τὰ σώματα εἰς τὰ ὅποια θὰ ἐπικαθίσουν. C Αἱ μύϊαι εἶναι σιχαμερά, ἐνῷ αἱ μέλισσαι ποθῆται καὶ ἐνδοξοί. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν δε προετοιμάσωμεν τὴν ψυχὴν μας νὰ πετάξωμεν ἐπάνω εἰς τὸ λυθᾶσι τῆς ἀρετῆς τῶν ἀγίων καὶ δε σφραγίσωμεθα συνεχῶς τὴν εὐωδίαν τῶν κατορθωμάτων ἐκείνων καὶ δε μὴ διακινῶμεν τὰ τραύματα τῶν πλησίον μας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδωμεν μερικοὺς νὰ τὸ κάμνουν δε τοὺς κλείσωμεν τὸ στόμα, δημιουργοῦντες τὴν χάριν δι' αὐτοὺς εἰς τὸν φόβον τοῦ κολασμοῦ, ὑπενθυμίζοντες εἰς αὐτοὺς τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς. Καὶ ἂν δὲν τελειοποιήσῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, δε τοὺς ὀνομάσωμεν μύϊας, διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρυνῇ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς πονηρίας οὐκ ἐν ἑντροπῇ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, D καὶ ν' ἀπολλογῶν ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτὴν ἀσχολίαν καὶ νὰ καταναλώσων δόλον τὸν καρὸν τῶν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἰδίων τῶν κακῶν. Διότι με τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ὅσοι ἔχουν καταπέσει θὰ σπικωθῶν ὅταν δὲν κοινολογοῦνται διὰ τῆς ἀναμνήσεως εἰς αὐτοὺς τὰ σφάλματά των καὶ ἐκεῖνοι που οὐκ ἐπίνοτα, συνεχῶς τὰ οὐκ εἰσὶν κακά, εὐκόλως θὰ τὰ ἀπωθήσων καὶ θὰ γίνωνται ἀδιάφοροι διὰ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐξετάζουν συνεχῶς τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων θὰ ἀποκτήσων μεγίστον ζῆλον διὰ τὴν μιμῆσιν αὐτῶν. Ὄταν ἐλα αὐτὰ τὰ κατορθώσωμεν με ὅλον τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἡμπαρτέσωμεν, μαζί με τὸ πλῆρωμα αὐτὸ ἔν νὰ εἰσελθώμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τὴν ὅποιαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς τὸν ὅποιον μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Ν Α Ι Α

110 Α ΑΓΓΛΟΣ ΤΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΓΡΗΓΗΝ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ «ΤΗΣ ΕΡΧΟΜΕΝΗΣ ΟΤΙ ΔΕ ΟΣΟΙΣ ΑΠΑΝΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΤΑ ΛΑΝΤΑ ΣΙΝΕΡ ΤΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ», ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΥΝ ΕΝΑΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΟ ΤΗΣ ΘΑΥΤΗΣ.

Ὄταν νὰ ἤμην μακρὰν σὰς ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἴτοι αἰσθάνομαι σήμερον. Ἄν καὶ ἔτυχε νὰ εἶμαι κλεισμένος εἰς τὸ σπίτι μου λόγω ἀσθενείας σωματικῆς, ἐν τούτοις ἡσθάνομαι ὥσαν νὰ εἶχα μεταναστεύσῃ κάπου πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγάπην σας. Αὐτὸς ποὺ γνωρίζει ν' ἀγαπᾷ, δὲν ἀκριβῶς δὲν ἡμπαρτέσῃ νὰ συναναστραφῇ τὸν ἀγαπώμενον ἀκόμη καὶ ἂν κατοικῇ εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν, δὲν διαφέρει εἰς τίποτε ἀπὸ τοὺς διατριβόντας εἰς ἄλλην πόλιν. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ὅσοι γνωρίζουν τὴν ἀγάπην. Συγχωρήσατέ με λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ δὲν ἐν νεν ὁ χωρισμός μας ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ ἡ οἰγὴ ὀφείλεται εἰς ἀσθένειαν τοῦ σώματος. Καὶ γνωρίζω δεδαίως ὅτι ὅλο σὲς χαρετε διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔγινε καλὰ, ἐνῷ ἐγὼ χαίρω ὅχι μόνον διότι, ἐγγλύτωσα τὴν ἀρρωστικὴν ἀλλὰ καὶ διότι ἡμπαρτὰ νὰ ἐλέγγω πάλιν τὰ ποδοῦμενα πρόσωπά σας καὶ νὰ ἀντηρῶ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην σας. Καὶ ὅπως οἱ πῶ πολλοὶ ἀνθρώποι, μετὰ τὴν ἀποδραμὴν τῆς ἀσθενείας, ἐπὶ τῆς φάλας καὶ ποτήρια καὶ ψυχρὰ ὕδατα, ἔτα, καὶ εἰς ἐμὲ ἔκατέστη πῶ γλυκεία ἀπὸ κάθε ἄλλῃ ἀφροσύνην ἢ συναναστροφή μου μαζί σας. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ ζήτημα δυνείας καὶ ἀφειτηρίαν εὐχαριστίας.

Ἐλάτε λοιπὸν, ἀφοῦ ἐομίζωμεν χάρις εἰς τὸν Θεόν, δε ἀποδώσωμεν ἀμοιβῶν τὰ χρέος τῆς ἀγάπης, ἂν εἶναι δεδαίως δυνατόν ν' ἀποδοθῇ τοῦτο ποτὲ. Αὐτὸ τὸ χρέος εἶναι τὸ μόνον ποὺ δὲν γνωρίζε, τέλος καὶ ὅσο ἀποδίδεται, τόσο καὶ ἐπιτείνεται. Καὶ ὅπως εἰς περιπτώσεις χρημάτων ἐπαινούμεν ὅσους δὲν ἀφείλουν τίποτε, ἐδῶ αὐτὸς ἴσως μακαρίζομεν ὅσους ἀφείλουν πολλὰ. Διὰ τοῦτο φ. Παῦλος, ὁ ὁ δάσκαλος τῆς οἰκουμένης, D ἔγραφε καὶ δε κήρυσε: «Δὲν ὀφείλετε εἰς κανένα τίποτε ἔκτος ἀπὸ τὸ

νά αγαπάτε ἀλλήλους»,¹ θέλω το χρέος τούτο νά τῷ ἀποδίδωμεν πάντοτε καί νά τῷ οφείλωμεν πάντοτε καί ποτέ νά μή τῷ τελειώσωμεν, ὥς ὅτου τελειώσωμεν τήν παρούσαν ζωήν. Ὅπως εἶνα δοῦν καί ἐπαχθεῖς τῷ νά οφείλωμεν χρήματα, ἔτσι καί τῷ νά μή οφείλωμεν διὰ παντός αὐτήν ἐδῶ τήν ὀφειλήν, εἶναι ἄξιον κατηγορεῖς. Καί διὰ νά γνωρίζης ὅτι τούτο ἔχει, ἔτσι, ἀπέφυγε τήν σφίγγει τήν παραίνεσιν Ἐ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον λέγων δηλαδὴ πρότερον ὡδὲν οφείλετε τίποτε καί σὲ κανένα, συνέχισε «ἐκτός ἀπὸ τῷ νά αγαπάτε ἀλλήλους», ἐπιθυμῶν νά συγκεντρώσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὅλην τήν ὀφειλήν μας καί εἰδικῶς ἐπιθυμῶν νά μὲν τὸ χρέος μας τούτο τῆς ἀγάπης ἀνεξοσλήτου πάντοτε. Αὐτὸ ἀλλωστε εἶναι ἐκεῖνο ποῦ συγκροτεῖ καί δίδει, περιεχόμενον εἰς τὴν ζωὴν μας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν γνωρίζομεν πόσον εἶναι τὸ κέρδος τῆς ἀρετῆς αὐτῆς καί, ὅτι, ὅσον τὸ ἀποδίδωμεν τόσον καί ἀνέξονται, ἔλατε λοιπὸν καί ἐγὼ νά σᾶς ξεπληρώσω σήμερον, ὅσον τὸ δυνάμειν ταχύτερον, τὸ χρέος τοῦ σᾶς ὀφείλω, ὅχι δέδοικα ἀπὸ ἀδιαφορίας ἢ ἀγνωμοσύνης, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας μου, ¹ Ἄ μὲ τὸ νά συζητήσωμεν μαζί ἐπ' ὀλίγον ἀνοητοί μου, θέτοντες ὡς θέμα τῆς συζητήσεως αὐτὸν τοῦτον τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης. Ἄς φέρωμεν εἰς τὸ προσκήμιον τῆς δι' ἡμᾶς καί ἄς ἀναπολήρωμεν ἐκεῖνα ποῦ ἔλεγεν γράφων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καί μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θά παρατείνωμεν τὴν πνευματικὴν ἐστίασιν εἰς τὴν ἀγάπην σας.

Εἶναι διμῶς ἀναγκαῖον νά εἰπῶ ποία εἶναι ἡ ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ, διὰ νά υπομνησῶμεν τὰ λιχθέντα καί ἔτσι νά δεχθῆτε μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν τὰ λεγόμενά μου. Γνωρίζομεν, λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι, τὰ πάντα τείνουσι πρὸς τὸ ἀγαθόν διὰ τοὺς αγαπῶντας τὸν Θεόν.² Τί σημαίνει, τὸ προσέμειναι τούτο, ἢ οὐδέποτε τυχαίως καί μοιραίως ἀμυλεῖ ἡ μακαρία ἐκείνη ψυχὴ, ἀλλὰ πάντοτε προσκομίζει, διὰ τὰ ὑποκειμένα τάχιστα κατὰλληλα πνευματικὰ φάρμακα. Τί εἶναι αὐτὸ δ' αὖ τὸ ὅπου ὁμολεῖ, Ἐπειδὴ οἱ πειρασμοὶ τοῦ περιετοιχίζοντος ἀπὸ παντοῦ σοὺς προσεχώρουσι εἰς τὴν πίστιν ἥσαν ἀλλεπάλληλα καί αἱ ἐπὶ θαλάσῃ συνειχεῖς, καί δὲν ἠσυχάζον ὅσοι ἐπολέμουν τὸ κήρυγμα, ἀλλ' αὖ οἱ ῥιπτόντες εἰς τὰς φυλακάς, ἀλλοῦς ἀπάγοντες καί ἀλλοῦς

¹ Ρωμ. 12, 8.
² Ρωμ. 8, 28.

εἰς λογῆς λογῆς δαράθρα σύροντες, διὰ τούτο ὁ Παῦλος, ὡς ἄνθρωπος ἀριστὸς στρατηγός, βλέπων τὸν ἀντίπαλον νά ἦν ἡ θυμὸν ἀγρίον ὁ περιέρχεται τοὺς ἰσικούς του καί τοὺς ξεσηκύνει, ἀπὸ παντοῦ, τοὺς δίδει νεῦρον, τοὺς πρὸς τοιμάζει, τοὺς καθιστᾷ πάλιν θαρραλέους, τοὺς κάμνει προθυμοτέρους νά ὑψώσουν τὰς χεῖρας ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ χωρὶς νά φοβούνται τὰς καταδρομὰς του, ἀλλ' ἀντιθέτως, μὲ ἀλύγιστον φρόνημα νά τὸν ἀντιμετωπίζουν πρόσωπον μετ' πρόσωπον, ἀν' ἣτο δυνατόν χωρὶς νά ἐγκαταλείπουν τὴν ἀντίστασιν ἐναντ. ον του. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καί ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ, ἐπιθυμῶν νά διεγερῇ τὰ φρονήματα τῶν πιστῶν, ἀκόμη καί ἀν' ἡσαστε πεπτωκότες, ἐδάξετο νά ἀναστηλώσῃ τὸ θάρρος τῶν καί ἤρχισε νά λέγῃ. Δ «Γνωρίζομεν ὅτι διὰ τοὺς αγαπῶντας τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοῦν εἰς τὸ ἀγαθόν».

Βλέπεις τὴν ἀποστολικὴν τοῦ σύνεσιν, δὲν εἶπε γνωρίζω, ἀλλὰ «γνωρίζομεν» διὰ ν' ἀποσπᾷ τὴν συγκοπήν των εἰς τὰ λεγόμενά του, ὅτι, δι' ὅσους αγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοῦν πρὸς τὸ ἀγαθόν. Παρατήρησε τὴν ἀκριβείαν τῶν ἀποστολικῶν φράσεων. δὲν εἶπεν, Ὅσοι αγαποῦν τὸν Θεόν ἀποφεύγουν τὰ δεκά καί ἐλευθερώνονται, ἀπὸ τοὺς περασμούς. Ἀλλὰ λέγει, «Γνωρίζομεν», δηλαδὴ εἰμεθα πεπεισμένοι, πληροφορημένοι καί ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων ἐλάβομεν τὰς ἀποδείξεις. «Γνωρίζομεν ὅτι δ' ὅσοι αγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοῦν πρὸς τὸ ἀγαθόν».

Πόσην δύναμιν δὲν ἔχει ἡ μικρὰ αὐτὴ φράσις, «Τὰ πάντα συνεργοῦν εἰς τὸ ἀγαθόν», λέγει, Ἐ μὴ νομίσης ὅτι, ἐδῶ πρόκειται διὰ τὰ χρηστὰ μόνον, οὔτε νά ὑπολογίσῃς μόνον τὴν ἀνείσιν καί τὴν εὐκολίαν, ἀλλὰ καί τὰ ἀντίθετα, ὅπως τὰ δεσμοτήρια τὰς θλίψεις, τὰς ἐπιβουλάς, τὰς καθημερινὰς ἐφόδους καί, τότε θά ἴδῃς μὲ ἀκριβείαν τὴν δύναμιν τοῦ ρητοῦ. Καί δ' αὖ νά μὴ δδηγῇς μακρὰν τὴν ἀγάπην σας, θά σᾶς ὑπευθυμίωσιν ὅτι δέλετε, μερικὰ ἀπὸ ὅσα συνέβησαν εἰς ἑκάστην τὴν μακαρίαν καί θά ἴδῃτε τὴν ἰσχύν τοῦ ρητοῦ. ¹² Ἀ Περιερχόμενος παντοῦ, στείρων τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας ἐκτρέφον τὰ ἀγκάθια, ἐδάξετο νά στείρῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καθενός. Ἐρῶσε λοιπὸν εἰς κάποιον πόλιν τῆς Μακεδονίας καί, ὅπως μᾶς διηγείται ὁ μακάριος Λουκάς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ διδίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, συνήντησε μίαν βαυλὴν, ἡ ὅποια εἶχε πνεῦμα πονηρὸν καί δὲν τῆς ἦτο εὐκαλον νά σωτηρῇ. Αὐτὴ περιερέετο παντοῦ καί ἤθελε νά φανε-

ρώση τὴν παρουσίαν των διὰ τοῦ δαίμονος. Οἱ ἀποστο-
λοι ὡσὺν μὲ μαστίγιον, μὲ λόγον καὶ πρόσταγμα, τὴν ἡ-
λευθέρωσαν ἀπὸ τῶν δαιμονίων τὸν πονηρὸν. Ἐπρεπε λοι-
πὸν οἱ κἀτοικοὶ τῆς πόλεως νὰ θάλλουν ὡς εὐεργέτας καὶ
σωτῆρας τοὺς ἀποστόλους καὶ νὰ τοὺς ἀνταμείψουν διὰ
τὴν τὴν ὁσὺν εὐεργεσίαν μὲ παντοειδῆς περιτομῆς. Β. Αὐ-
τοὶ ὅμως τοὺς ἀντήμειψαν μὲ τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα καὶ ἔ-
καυσαν μὲ ποῖον τρόπον. «Βλέποντες οἱ κύριοι τῆς ἐκ-
κλησίας τὴν ἐλπίδα τῆς ἐργασίας τῆς, συνέλαβον τὸν Παῦλον
καὶ τὸν Σίλαν, τοὺς μετῆγαγον ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων εἰς
τὴν ἀγοράν, τοὺς ἔφεραν ἐνώπιον τῶν στρατηγῶν καὶ τοὺς
κατέφεραν πολλὰ κτυπήματα. Τοὺς ἔβαλαν κατόπιν εἰς
τὴν φυλακὴν καὶ παράγγειλαν εἰς τὸν δεσμοφυλάκα νὰ
τοὺς προσέχη πολὺ».

Εἰδότε τί ὑπερβολικὴν κακίαν ἔδεξαν οἱ κἀτοικοὶ τῆς
πόλεως ἐκείνης. Εἰδότε τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν
τῶν ἀποστόλων. Περιμένετε ὀλίγον καὶ θὰ ἴδῃτε καὶ τὴν
φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Σοφὸς καὶ ἐφευρετικὸς Ὁ Θεὸς
εἶναι, δὲν λύει τὰ δευὰ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ ἐν προοίμῳ,
παρὰ μόνον ὅταν αὐξηθοῦν οἱ αἱ ἀντιξοότητες καὶ φανῇ
ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀγωνιστῶν του, ὅπότε
δεκνύει καὶ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχη νὰ
λέγῃ κανεὶς ὅτι διὰ τοῦτο ὁρμῶν εἰς τοὺς κινδύνους πι-
στεύοντες ὅτι δὲν θὰ πάθουν τίποτε τὸ δυσάρεστον, ὁ
Θεὸς ἀφῆκε καὶ μερικοὺς εἰς τὰ δεινὰ, μεταχειριζόμενος
κάποιαν μυστικὴν σοφίαν καὶ ἄλλους ἐξαπατᾷ ἀπὸ αὐ-
τά. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ὑπερβολικὴν φι-
λανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἐπιφυλάσσει μεγαλυτέρας
ἀμοιβὰς ἐπιτρέπει, ἔτι νὰ ἐπιπείνῃται τὰ δεινὰ. Ἐπο-
καίμει καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν. Μετὰ τὴν τό-
σπην θαυματουργίαν καὶ εὐεργεσίαν ποῦ ἐπέδειξαν οἱ ἀπο-
στολοὶ ἀποδύοντες τὸν ἀναγκαστὸν ἐκείνον δαίμονα, ἔ-
πεται καὶ νὰ μαστιγωθῶν καὶ νὰ ραθῶν εἰς τὸ δεσμω-
τήριον. Ἀπὸ ἐδῶ ὁ μακάριος ἀποδεικνύεται ἡ δύναμις τοῦ
Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἔλεγε. «Θὰ καυ-
χήθω γλαυκώτατα διὰ τὰς ἀσθενείας μου διὰ νὰ μὲ προστα-
τεύσῃ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ». Καὶ περαιτέρω. «Ὅταν
ἀσθενῶ, τότε εἶμαι δυνατός», ὀνομάζων ἀσθενεῖαν τοὺς ἀλ-
λῃπαλλήλους προσμαρτύρῃ. Ἀλλ' ἴσως ἀπαρηγορη κανεὶς διὰ
ποῖον λόγον ἐξεδίωξαν τὸν δαίμονα, ἀφοῦ δὲν εἶπε τίποτε

3. Πράξ 16, 19-29
4. Β' Κορ 13, 9-10

ἐναντίον των, ἀλλὰ μᾶλλον ἐφανερώσεν τὴν παρουσίαν των
δι' αὐτόν. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐφώναζεν ὁ δαίμων λέγων. Β. «Οἱ
ἄνθρωποι αὗτοί εἰναι δούλοι τοῦ Ὑψίστου οἱ ὅποιοι μᾶς
ὑποδουλοῦν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας». Μὴ παραξενευθῇς,
ἀγαπητέ. Καὶ τοῦτο εἶναι δαίγμα τῆς ἀπιστοτικῆς συνε-
σεως καὶ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐὰν δὲν
ἐξιστομῶμεν οὔτε λέξιν ἐναντίον των ὁ δαίμων, διὰ νὰ μὴ
γίνῃ πλέον ἀξιώσιμος ἐκ τούτου καὶ παρασύρῃ τοὺς ἀρε-
λεστέρους καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, διὰ τοῦτο τοῦ ἔδει-
σεν τὸ στόμα καὶ τὸν ἐξεδίωξεν, μὴ ἐπιτρέπων εἰς αὐτόν
να ὀμώσῃ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν του. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκομε ἀκολου-
θοῦν τὸν Κυρίον του, ¹⁵³ Ἀ. ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνον τὸν ἐπλησία-
ζον οἱ δαίμονες καὶ τοῦ ἔλεγαν. «Γνωρίζομεν ποῖος εἶσαι,
ὁ ἀλεκτὼς τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὅμως τοὺς ἐξεδίωκεν, ἔστω καὶ
ἂν ὤμιλουν ἔτι. Αὐτὸ δὲ ἐγένετο προκειμένου νὰ καταγ-
γελοῦν οἱ ἀνασκυλτοὶ Ἰουδαῖοι, ὁποῦ ἐκείνοι ἐλέγοντες
θαύματα κάθε ἡμέραν καθὼς καὶ ὅποτε παραδοξα γεγα-
νότα, ἠπίστουν ἐνῶ οἱ θαύματα τοῦ ἐγνωρίζον καὶ ὠμολό-
γουν τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ροὴν τοῦ λόγου μας
διὰ νὰ πεισθῇτε λοιπὸν ὅτι διὰ τοὺς ἀναγκῶντας τὸν Θεόν
τὰ πάντα συνεργοὺν εἰς τὸ ἀγαθόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ σῶς
διαβάσω ὁλοκληρῶν τὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ μάθετε καὶ ἀπὸ
ἐδῶ ὅτι μετὰ τὰ κτυπήματα, μετὰ τὸ δεσμοτήριον τὰ
πάντα μετεβλήθησαν ἐπ' ἀγαθῷ χάρις εἰς τὸν Θεόν. Β. Ἀλλ'
ὅς ἴδωμεν πῶς τὸ παρουσιάζει αὐτὸ ὁ μακάριος Λουκᾶς.
«Μόλις ὁ δεσμοφυλάξ ἔλαβε τὴν παραγγελίαν, τοὺς ἔβα-
λεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πτέρυγα τῆς φυλακῆς καὶ ἐδέσμευ-
σε τὰ πόδια των μὲ τὸ ξύλον». Κοίταξτε πῶς τὰ δεινὰ αὐ-
ξάνονται, διὰ νὰ γίνῃ πλέον ἀξιοθαύματος καὶ ἡ ὑπομονὴ
τῶν ἀποστόλων καὶ διὰ νὰ κατὰ τὴν ὁλοφάνερη ἡ ἀνεπίτη-
τη δύναμις τοῦ Θεοῦ εἰς πάντας. Ἀκουσε λοιπὸν καὶ τὰ ἐπα-
μένα Σινεχίς, ὁ Λουκᾶς. «Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ Παῦ-
λος καὶ ὁ Σίλας προσευχόντο καὶ ὕμνον τὸν Θεόν». Κοί-
ταξε ψυχὴν δυνατὴν, κοίταξε καθάραν διανοίαν. Ἄς μὴ
τὸ περᾶσωμεν θιασὶν καὶ ἀγαπήτῳ, τὸ λεχθὲν. Διὸ δὲν
μᾶς ἐπεσήμενε ματαίως καὶ τὴν ὥραν λέγων. Ὁ κατὰ τὸ
μεσονύκτιον, θέλων οὕτω νὰ δείξῃ ὅτι ὅταν ρι ἄλλο, εἰ

5. Πράξ 16, 17

6. Λουκ 4, 8

7. Πράξ 16, 24

8. Ἐδῶ καὶ θεομὰς ἐπὶ τὴν συνεργίαν τῶν πόδων τοῦ σταυρώσαντος.

9. Πράξ 16, 25.

ναι θυσιζόμενοι εἰς γλυκύν ὕπνον καὶ τὰ θλιψαρά των εἶναι κλειστά καὶ μάλιστα αὐτῶν ποὺ ἔχουν τραδίξει πολλά καὶ ἔχουν ἀνάγκην τὴν ὥραν ἀπὸ τὸν ὕπνον, τότε λέγει ὁ Λουκᾶς, ὅταν ἡ βασιλεία τοῦ ὕπνου ἀπλώνεται παντοῦ τότε ἀκριβῶς ἐκεῖνοι προσήρχοντο καὶ ὕμνουν τὸν Θεόν, παρέχοντες μέγα δαίγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης των. "Ὅπως ὅταν ἡμεῖς, ἐνοχλούμενοι ἀπὸ σωματικῶν πόνων, ἐπιζητοῦμεν τὴν συναισθηστροφὴν τῶν ἰδικῶν μας ἀνθρώπων, προκειμένου νὰ παρηγορηθῶμεν ἀπὸ τὸν πολὺν πόνον συνυμνοῦντες μαζὶ των, ἔτσι καὶ οἱ ἄγιοι ἐκεῖνο φλεγγόμενο ἀπὸ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸν Θεόν D καὶ ψάλλοντες τοὺς ἁγρούς ὕμνους, δὲν ἀντελαιοδόνοντο καθόλου τοὺς πόνους των, ἀλλὰ προσπλυνοντο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δέσπιν καὶ ἑβαλλον τοὺς θαυμαστοὺς ὕμνους των, ἔτσι, ὥστε τὸ δεσμωτήριον μετεβάλλετο εἰς Ἑκκλησίαν καὶ ὁλος ὁ τόπος ἠγιάζετο ἀπὸ τὴν ὑμνωδίαν τῶν ἁγίων ἐκείνων. Καὶ ἐκεῖ νὰ ἐδλεπες θαυμαστά καὶ παράδοξα πράγματα, ἀνθρώπους δεμένους εἰς τὸ ξύλον καὶ ὅμως νὰ μὴ ἀποδίδονται εἰς τὴν ὑμνωδίαν των. "Ὅπως εἶναι ἀγρυπνός καὶ μὴ καθαρὸν τὸν νοῦν καὶ ἔχε φλογερὸν πόθον πρὸς τὸν Θεόν, τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν του μὲ τὸν Κύριον. "Εγὼ εἰμαι Θεός, ποὺ προσεγγίζω καὶ ὅχι μακρινός. "λέγει ὁ προφήτης, Καὶ ἀλλαχὰ ἐπίσης. "Εὐὲν ἄμυλεις εἰσέτ., ἀπαντῶ. "Εδὼ εἰμαι. "Αν ὑπάρχῃ καθαρὸς νοῦς, ὁ λογισμὸς ἀποκτῇ ὑπερὰ καὶ ἀπαλλάσσεται., ὡς εἴπωμεν, ἀπὸ τὰ δεσμά του μὲ τὸ σῶμα καὶ πετᾷ πρὸς τὸ ποθεύμενον καὶ θλίπει ἀπὸ ὕψηλά τὴν γῆν καὶ γενόμενος ἀνωτερός των δυν θλίπει, δικάζεται νὰ προσεγγίσῃ τὸν Θεόν, πρῶγμα ποὺ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν ἁγίων τούτων.

Κοίταξε λοιπὸν τὴν ἄμεσον ἐνέργειαν τῶν ὕμνων καὶ πῶς, ἐνῷ ἦσαν δεμένοι εἰς τὸ ξύλον 54 Α καὶ ἀναμεμγμένοι μὲ ἀπατεῶνας καὶ ἄλλους δεισμούς, ὅχι μόνον καθόλου δὲν ἐθιάθησαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐλαμψαν περισσότερο καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς των κατηνύσαν ὁλους ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὸ δεσμωτήριον. "Η ἡμῶ των ἱερῶν ἐκείνων ὕμνων εἰσερχομένη εἰς τὴν ψυχὴν κάθε δεσμοῦ, τὴν μετέπλαττε καὶ τὴν ἤλασσε κατὰ κάποιον τρόπον. "Καὶ ἐξαφνα συνεχίσει ἡ Γραφή, γίνετο μέγας σεισμός ὥστε νὰ

διασαλευθοῦν τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου καὶ. Δλα. αἱ θύραι ἠνοίχθησαν παραχρῆμα καὶ ἐλύθησαν ὅλων τὰ δεσμάς. "Εἶδες τὴν δύναμιν των ὕμνων πρὸς τὸν Θεόν, "Ὅχι μόνον αὐτοὶ ποὺ μετέχειρίσθησαν τοὺς ὕμνους ἀπηλάσσαν παρηγορίαν, ἀλλὰ ἔκαμεν ὥστε νὰ λυθοῦν τὰ δεσμά ὅλων, B δὲ ν' ἀποδεχθῇ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα ὅτι «δὲ ὅσους ἀγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνερπάζουν πρὸς τὸ ἀγαθόν». "Ἴδου καὶ τὰ πλῆγματα καὶ τὸ δεσμωτήριον καὶ τὸ ξύλου καὶ ὁ συμφορμὸς μετὰ των δεικνύων γίνετο, ἀφορμὴ αἰσῶς ἐκθάσεως καὶ ὑπόθεσις ἀγαθῶν ὅχι δι' αὐτοὺς μόνον, οὔτε διὰ τοὺς δεσμώτας ποὺ κατοικοῦν τὸ δεσμωτήριον ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς τὸν δεσμοφύλακα.

"Ὁ δεσμοφύλαξ, λέγουν αἱ Πράξεις, ἐξύπνησε καὶ θλίπων τὰς θύρας τῆς φυλακῆς νὰ ἔχουν ἀνοίχθῃ, ἐπρόσθεξε ἕνα μαχαίρι καὶ ἠβέλησε νὰ αὐτοκτονήσῃ, νομίζων ὅτι ἐδραπέτευσαν οἱ δεσμῶται. "Κοίταξε ἐδὼ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπερβαίνει πᾶσαν λογικὴν. C Διὰ ποῖον λόγον ὅλα αὐτὰ γίνοντα γύρω εἰς τὸ μεσοκυκλίον, διὰ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὰ γεγονότα ἐν ἡσυχίᾳ καὶ διὰ νὰ δισπασμαστευθοῦν τὴν σωτηρίαν τοῦ δεσμοφύλακος. "Ὅταν ἐγινεν ὁ σεισμός καὶ ἀνοῖξαν αἱ θύραι, ἐλύθησαν τὰ δεσμά ὅλων των φυλακισμένων καὶ ὅμως κανένας των δὲν συνέβη νὰ δραπέτευσῃ. Κοίταξε ἐπίσης ἐδὼ καὶ ἄλλην σοφὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. "Ενῷ ἔγιναν τὰ πάντα, ὁ σεισμός, τὸ ἀνοίγμα των θυρῶν, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι δι' ἔργων πᾶσαν ἀξιώλογον ἦσαν αὐτοὶ ποὺ τότε ἐκρατοῦντο εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ὅχι οἱ τυγχόντες, ἐν τούτοις κανεὶς δὲν ἐδραπέτευσεν, διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ αἰτία νὰ κινδυνεύσῃ ὁ δεσμοφύλαξ. Τὸ ὅτι D τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἀκουσέ το μολὶς ὁ δεσμοφύλαξ ὑπωπτεταθῇ ὅτι μισοκ. ἐδραπέτευσεν, κατεφρόνησε τὴν ζωὴν του. "Επρόσθεξε, λέγει ἡ Γραφή, μάκαραν καὶ εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ αὐτοκτονήσῃ. "Αλλὰ ὁ παντοῦ καὶ πάντοτε νηφάλιος καὶ ἐπαγρυπνῶν μακάριος Παῦλος μὲ τὴν φωνὴν του ἐξήρπασεν ἀπὸ τὴν λάφυρα τοῦ θορίου τὸ ἀνίσιν. "Εβόλε μίαν δυνατὴν φωνὴν καὶ εἶπε. "Μὴ κάυης κανένα κακὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. "Ὅλοι εἰμεθα ἐδὼ. "Ὁ ὑπερβολὴ ταπὲ νοφροσυνῆς! Δὲν τὸ ἐπῆρε ἐπάνω του δὲ ὅσα ἐγίνον, δὲν ἐστράφη ἐναντ. τον τοῦ δεσμοφύλακος, δὲν κατεδέχθη. E νὰ εἴπῃ μεγάλα

λόγια Ἰὼάννης κατέταξε τὸν ἑαυτόν του μὲ τοὺς δεσμῶτας καὶ τοὺς κακοῦργους καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς λέγων· Ὅλα ἐ-
μένα ἐδῶ Εἰσὶν ὅσοι εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ καὶ εἶ-
δεν ἐξέχωρη· τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τοῦ πᾶν κακοῦργου τῆς
φυλῆς· Κοίταξε δὲ καὶ ὁ δεσποφύλαξ ἤλθε πληροὺς τὸν
ὁχ ὅπως αἰ ὁπαιονήποτε ἀπὸ τῶν ἄλλων. «Ἐλθε βαρ-
ρος καὶ ἀφοῦ ἐξήχησε ὅτα ἐπρεπε μέσα καὶ γεμάτος προ-
μην ἔπρεπε εἰς τὰ πόδια τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα καὶ
ἀφοῦ τοὺς ἐπάρθεεν ἔφυγε, εἶπε· «Κύριε, τί πρὸς τὰ πρά-
ξεις διὰ τὰ σωθῶς», ¹⁵ 188 Ἀ Εἰσάτε πᾶς δι' ὅπου ἀναποτῶν
τὸν Θεὸν τὰ πάντα συνεργοὺν εἰς τὸ ἀγαθόν, Εἰσάτε πᾶς
διελθὼν ἡ μηχανορραφία τοῦ δαβόλου, Πᾶς ἔγνωεν ἀφρη-
στο τὰ τεχνάσματά του, Ἐπειδὴ ἰδωῖσεν τὸν δαίμονα, αὐ-
τὸς κἀκὼνεν τὰ ραφθὸν εἰς τὴν φυλῆσιν, πιστεύων δι.
ἔτσι θα ἐπιδοκῇ τὸν δρόμον τοῦ κηρύγματός των Ἰὼάννης
καὶ τοῖς δεσμοφύλακιν, ἰδοὺ, ἔγινε δι' αὐτοὺς ἀφορμὴ πνευ-
ματικῆς ἐκμεταλλεύσεως

*Αρα καὶ ἡμεῖς, ἂν ἐλθεθᾶ ὑποφάλο· διχ. μόνον ὅταν εὐρισκόμεθα ἐν ἀνάσει, ἀλλὰ καὶ ἐν θλίψεσι, τότε δὲ κερδισμένοι περισσότερα παρὰ εὐρισκόμενοι ἐν ἀνάσει. Ἡ δ' ἄνεος εἰς, ὥς ἀπὸ τοῦ πλῆθους. Β' ἰδὲς κόμην, ραθυμότερους, ἐν ἡ θλίψει μᾶς παρὰ βλάπτει νὰ εἰσέλθῃ ὑποφάλοι, μᾶς ἀξιώνει καὶ τῆς θεοῦ δοσθείας, καὶ μάλιστα ὅταν λόγῃ τῆς ἐλπίδος μας πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὴν ὑπομονὴν μᾶς γυναικῶν καὶ τὴν καρτερίαν ἐν ὅλαις ταῖς ἐπεροχύνει θλίψεσι.

[illegible]

۱. $\frac{1}{2} \times 20 = 10$
 ۲. $\frac{1}{2} \times 10 = 5$

χάρηκεν ὅλο τὸ σπῆν. μετὰ τὸ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεόν.¹⁷ Ἀπὸ τοῦ παραδόξου αὐτὸ διδάσκουμενὰ νὰ μὴ ἀναβάλλωμεν καθόλου, εἰς τὰ πνευματικὰ ὑψήματα, ἢ ἄλλα νὰ θεωρῶμεν πάντοτε κατὰλλήλους τὸν καρπὸν. "Ἄν παρ' ὅλων ποτὶ ἡμᾶς ὁ ἀντίο, αὐτοὶ δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἀνάβαλυν, ποίαν δικαιολογίαν ἔα φέρωμεν ἡμεῖς ἐν, εἰς ἄλλην ὥραν, ἀναβάλουμεν ἐνὰ πνευματικὸν κέρδος.

Εἰς τὴν πόλιν τὴν δευτέραν ἔλκεν ἑκακλήρη, Εἰςδὲς
πῶς τὰ κατὰ τὸν τὸν θηρίον ἀνεδείχθη εἰς οἶκον προ-
σευχῆς καὶ τὰ τέλῃα, ἐκεῖ ἠγορεύσας. Αὐτὸ δὲ εἶπεν ὡς
εἶπα, ὑψηλὸς καὶ μνηστὴς τὰ ὑποτίμει, τὰ πνευματικὰ
κέρδη, ἀλλὰ καὶ κόνιν καθε ὥραν καὶ στήμῃν κατέλλη-
λον δι' αὐτὴν τὴν συναλλαγὴν. Καλῶς λοιπὸν ἔλεγον ὁ
μακάριος γράφων δι. 5. ὅσους ὁμοιοῦν τὸν Θεὸν τὰ πάν-
τα συνεροῦν εἰς τὸ ἀγαθόν

Σας παρακαλώ αυτήν την ρήση να την χαράξουμε και ημες εις τὸ μυαλό μας. Ἐ καὶ αὐτόποτε να σπενδοῦμεθα ἐν περιπέτειαις εἰς λιτύτερα περικταίσεις εἰς αὐτὸν τὸν θίον, ἡ συλλογὰς ἡ ἀσθενέσι σωματικῶς ἢ σὲ ἄλλας λιτύτερα συστάσεις. Ἐ Χρησιμοποιοῦμεθα πάλιν φιλοσοφίαν καὶ ἀς ἀνθεξόμεν εἰς κάθε περιστάσει, γνωρίζοντες ὅτι τὸν εἰμένα νηφάλιοι δυναμῆα να ἔχουμε κέρδος ἀπὸ πανταύτῃ καὶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτοῦ, παρὰ ἀπὸ τὰς ἀνάσεις. Καὶ ἀς ἡ ἀγαθοσύνη ποτὲ ὅτι τὸ κέρδος τῆς ὑπομονῆς εἶναι μέγα, ἀλλὰ οὐτε να λαμβάνουμεν ἐχθρικήν στάσιν πρὸς ὅσους μάς φέρουν εἰς τὸν περιστάσει. ¹³⁰ Ἀ Διότι ἐν καὶ ἐκείνῳ, πραγματοποιοῦν τὸν σκοπὸν τῶν αὐτῶν καὶ κἀνὸς κυρίου ὅπως εἰσέτρεπε, να κερδίσωμεν καὶ διὰ τούτων ἀπὸ τὸ πνευματικόν, μάς ἐμπόρῳ καὶ ἐπε να ἁλῶμεν τὸν μισθὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ

Ἐάν λοιπόν, ἡμετορώμεν να ὑποθέρωμεν ευχαρί-
στωσ αὐτὸν, διὰ διαλογώμεν ἕνα ὀχ. μικρὸν μέρος τῶν
ὑμῶν τῶν δικ. Ἐάν διὰ τὸν θρασυρὸν αὐτὸν καὶ διαδασ-
λον τῆς οἰκουμένης τοῦ λέγοντι Παῦλος, ὁ Κύριος ἦναι
χετο να περιπίπτει καθήμερυνος εἰς κινδύνου, χωρὶς να
παρμελῇ τὸν ἀγωνιστὸν τοῦ, ὅ ἀλλὰ ἀντιθέτως τοποθε-
τῶν ἡμῶν τὸν μεγαλύτερη ἐμποδία, προκειμένη να κα-
τη τοῦ στεφάνου τοῦ λαμπροτέρου, τὴ να εἴπωμεν ἡ-
μέας, που εἴμεθα γεμῶτοι ἀπὸ ἀπειρο ὑμῶν τῶν δικ. καὶ ὅ-
τὸ πολλὰς περιπτώσεων εἰς τὰς περιστάσεις, προ-
κειμένου να δώσωμεν λογαριασμὸν διὰ τὰς διατάξεις μας

ἰδὼ καὶ ν' ἀξιωθῶμεν μικρὰς φιλανθρωπίας κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως καὶ ν' ὑπολαύσωμεν τὰ ἀνείπωτα ἀγαθὰ,

Αὐτὸ δὲς τὸ συλλογισθῶμεν μέσα μας Ἦ καὶ ἂς ἀνέξωμεν μὲ γενναιοῦτητα πρὸς πάντα, προκειμένου καὶ νὰ δεχθῶμεν ἀπὸ τοῦ φιλάνθρωπου Θεοῦ τῆς ὑπακοῆς τὸν μισθὸν καὶ τὸ πλῆθος τῶν διαρτημάτων μας νὰ μειωσώμεν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ὁποῖον μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνῆκε ἡ δοξὰ, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ ὡν καὶ. ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ

Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΡΗΤΟΝ

«ΔΕΝ ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΓΝΩΣΤΗ ΣΕΙΣ ΑΔΕΛΦΟΙ, ΟΤΙ ΟΙ ΠΡΟΠΑΤΟΥΡΕΣ ΜΕΣ ΙΣΤΡΑΗΑΙΤΑΙ ΟΛΟΙ ΉΞΑΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΣΚΕΠΗΣ ΚΑΙ ΠΟΣΤΕΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΦΕΛΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΙ ΗΞΙΩΘΗΞΑΝ ΝΑ ΠΕΡΙΣΤΟΥΝ ΑΣΦΑΛΕΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΕΡΤΗΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ»¹

Οἱ ναῦται ἀγαποῦν περισσότερο ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ πελάγους, ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ λιμένες καὶ ὑψηλὰ. Διότι τὸ ἀλῖμενον πέλαγος, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχη γαλήνην, προκαλεῖ τρόμον εἰς τοὺς ταξιδιώτας. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν ὄρμιοι καὶ ἄκτοι καὶ ἐκτεταμένοι αἰγιατοὶ, πλέουν μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν. Β. Διότι καὶ ἂν ἴδωμεν τὴν θάλασσαν τρικυμιώμενην δὲ ὀλίγον καθὼς εὐρίσκουν πρόσχειρον καταφυγιόν, δύνανται ταχέως καὶ εὐκόλως ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τοῦ ἐπικείμενου κινδύνου. Διὰ τοῦτο, ὅχι μόνον ὅταν πλέουν πλησίον λιμένος, ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρεθῶν μακρὰν εἰς τὰ ανοικτά, δέχονται μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν θέαν τῆς ἀκτῆς. Διότι, συνήθως δὲν ἐνδυναμῶμεν, ὀλίγον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἢ ἐμφάνισις ἐκ τοῦ μακρόθεν μίαν κορυφὴν ὄρους καὶ κοπνὸς ἀνερχόμενος καὶ ποίμνια προβάτων πού βόσκουν εἰς τὰς ὑπώρειας. Ὅταν δὲ εἰσέλθουν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, τότε ἀπαλαμδάνουν ὅλην τὴν χαρὰν. ^{22b} Α. Διότι τότε ἀφνικὰ καὶ τὸ κουπὶ καὶ περιθρέχουν μὲ πόσιμον ὕδωρ τὰ σώματά των, τὰ ὅποια εἶναι παστωμένα ἀπὸ τὴν ὅλην, καὶ ἀφοῦ ἐξέλθουν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ παραμείνουν εἰς τὴν ἑρᾶν δι' ὀλίγον μὲ τὰ σώματα γυμνά, ἀποβάλλουν ὅλην τὴν ταλαιπωρίαν ἀπὸ τοῦ πλοῦ.

Ὅπως λοιπὸν ἐκενοὶ ἀγαποῦν κυρίως αὐτὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ὅτι προσφέρει αὐτὰς τὰς πικνὰς καὶ συνεχεῖς ἀναπαύσεις, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἀγαπῶ κυρίως αὐτὴν τὴν ἐποχὴν διὰ διότι εἰμὲν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τρικυμίας, ὅτε διότι ἀπαλαμδάνομεν τὸ θῆρος, μὲ τὴν γλυκεῖαν πνοὴν τοῦ ζεφύρου, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔχομεν τοὺς πνευματικούς λιμένες πού μᾶς δέχονται, συνεχῶς, ἐννοῶ τὰς

¹ Α' Κορινθ. 10 1

πανηγύρεκ τῶν ἁγίων μαρτύρων. Ὡς διότι συνήθως οἱ λιμένας δὲν δίδουν τόσον θάρρος εἰς τοὺς ταξιδιώτας, ὅσον δίδουν εἰς τοὺς πιστοὺς οἱ ἑσπῆρες αὐτῶν τῶν ἁγίων. Διότι οἱ λιμένες ἀπαλλάσσουσιν ἐκείνους ἀπὸ τῆν ἔρπον τῶν θαλάσσιων κυμάτων καὶ τὴν παραπετομένην κωπηλασίαν. Ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν τῶν ἁγίων συνήθως ἐξαρπάζει τοὺς πιστοὺς, ποὺ μεταβαίνειν εἰς τὴν πανηγύριν τῶν μαρτύρων, ἀπὸ τὰ πονηρὰ καὶ ἀκαθάρτα πνεύματα, ἀπὸ ἀτόπους λογισμοὺς καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλῃν ζήτην τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅν εἰσέλθῃ κανεὶς κατεχόμενος ἀπὸ θυμῶν, προερχομένην εἴτε ἀπὸ τὰ παλτικὰ ἢ τὰ οἰκογενειακά τοι προσλήματα, τὴν ἀποβάλλει. Ἄλῃν ἐκεῖ καὶ ἀπώχεται ἐλαφρότερος καὶ εὐδιαθέτος, ὅχι διότι, ἄφησε τὸ κομπ., οὕτε δ' οὐτ' ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ τῶν, ἔ' ἀλλὰ διότι διαλύει τὸ βασταστακτὸν καὶ ποικίλον φορτίον τῆς λυτῆς, ποὺ προκαλοῦν τὰ καθημερινὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, καὶ δέχεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλῃν εὐφροσύνην. Καὶ μαρτυρεῖς θλῶν αὐτῶν εἰσθε σεις οἱ ὅποιοι, ἐντυφίσητε χεῖς εἰς τοὺς ὄφλους τοῦ μακαρίου θαλασίου καὶ ἐκκινήσητε μὲ μεγάλῃν ἀσφάλειαν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου καὶ ἀπεπλύνετε τὴν ὁλμὴν τῶν βιωτικῶν φροντιστῶν, διὰ νὰ ἀναχωρήσετε εἰς τὰς οἰκίας σας ἐνάλαιοι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ἐκείνου.

Ἀλλὰ ἰδοὺ πλησιάζει πάλιν ἡ πανηγύρις καὶ ἄλλων μαρτύρων. Ἐως οὗτου λοιπὸν φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου, ἐμπρὸς ὅς μὴ μὴδὲν τοὺς θαλασσοπόρους. Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι διασχίζουν τὸ πέλαγος καὶ τραγουδοῦν, διὰ νὰ παρηγορηθοῦν τὸν πόνον τῶν μὲ τὸν τραγουδ., Ὡς ἔτσι καὶ ἡμεῖς ὥς οὗτο φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου, ὅς ἀρχίσωμεν μερικὸς πνευματικὸς λόγους μεταξὺ μας, μὲ ὁδὸν τῆς ὁδοῦς αὐτῆς ὁμιλίας τοῦ μακάριου Παύλου, ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον ποὺ αὐτὸς μᾶς προστάσει. Ποῖον δρόμον λοιπὸν μᾶς προστάσει, ν' ἀκολουθώμεν. Τὸν δρόμον διὰ μέσου τῆς ἐρήμου καὶ τῶν θαυμάτων ποὺ συνέβησαν ἐκεῖ. Καὶ πράγματι, σήμερον τὸν ἡκούσατε νὰ φωνάξῃ καὶ νὰ λέγῃ «δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελφοί, ὅτι οἱ προπάτορές μας Ἰσραηλιταὶ ὅλοι ἦσαν ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τῆς νεφέλης καὶ ὅλοι ἠέκωθησαν νὰ περάσουν ἀσφαλῆς διὰ μέσου τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης. Καὶ ὅλοι μὲ ἀπιστοσύνην ἠκολούθησαν τὸν Μωϋσῆν καὶ ἠνωθήσαν μαζί μὲ αὐτὸν ὡς ὅτι δὲν βαπτισματος, τὸ ὅποιον ἔλαβον, οἱ εἰς ἄλλην κολυμβήσαν, μέσα εἰς τὴν νεφέλῃν καὶ τὴν θάλασσαν. Καὶ ὅλοι

ἔραγον τὴν αὐτὴν τροφὴν τοῦ μάννα, ποὺ τοὺς ἐδίδετο μὲ ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος. Καὶ ὅλοι ἔπιον τὸ αὐτὸ ποτὶν, τὸ ὅποιον μὲ ὑπερφυσικὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἀνέβλυσεν. Ἐ διότι, ἔπιον ἀπὸ ὑπερφυσικῆν καὶ ἀόρατον πέτρην, ποὺ τοὺς ἠκολούθει, ἡ πέτρα δὲ αὐτῇ ἦτο ὁ Χριστός. Ἀλλὰ καίτοι ἀπήλυσαν ὅλοι τῶν τὰ ἐξαιρετικὰ αὐτὰ προνόμια, μὲ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εὐφροσύνη ὁ Θεός. Διότι ὥρτισθη ἀντίστοιχων καὶ ἐστρώθησαν κάτω κεκροὶ εἰς τὴν ἐρήμον, χωρὶς νὰ πατήσουν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν προφητικαὶ εἰκόνες ποὺ προλέγουν, τ. θὰ συμβῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὅστε νὰ προσέχωμεν διὰ νὰ μὴ ἐμμεθα ἐπιθυμητὰ κακῶν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι ἐπέθυμουν κακὰ καὶ ἐπιμερήθησαν. Καὶ μὴ γίνεσθε μὲ τὸ εἰδωλόθυτα εἰδωλόλατραι, ὅπως ἔγιναν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς ἐχει γραφῇ εἰς τὸ διβλίον τῆς Ἐξόδου.¹ Ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῖν καὶ ἐσπώθησαν μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ ἔπιον χαλεπὸντες εἰς τὴν καὶ λατρείαν τοῦ μόσχου. καὶ τὸν εἶχον στήθε ὡς εἰδωλὸν τῶν, ¹² Α' Ἀκόμη δὲ ὅς μὴ πορευόμεν, καθὼς μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπόρευον καὶ διὰ τιμωρίας τοῦ Θεοῦ ἔπεσαν νεκροὶ εἰς μίαν ἡμέραν ἑκοσι τρεῖς χιλιάδες. Καὶ ὅς μὴ ἐκτεροφύμεν τὸν Χριστόν, ζητοῦντες νὰ δοκιμάσωμεν, ἂν θὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῶν εἰδωλολατρικῶν ἔθιμων ἢ παντοδυναμίας καὶ εὐσπλαχνίας του. Ἐτοί τὸν ἐπὶ τῶν καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὸν φαρμακικὰ δαγκώματα τῶν φιδῶν. Καὶ μὴ γογγύετε εἰς τὰς θλίψεις καὶ δοκιμασίας, καθὼς καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐγόγγυσαν καὶ ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴν ἀγγέλου.²

Καὶ φαίνονται μὲν αὐτὰ ὅτι εἶναι σαρρ, ἔν δὲ μὲν τὰ ἐξέταξη κανεὶς μὲ προσοχὴν εὐρίσκειτο ἐμπρὸς εἰς ἀπορίας ὅχι συνηθισμένας. Καὶ πράγματι, εἴς ζῃ νὰ ἐρευνησωμεν πρῶτα διὰ ποῖον λόγον ἐμνημόνευσεν ὁλας αὐτὰς τὰς παλαιὰς ἱστορίας, ἀπὸ ποῖου συνευρισμὸν ἐκεῖ ποὺ ὡμίλει διὰ τὰ εἰδωλόθυτα, μετέπειτα εἰς αὐτὴν τὴν διήγησιν, φέρων εἰς τὸ μέσον ὅλα δοκίμασαν εἰς τὴν ἐρήμον. Ὡς διότι ὁ μακάριος ἐκεῖνος δὲν ὁμιλεῖ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ μὲ πολλὴν συνέπειαν, ὅστε παντοῦ τὰ ὅτι αὐτὰ λεγόμενα νὰ ἔχουν μίαν συμφωνίαν διὰ ποῖον λό-

¹ Ἐξὸς 12, 6.
² Α' Κορινθ. 10, 1-30.

γον λοιπόν και από του ώθηγῆθαι εἰς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, Ἐπέπληττε αὐτοὺς ποὺ ἀπλῶς και ἀπερισκέπτως περι-
έπιπτον εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν, και ἐτρώγον ἀπὸ μορῶν
τράπεζαν, και ἐδοκίμοζον τὰ εἰδωλόθυτα. Καὶ ἀφοῦ τοὺς
ἐδείξε, ὅτι ἀπὸ τοῦ γεγονὸς αὐτὸ ἐλάττουται κατὰ τρέ-
πον ὁ πλοῦν, δοκεῖ και τοὺς ἀσθενεῖς πλήττουν και οἱ ἱ-
διοὶ γίνονται κοινῶνι δαιμόνων, και κατέστειλε πολὺ τὸ
φρόνημά των μὲ αὐτὰ που εἶπε προηγουμένως, και ἀφοῦ
τοὺς ἐδίδαξεν, ὅτι, ὁ πιστὸς δὲν πρέπει νὰ βλέπῃ μόνον
τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ και τὸν ἀντικτυπον τῶν πράξεων
του εἰς τοὺς πολλοὺς διότι ἤθελε νὰ τοὺς ἐπιτείνῃ τὸν
φόβον, Ὁ φέρει εἰς τὴν μνήμην των παλαιᾶς ἱστορίας. Ἐ-
πειδὴ δηλαδὴ ἐκεῖνοι ὑπερηφανεύοντο, ὡς πιστοὶ, ποὺ εἶ-
χον ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν πλάνην και ἡγωνίσθησαν νὰ γνωρί-
σουν τὴν ἀλήθειαν και ἔγιναν κοινῶνι τῶν ἀπορρήτων
μυστηρίων και ἐκλήθησαν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
βέβαιον νὰ δείξῃ, ὅτι, αὐτὰ δὲν ὠφελοῦν εἰς τίποτε, ἀν ἡ
ζωὴ των δὲν εἴσται συμφωνοῦς μὲ τὴν μεγάλην αὐτὴν χά-
ριν τοὺς δίδασκε, μὲ τὴν παλαιάν αὐτὴν ἱστορίαν.

Ἀλλὰ και τοῦτο πόλιν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλῃν
διερεύνησιν. Διὰ ποῖον λόγον δὲν ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς χρη-
σιμοποιῶν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ τοῦ εὐρισκοντο εἰς
τὸ εὐαγγέλιον, ὅτε τοὺς ὑπενθυμίζῃ τὴν κόλασιν, και
τὸ ἑξῆς ὁ σκότος, Ὁ και τὸν δηλητηριωδὴ σκώληκα
και τὰ αἰώνια θεομά και τὸ πῦρ που ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ
τὸν ὁσβολὸν και τοὺς ἀγγέλους του, και τὸν τριγμὸν των
ὀδόντων και τὰς ἄλλας ἀπορρήτους κολάσεις, Διότι ἐάν
ἤθελε νὰ τοὺς φοβίσῃ, ἔπρεπε νὰ τὸ καμῇ αὐτὸ ἐγκα-
λούμενος τὰ φοβερότερα ὅχι αὐτὰ που συνέθεσαν εἰς
τὴν ἔρημον. Διότι ἐκεῖνοι μὲν, ἀν και ἐτιμωρήθησαν, πάν-
τως ἐτιμωρήθησαν ἡπιωτέρων και προσκαιρῶς και εἰς μ.
αὐ ἡμέραν. Ἐνῶ αὐτοὶ μέλλουσιν νὰ τιμωρηθοῦν μὲ αἰώνιου
τιμωρίαν και σκληροτέραν. Διὰ ποῖον λόγον λοιπόν τοὺς
ἐρόθισεν μὲ αὐτὰ, και δὲν ἀνέφερε καθόλου τοὺς λόγους
τοῦ Χριστοῦ, Καὶ πράγματι, ἤθουντο νὰ εἴπῃ πρὸς αὐ-
τοὺς, Ἐ δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελφοί, τοίους νό-
μους ἐθέσπισεν ὁ Χριστὸς δι' ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν μὲν πι-
στιν, ἀλλὰ δὲν διαγουν εἶναι ὁριστον. Ἀφοῦ και ἄνθρω-
πους ποὺ ἔκαμαν θαύματα και ἐπέβησαν πνευματικὴν δύ-
ναμιν, τοὺς ἐξέδικαζεν ἀπὸ τὴν βασιλείαν των οὐρανῶν
λέγων, «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἰπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην
τῆς κρίσεως, Κύριε, Κύριε, διὰ τῆς πίστεως μας εἰς σέ ὡς
Μεσσίαν και Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐβάλαμε θαμνίσκον, Δὲν

ἐπροφητεύσαμεν, δὲν ἔκαμαμε πολλὰ θαύματα, και τότε
θὰ διακηρύξω καθαρά εἰς αὐτοὺς, ὅτι οὐδέποτε σὰς ἐ-
γνωρίσα ἰδικούς μου. Φύγετε μακρὸν ἀπὸ ἐμὲ σεις ποὺ ἐρ-
γάζεσθε τὴν ἀνομίαν.» Καὶ τὰς παρθενοὺς κατηγόρησεν
ὅχι διὰ τὴν πίστιν και τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὴν διεφθα-
μένην των ζωὴν και τὴν ἀπαιθρητικὴν και τὴν ὠμότητά
των.⁴ Ἀ τὰς ἀπέκλεισεν ἀπὸ τῶν νυμφῶν.⁵ Καὶ ἐκείνον,
ὁ ὁποῖος ἦτο ἐνδοξυμένος μὲ ρυπαρὰ ἡμάτια, τὸν ἐξέδιω-
ξε δεκνόν ὅχι διότι δὲν εἶχεν ὀρθὰ δόγματα, ἀλλὰ διότι
διήγε εἶναι ρυπαρὸν και ἀκαθάρτον.⁶ Καὶ αὐτοὺς ποὺ διέ-
ταξε νὰ ἀπέλθουν εἰς τὸ πῦρ ποὺ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν
διόβολον και τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, δὲν τοὺς ὥστε λεν ἐ-
κεῖ δι' αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ εἶχον ἐκπέσει ἀπὸ τὴν πίστιν.
ἀλλὰ διότι, δὲν ἔκαμαν ποτὲ ἐλεημοσύνην εἰς κανένα.⁷

Ἠθύναντο νὰ τοὺς ὑπενθυμίσῃ δλ' αὐτὰ και τὰ παρό-
μοια και νὰ τοὺς εἴπῃ, Δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελ-
φοί, ὅτι ὅλο αὐτὰ και ἐθαπτίσθησαν και ἐκακώθησαν
τὸν μυστηρίων, και ἐπέδειξαν μεγάλην πίστιν, και εἶχον
τελείαν γνώσιν. Ὁ Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν εἶχον και ζωὴν σύμ-
φωνον μὲ τὴν πίστιν, ἐξεδικώθησαν ἀπὸ τὴν βασιλείαν
και παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Διὰ ποῖον λόγον λοιπόν δὲν
εἶπεν αὐτὰ, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔφησε και εἶπε τὰ ἑξῆς,
«Δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελφοί, ὅτι οἱ προπάτορές
μας Ἰσραηλῖται ὅλοι, ἦσαν ὑπὸ τὴν σκέπην και προστα-
σίαν τῆς νεφέλης.» Καὶ τοὺς ἔφερε εἰς τὴν μνήμην τὰ ἔρ-
γα τοῦ Μωυσέως και ἀπεισώπησε τὰ σχετικά μὲ τὴν θεῖαν
χάριν, Αὐτὸ δὲν το κάμνει ἀπερισκέπτως και διευ σαθα-
ροῦ λόγου. Διότι ἦτο πλήρης ἀπὸ πολλὴν σοφίαν.
Ἀλλὰ ὅτι, λοιπόν, διὰ τοὺς ἑξῆς δύο λόγους, Καὶ
διότι, ἤθελε νὰ τοὺς διξῇ περισσότερο καὶ νὰ δείξῃ, Ὁ δ-
τι ἦτο μεγάλη ἡ συγγένεια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς
τὴν Καινὴν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνθρωπους
δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν γενναίαν τοῦ πυρός και δὲν πιστεύ-
ουσιν κἄν ὅτι, ὑπάρχει κόλασις, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι ὁ Θεὸς
σπλιώσῃ δὲ νὰ ἐκτενέσῃ φόβον και πρὸς σωφρονισμὸν
τοῦ ἀνθρώπου ἐξετοξέυσεν αὐτὰς τὰς ἀπειλὰς, τὸν ἀ-
τελεῖκτον σκώληκα, τὸ σπαστὸν πῦρ, τὸ σκότος τὸ ἐ-
ξώτερον, ὅνῳ εἰς τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος δὲν δό-
ναντα, νὰ μὴ πιστεύουσιν. Διότι, διὰ πράγματα ποὺ ἐνι-

4. Ματθ. 7:23-24.
5. Παρά. Ματθ. 25:10-12.
6. Παρά. Ματθ. 22:11-12.
7. Παρά. Ματθ. 25:41.

νον, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ κανείς, ὅτι δὲν ἔγιναν; Διὰ μὲν πράγματα πού οὐδέποτε ἐμφανισθῶσαν οὐτε ἔλαβον ἐμπράκτων ὁπότεοις ὑπάρχουν πολλοὶ τοῦ δυσπιστοῦν, ἐνῷ δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὑπῆρξαν καὶ ἔλαβον ἔνα τέλος, ὅσον δυστροπίας καὶ φαῦλος καὶ ἄν εἶναι, κανένας, ἀκόμη καὶ, ἂν τὸ θελήσῃ, δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ τὰ ἀρνήθῃ. Ἐπὶ ἐκείνῃ λοιπὸν πού εἶναι γενικῶς παραδεκτὰ καὶ ἔλαβον ἕνα τέλος ὁ καὶ τῶν ὁποίων διακρίνεται πολλὰ λείψανα, θέλει νὰ τοὺς κάμῃ νὰ πιστεύουν διὰ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, σχεδὸν ὅταν νὰ τοὺς λέγῃ. Ἄν δὲν πιστεύῃς, ὅτι ὑπάρχει ἡ γένεσις, οὔτε ἡ τιμωρία καὶ ἡ κόλασις, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς ἀπλῶς ἠπειλῶσεν τὸν ἄνθρωπον μὴ αὐτὰ, ἀναλογίσου τότε τὰ παρελθόντα καὶ πιστεῦε εἰς τὰ μέλλοντα. Ἐάν οὐκοῦν ὁ Θεὸς εἴ καὶ ὁ ἴδιος, αὐτὸς πού κατηύθυνε καὶ τὰ παρελθόντα καὶ κατεύθυνε καὶ τὰ παρόντα, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὰ ἄλλα μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς χάριτος, ὅπως πράγματι εἶναι ὁ ἴδιος, ποῖον λόγον δύναται νὰ ἔχῃ, ὥστε ἐκείνους μὲν, ὅταν ἡμάρτανον νὰ τοὺς τιμώρῃ καὶ νὰ τοὺς κολάσῃ ἡμεῖς δὲ οἱ ὅποιοι πράττομεν αὐτὰ καὶ πολὺ χειρότερα ἀπὸ ἐκείνους νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀτιμωρητούς;

Ἐρωτῶ λοιπὸν Ε' Ἐπάρνουνσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐτιμωρήθησαν Ἐγγύσουσαν καὶ ἐτιμωρήθησαν, Εἰσαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ παραδεχθῇς. Πῶς λοιπὸν αὐτὸς πού ἐτιμωρῶσεν ἐκείνους, θὰ παραλείψῃ νὰ τιμωρῇ σὲ πού ἐτόλμησας τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, θὰ ἦτο παράλογον. Ἀλλὰ δὲν ἐτιμωρήθης εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς πιστεῦε, ὅτι ὑπάρχει καὶ γένεσις καὶ κόλασις, ἐπεὶ δὲ δὲν ἐτιμωρήθης ἐδῶ, εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Διότι ἐάν δὲν ἐπεφυλάσσετο μία μέλλουσα τιμωρία, δὲν θὰ ἔμενες ποτὲ ἀτιμώρητος ἀπὸ τὴν στιγμήν πού ἐτόλμησας τὰ ἴδια παραπτώματα μὲ ἐκείνα τῶν παλαιότερων. Καὶ σὺ λοιπὸν ὅταν συναντήσῃς κανένα ἀποχαυνωμένον καὶ διαλελυμένον, πού ἡ ζωὴ του εἶναι πολὺ ἀσθὲν καὶ σοὺ εἴπῃ ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μῦθος, ὅτι δὲν ὑπάρχει κόλασις οὔτε γένεσις, ²³² Α' ἀλλὰ ἀπλῶς ἠπειλῶσε μὲ αὐτὸ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἤθελε νὰ τοὺς φοβῇ, λέγε πρὸς αὐτόν. Ἀνθρώπι, δὲν πιστεύεις εἰς τὰ μέλλοντα, ἐπεὶ δὲ αὐτὰ δὲν φαίνονται, οὔτε ἀπεκαλύφθησαν, οὔτε εἰσκόονται κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας. Εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ μὴ πιστεύσῃ κανείς εἰς πράγματα πού συνδέθησαν καὶ ἔλαβον ἕνα τέλος; Σκέψου ὀλίγον τὰ Σάββατα καὶ τὰ Γόμο-

ρα. Ἐκείνη ἡ χώρα ἐτιμωρήθη τόσο σκληρῶς διὰ καμμίαν ἄλλην ἁμαρτίαν παρὰ μόνον διότι οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐκείνων ἐπεδύθησαν εἰς παρανόμους μῆεις καὶ ἀθεμίτους ἔρωτας καὶ ἀνέτρεψαν ἐκ θάβρων τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ Θεός, πού ἦτο ὁ ἴδιος καὶ τότε καὶ τώρα, ἐκείνους μὲν, ἐπεὶ ἡμάρτησαν, τοὺς ἐτιμώρησε χωρὶς καμμίαν συγγνωμὴν, ὡς δὲ τοὺς ἡμάρτησας μετὰ ἀπὸ ἐκείνους, καὶ εἰσα, Θεὸς πολὺ μεγαλυντὶς τιμωρίας καὶ κόλασεως, καθ' ὅσον ἔλαβες καὶ τὴν χάριν καὶ οὔτε ἐσφραδίσθης ἀπὸ τῆς τιμωρίας ἐκείνων, νὰ σὲ ἀφήσῃ ἀτιμωρητον.

Διὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος χωρὶς ἀκρότητος εἴπη τίποτε περὶ κόλασις, ἐπεὶ εἰς πολλοὺς δὲν εἶναι πιστευτὰ τὰ μέλλοντα, θέλει νὰ τοὺς σφραδίσῃ μὲ ὁσα κῆν συνίστησαν καὶ διὰ τὰ ὅποια εἶχον ἀρετὴν τίσιν. Διότι ἂν καὶ εἶναι φοβερώτερα τὰ μέλλοντα, εἶναι ὅμως πιστευτότερα τὰ παρελθόντα εἰς τοὺς ἀτελειστέρους ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ συνήθως αὐτὰ φοβέσκον περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα.

Διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁρμημένος ἀπὸ αὐτὰ (τὰ παρελθόντα). Ὁ τὰ ὅποια ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ τὰ πιστεύσῃ καὶ ὁ πλέον ἀναισθητός. Καὶ μολὶ καταφέρει καίριον πλῆγμα καὶ εἰς τὸν Μαρκῶνα καὶ τὸν Μένενα²³³ καὶ εἰς ἄλλους ὅσους ὑπερέβαινον ἀπὸ τὴν ἰδίαν μὲ ἐκείνους νόσον. Διότι ἐάν δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ ὅποιος καὶ ἐκεῖνα παρήνευσε καὶ εἰς αὐτὰ ἐμελλε νὰ δώσῃ αὐτῇ τὴν μορφήν, τότε ἀσκόπως μοῦ τὰ λέγετε αὐτὰ, ὦ Παῦλε καὶ δὲν ἐμπνέετε κανένα φόβον εἰς τοὺς ἀκούστας. Καὶ δύναται ὁ ἀκούων νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐάν ἐκεῖνος εἶναι κάποιος ἄλλος Θεός, καὶ ἄλλος εἶναι αὐτός, δὲν θὰ κρίνῃ ὁπωσδήποτε αὐτὰ κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνου, οὔτε ὑπακούει εἰς τοὺς ἰδίους νόμους. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπεφάσισε νὰ κολάσῃ καὶ νὰ τιμωρῇ ἄλλους, τότε τὸ μὲ φοβίσκεις μὲ φαντάσματα. Ὁ Ἐγὼ ἔχω ἄλλον Κύριον, ὁ ὅποιος πρόκειται νὰ μὲ κρίνῃ. Ὡστε, ἐάν ἦτο ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Καινῆς, τότε ὁ Παῦλος θὰ ἐπιτύγχανε τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐπεδιόκειν. Διότι οὐ μόνον δὲν θὰ ἐφοβίσε τὸν ἀκούστην ἀλλὰ καὶ

232 Ἡ ἱστορία καὶ ὁ Μένεος ἦσαν αἱρετοὶ τοῦ εἰς ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Ε' τοῦ Θεοῦ τῆς Παλαιᾶς καὶ αἱρετοὶ τοῦ Θεοῦ τῆς Καινῆς ἀπὸ τῆς

θα τὸν ἀπώλλασσεν ἀπὸ κάθε ἀγωνίου καὶ φόβου. Πράγμα ποῦ δὲν θὰ τὸ ἐπάθαινε οὔτε ἓνας τυχαῖος καὶ ἐντελὴς ἀνὴρ, ὅχι ὁ Παῦλος, ποῦ εἶνα, πλήρης ἀπὸ πόσῃ σοφίᾳ. Ὅθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνα ἓνας καὶ ὁ αὐτός, ποῦ ἐστῶσε κάτω νεκρούς καὶ τοὺς ὀυδαίους εἰς τὴν ἐρημίαν, καὶ ποῦ πρόκειται νὰ τιμωρήσῃ ἐξ ἡμῶν ἐκείνους ποῦ ἀμαρτάνουν. Διότι, ἐάν δὲν ἦτο ὁ ἴδιος (θὰ τὸ ἐπικαλέσθω) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μᾶς ἐρόδιζε διὰ τὰ μέλας, ὅταν ὑποπνίγμεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα.

Ἀξίζει λοιπὸν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως καὶ νὰ διερευνήσωμεν μὲ πᾶσαν ἀκριβείαν κάθε λέξιν «Δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεῖς ἀδελφοί». Ἐκάλεσε τοὺς μαθητάς ἀδελφοὺς προσφωνῶν αὐτοὺς ὅχι μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀξίας, ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης. Διότι, ἐγνώριζαν, ἐγνώριζε σαφῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσον μὲ τὴν ἀγάπην, ὅτι καὶ τὸ μέγιστον εἶδος τῆς ἀξίας, εἶναι τὸ εἶδος τῆς ἀγάπης.⁹ Ἀὐτὸ λοιπὸν πρῶτον νὰ μιμηθώμεν καὶ ἡμεῖς. Καὶ ἐν μερικοῖς εἶναι πολλὸ κατώτεροί μας, νὰ τοὺς καλῶμεν μὲ τὰ ὀνόματα τῆς στοργικῆς κερήμνης, ὅχι μόνον ἐλευθέρους ἀλλὰ καὶ δούλους, ὅχι μόνον πλουσίους ἀλλὰ καὶ πτωχοὺς διότι καὶ ὁ Παῦλος ὅχι μόνον τοὺς πλουσίους μεταξὺ τῶν Κορινθίων, οὐτε τοὺς ἐλευθέρους καὶ ὀνομαστούς καὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς δούλους καὶ ὅλους γενικῶς τοὺς ἐτίμησε μὲ αὐτὴν τὴν προσηγορίαν ὅτι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπάρχει δουλὸς οὔτε ἐλευθερός, οὔτε δάρδαρος, οὔτε Σκυθὴς, οὔτε σοφός, οὔτε ἄσος, ἀλλὰ κάθε ἀνισότης κοσμητικῆς ἀξίας ἔχει καταργηθῇ.¹⁰ Καὶ τί τὸ παράδοξον, ἐάν ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν ἐστὶς τοὺς ὁμοδόλους του, ἀφοῦ καὶ ὁ Δεσπότης αὐτοῦ ἐκάλεσε καθ' ὅμοιον τρόπον τὴν ἰδικήν μας φύσιν, λέγων τὰ ἐξῆς «Θὰ φανερῶς τὸ ὄνομα σου εἰς τοὺς ἀδελφούς μου ἐν μέσῳ συναθροίσεως λαοῦ πολλοῦ θὰ σὲ δοξολογήσω». Ὁχι μόνον λοιπὸν μᾶς ἀπεκάλεσεν ἀδελφούς ἀλλὰ ἠθέλησε καὶ νὰ γινῇ ἀδελφός μας καὶ γινε ἐνδυσθεῖς

τὴν ἰδικήν μας σάρκα καὶ λαβὼν τὴν ἰδικήν μας φύσιν. Καὶ αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐθαύμαζεν ὁ Παῦλος καὶ ἔλεγε «ὅτι ὁ ναμφιλόλιος ὁ Θεὸς δὲν ἔρχεται, νὰ βοηθήσῃ ἀγγέλους, ὅπό-τε ἀφοῦ οἱ ἀγγελοὶ εἴκοι ἄσσοι καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ φορέσῃ σάρκα, ἀλλὰ ἔρχεται εἰς βοήθειαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ. Ὡς γὰρ λοιπὸν προκειμένου νὰ βοηθήσῃ ἀνθρώπους, νὰ ἐξομοιωθῇ καθ' ὅλα πρὸς τοὺς ἀδελφούς του τούτους». Καὶ πάλιν: «Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ἔχουν συμμετάσχει ὅλα τῆς ἀσθενείας καὶ φθορῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς παρομοίως μετέσχε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἐληθῶς ἐνὶν θρῆνισεν». Ἀκούοντες λοιπὸν ὅλα αὐτὰ, ὅς ἐκδιώξωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας τὴν ἀλσίζονεσιν καὶ ἔπαυσε καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν. Ὁ καὶ ὅς φροντίζωμεν μὲ κάθε προσπάθειαν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, νὰ καλῶμεν δηλαδὴ τοὺς πλησίον μὲ ὀνόματα τοῦ περιέχουν στοργὴν καὶ τιμὴν. Καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἐπίτευγμα φανερῶς, ὅτι εἶναι μικρὸν καὶ ὁ πλῶν, ὅμως εἶναι αὐτὸν μεγάλαν ἀγαθόν, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον πολλὰς φορὰς προκαλεῖ πολλὰς καὶ μεγάλας φιλονεικίας καὶ ἐριδίας καὶ ἐχθρας.

Καὶ ὅχι μόνον αὐτὴν τὴν ρῆσιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἐξῆς. Διότι δὲν ἐτέθη ἀνεὺ λόγου Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεῖς, ἀδελφοί» προσέθεσε «ὅτι, ὅλοι οἱ προπάτορές μας». Δὲν εἶπεν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε αὐτοὶ ποὺ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ, ὡς εἶπε, ὅτι οἱ προπάτορές μας ὅλοι, δεικνύων μαζί καὶ τὴν ἰδικήν του ταπεινοφροσύνην, διότι δὲν ἠρνεῖτο τὴν συγγενείαν του πρὸς ἐκείνους, ὅν καὶ ὑπερέχειν αὐτῶν τόσο πολὺ κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ταυτοχρόνως ἀποστομίων τὴν ἐνδοκνησίαν γλώσσῃ ἐκείνων οἱ ὅποιοι διαβάλλουν τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Διότι, ἐν ἡσθάνετο ἀπέχθειαν δι' ἐκείνην, δὲν θὰ ἔκαμε μὲ τὰ καλῶτερα ὀνόματα μνησιν τῶν γεγυυμένων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἦσαν ὅλα διαβλητὰ. Ἐπειτα λέγει: «ὅλα». Καὶ αὐτὸ δὲν ἐλέγχθη ἀνεὺ λόγου, οὔτε προχειρῶς, ἀλλὰ μὲ πολλὴν σοφίαν. Διότι, δὲν τὸ εἶπε μὴν φορὸν καὶ κατόπιν ἐσωπτήσεν, ἀλλὰ τὸ εἶπε καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ πολλὰς φορὰς, διὰ νὰ κατανοήσῃς, ὅτι δὲν τὸ προσέθεσεν ἐπὶ προχειρῶς καὶ παρεμπιπτόντως, ὅτι, ἀφοῦ εἶπε «ὅλοι, οἱ προπάτορές μας ἦσαν ὑπὸ τὴν σκέπῃ

9. Παρβλ. Γαλ. 3:28.
10. Ἐφ. 2:11.

11. Ῥωμ. 2:16, 17.
12. Ἐφ. 2:14.

και την προστασίαν της νεότητος, προσέθετο: «Και δ-
λ ο ηξωθήσαν να περάσουν ασφαλώς δια μέσου της
Ερυθράς θαλάσσης, και δ λ ο ι με εμπιστοσύνην ηκα-
λούθησαν τον Μωυσήν και ηνωθήσαν μαζί με αυτόν οάν
δια βαπτίσματος, και δ λ ο ι. Ήσαν την αυτήν προφήν
του Μάννα, που τους έδιδετο με υπερφυσικήν ενέργειαν
του Πνεύματος, και δ λ ο ι. Ήσαν το αυτό ποτόν, το ο-
ποίον με υπερφυσικήν πνευματικήν ενέργειαν ανέδλω-
σαν». Ήκουσες λοιπόν πώς έθεσε πολλὰς φορές το δ-
λ ο ι. Και δεν θα το ξεκινησιν αυτό, αν δεν ήθελε να υπο-
δηλώση ένα μέγα και θαυμαστόν μυστήριον. 324 Α Διότι
αν το έθετε απλώς, χωρίς ιδιαιτέραν σημασίαν, ήτο αρ-
κετόν να το έπρη μίαν φοράν και να μη το επαναλάβη λέ-
γων ως εξής: «Όλοι οι προπάτορές μας ήσαν υπό την
σκέτην και την προστασίαν της νεότητος και ηξωθήσαν
να περάσουν ασφαλώς δια μέσου της Ερυθράς θαλάσ-
σης, και με εμπιστοσύνην ηκαλούθησαν τον Μωυσήν και
ηνωθήσαν μαζί με αυτόν οάν δια βαπτίσματος, και έπα-
γον την αυτήν προφήν του Μάννα, και ήσαν το αυτό πο-
τόν, το οποίον με υπερφυσικήν πνευματικήν ενέργειαν α-
νέδλωσαν». Τώρα όμως δεν εξεφράσθη έτο, αλλά εις κά-
θε περίπτωση έθεσε το «δ λ ο ι» και έτσι μας ήνοιξε
μίαν μεγάλην θύραν διά την νοσηρίαν του, ώστε να κα-
τανοήσωμεν την σοφίαν του διά ποίον λόγον λοιπόν
μνημονεύει συνεχώς την ίδιαν λέξιν θέλει να δείξη ότι
είναι μεγάλη ή συγγένεια της Παλαιάς Διαθήκης προς
την Καινήν και ότι αυτά που αναφέρει, ή Παλαιά είναι ή
προτύπωσις και ή σκιά των ήμελλόν να συμβούν. Και πρώ-
τον με αυτό δεικνύει την συμφωνίαν των Γραφών.
Β Θέλω δηλαδή να δείξη, ότι όπως εις τους κόλπους
της Εκκλησίας δεν υπάρχει διάκρισις μεταξύ δούλου και
ελευθέρου, ούτε μεταξύ ξένου και πολίτου, ούτε μεταξύ
γέροντος και νέου, σοφού και άσοφου ούτε μεταξύ ίδιω-
του και άρχοντος, ούτε μεταξύ γυναίκας και άνδρος, άλ-
λά κάθε ηλικία και κάθε τάξις, και το δύο φύλα, έμβαπτι-
ζονται εις την κοινωδήσαν εκείνων των ύδάτων και λα-
βάνουν όλοι την ίδιαν κάθαρσιν, είτε βασιλεύς είναι κα-
νείς, είτε πτωχός. Και αυτό είναι το μέγιστον πενήριον
της Ισικής μας εγγενείας, ότι εισάγαμον εις τα μυστήρια
της πίστεως μας εξ ίσου και τον έπαίτην και τον βασιλέα
και εις τίποτε δεν πλεονεκτεί ο εις του άλλου κατά την
μόρην. Έτσι λοιπόν και εις την Παλαιάν Διαθήκην έτέθη
συνεχώς το «δ λ ο ι» Α Διότι δεν δύνασαι να είπης ότι ο

μην Μωυσής επέρασε δια ξηράς, αί δε 'αυταίσι δια θα-
λάσσης, ούτε ότι αί μιν εἰσπορεύοντες επέρασαν από άλλων
εἰσπορεύοντες αἱ πτωχοί από άλλων, ούτε ότι αἱ γυναῖκες ἤ-
σαν κάτω από τον ήέρα, οί δε άνδρες υπό την σκέτην
και την προστασίαν της νεότητος, αλλά λέγει ότι «δ λ ο ι»
πέρασαν δια θαλάσσης και ότι «δ λ ο ι» ήσαν υπό την
σκέτην και την προστασίαν της νεότητος. Έπειδή δε ή
διάδοσις εκείνη ήτο ή προτύπωσις του μελλοντικού βα-
πτίσματος, έπρεπε τοῦτο να διατυπωθῇ πρώτον, το ότι
«δ λ ο ι» άπηλύκσαν το ἴδιον όπως και εἰς δλοι μετέ-
χουν των ἰδίων εξ ίσου. Και πῶς, θα είπης, εκείνο δύνα-
ται να είναι ή προτύπωσις των παρόντων. Άν μάθης
πρώτα τί είναι προτύπωσις και τί είναι ἀλήθεια, ο τότε
θα σου δώσω την εξήγησιν του πράγματος.

Τι είναι λοιπόν σκιά και τί είναι ἀλήθεια. Άς φέρω-
μεν τον λόγον εις τας εἰκόνας, τας οποίας ζωγραφίζουν
οί ζωγράφοι. Εἶδες πολλὰς φορές αυτοκρατορικὴν εἰκόνα
ζωγραφισμένην με κυανόν χρώμα, έπειτα τον ζωγράφον
να σύρη λευκάς γραμμάς και να σχεδιάσῃ τον αυτοκρά-
τορα και τον αυτοκρατορικόν θρόνον και ἵππους να πα-
ρίστανται, και δορυφόρους και έχθρούς εὐμένους και ὑπο-
ταγμένους. Άλλ' όμως, καθώς το δλέπεις να σκιαγρα-
φοῦνται, ούτε γνωρίζεις το πᾶν ούτε γνωρίζεις το πᾶν, ἀλ-
λά γνωρίζεις ὁμοῦς, ότι ζωγραφίζεται, ἄνθρωπος και
ἵππος. Ποῖος δέ είναι ὁ αυτοκράτωρ, κα ποῖος είναι ὁ
έχθρός, δεν το γνωρίζεις ἀπολύτως. Ε μέχρις οὔτου εἴθῃ
ή ἀλήθεια των χρωμάτων και καταστήσῃ σαφεστέρα την
εἰκὴν. Όπως λοιπόν εις την περίπτωσιν εκείνης της εἰκό-
νας δεν ἀπατείς το πᾶν πρὶν από την ἀλήθειαν των χρω-
μάτων, ἀλλά αν λάθῃς κάποιον ὁμοῦς γνώσῃ των γι-
νομένων, πιστεύεις ότι ή σκιαγράφησις είναι πλήρης και
τελεία κατὰ τον ἴδιον τρόπον να σκεφθῇς και δια την Πα-
λαιάν κα Καινήν Διαθήκην και μη ἀπαιτήσης να μάθῃς
την πληρὴν και τελειαν ἀλήθειαν εις την προτύπωσιν. Και
θα δυνηθῶμεν να σε διδάξωμεν πῶς εἶχε κάποιον συγγε-
νίαν ή Παλαιά προς την Καινήν και εκείνη ή διάδοσις
(της Ερυθράς θαλάσσης) προς το ἴδιον μας βαπτισμα-
τις Α Και ἐκεῖ ὕδωρ, κα ἐδῶ ὕδωρ. Εἰς κολυμβήθρα, ἐ-
κεῖ πέλαγος. Όλοι ἐδῶ έμβαπτιζόντα εις το ὕδωρ, κα ἐ-
κεῖ επίσης ὅλοι. Εἰς αὐτό το σημείον ὑπάρχει ή συγγέ-
νεια λοιπόν βλεπς, να μάθῃς την ἀλήθειαν των χρωμά-
των, Έκεῖ μὲν ἀπεμακρύνοντο από την Αιγύπτου δια μέ-

σου τῆς θαλάσσης, ἐδῶ δὲ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίας. Καὶ ἐκεῖ μὲν κατεποντίζετο ὁ Φαραώ, ἐδῶ δὲ καταποντίζεται ὁ διέσθλος Ἑκὲς ἀπεπνιγόντα οἱ Αἰγύπτιοι, ἐδῶ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος μὲ τὰς ἀμαρτίας του καταχώνεται. Καὶ κοιτάζει τὴν συγγένειαν τῆς προτύπως πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀληθείας ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτύπωσιν. Διότι δὲν πρέπει οὔτε ἡ προτύπωσις νὰ εἶναι ἐντελὴς ὥσθι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἄλλως δὲν θὰ ἦτο προτύπωσις. Οὔτε πάλιν νὰ ἐξομῶνται πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τότε θὰ εἶναι ἀλήθεια καὶ ἡ προτύπωσις. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μείνῃ εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἰδικοῦ τῆς χαρακτῆρος καὶ οὔτε νὰ περιέχῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, οὔτε νὰ εὐρισκεται πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Δ. ὅτι ὅν ἡ προτύπωσις ἔχῃ τὸ πᾶν, εἶναι, καὶ αὕτη ἀλήθεια ὅν πάλι ἐκπέσῃ ἀπὸ τὸ πᾶν τότε δὲν δύναται νὰ εἶναι προτύπωσις. Ἀλλὰ πρέπει ἐν μέρει νὰ περιέχῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν μέρει νὰ ἐπιμαρτυρεῖται. Δι' αὐτὴν Μὴ μοῦ ζητήσης λοιπὸν τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν Παλαῶν Δαθῆκην, ἀλλὰ νὰ θεωρῆς ὅτι εἶναι ἀρκετόν, ἀκόμη καὶ ἐν λόβῳ μικρῶς καὶ ἀμυδρῶς ἐνδείξεις.

Ποῦ εὐρισκεται λοιπὸν ἡ συγγένεια τῆς προτύπουσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, Ε' Εἰς τὸ ὅτι ἐκεῖ «ὅλοι» καὶ ἐδῶ «ὅλοι» *Ὅτι ἐκεῖ δι' ὕδατος, καὶ ἐδῶ δι' ὕδατος. *Ὅτι ἐκεῖνο ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν, καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδίαν δουλείαν. Ἀλλὰ ἐκεῖνο, μὲν ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων, ἐνῷ ἡμεῖς ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν σαυμάτων. Ἐκεῖνο ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν βαρβάρων, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας. Ἐκεῖνοι ἐπαυτῆσαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἡμεῖς ἐπίσης, ἀλλὰ ὄχι, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ ἡμεῖς ἐπαυτῆσαμεν πρὸς ἐλευθερίαν πολὺ λαμπρότεραν. Ἐάν δὲ τὰ ἰδικὰ μας εἶναι, μεγαλύτερα καὶ ὑπερέχουν ἐκείνων, μὴ ἐκπληττίζονται. Διότι αὐτὸ κυρίως εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀληθείας, τὸ νὰ ἔχῃ μεγάλην ὑπεροχὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτύπωσιν καὶ ὄχι ἐναντίωσιν καὶ σύγκρουσιν. Τί εἶναι, ὅμως ἐκεῖνο τὸ «πάντες» εἰς τὸν Μωυσὴν ἐβαπτίσθησαν, Δ' Ἰσως εἶναι κάπως ἀσαφὲς ἡ φράσις. Αἰτιὰν θὰ προσπαθῶμεν νὰ τὴν καταστήσω σαφέστεραν. Πρὸ τῶν ἀρθευμάτων ἐκείνων τότε ἦτο ἀπλωμένη θαλάσσοι καὶ διετάσσοντο νὰ διαβῶν μίαν παράδοξον καὶ θαυμαστὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν δὲν διέδῃ κανεὶς ποτὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Ἐδιδόσαντο καὶ ὑπεχώρων καὶ ἐδυσφύ-

ρουν. Διέδῃ πρῶτος ὁ Μωυσὴς καὶ ἐπέτυχεν, ὥστε νὰ τὸν ἀκολουθήσαν με εὐκολίαν ὅλοι. Αὐτὸ σημαίνει τὸ εἶς τὸν Μωυσὴν ἐβαπτίσθησαν. *Ὅτι δηλαδὴ ἐπιστεύσαν εἰς ἐκεῖνον καὶ ἔτο ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ πατήσαν ἐπ' αὐτὸν εἰς τὰ ὕδατα, ἀσπὶ εἶχαν δόξαν εἰς τὴν ὁδοποίησιν των. Τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ μετ' ὁ Χριστὸν. Ἀφοῦ δηλαδὴ μᾶς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ μᾶς ἀπηλλάξεν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίας, μᾶς ὡδήγησε πρὸς τὴν βασιλείαν, ἢ ἀκολουθήσας πρῶτος αὐτὸς τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ ἀναβὰς πρῶτος εἰς τοὺς οὐρανοὺς. *Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐστηρίχθησαν εἰς τὸν Μωυσὴν καὶ ἀπετόλμησαν αὐτὴν τὴν δουλοπρίαν, ἔτο καὶ ἡμεῖς ἐστηρίχθημεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀποτολμώμεν αὐτὴν τὴν ἀποδημίαν. Καὶ ὅτι αὐτὸ σημαίνει, τὸ «εἰς Μωυσὴν ἐβαπτίσθησαν» εἶναι, φανερόν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Διότι δὲν ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωυσεως. Ἐάν δὲ ἡμεῖς ἔχωμεν τὸν Ἰησοῦν ὄχι μόνον ἀρχηγόν, ἀλλὰ καὶ βαπτίζομεθα εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐνῷ ἐκεῖνο, δὲν ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωυσεως, καὶ δὲ αὐτὸ νὰ μὴ παράσσεται. Διότι εἶπα, ὅτι ἡ ἀλήθεια πρέπει, νὰ ἔχῃ κάποια ὑπεροχὴν μεγάλην καὶ ἀνέκφραστον. 226 Α' Εἶδες λοιπὸν εἰς τὸ βάπτισμα ποῖα εἶναι ἡ προτύπωσις καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια.

*Ὅς σοὶ δεῖξω τώρα καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων, πῶς σκιαγραφεῖται ἐκεῖ, ἐν πάλι, δὲν μοῦ ζητῇ, τὸ ὅλον, ἀλλὰ ἐν ἐξέτασιν τὰ γνωμένα κατὰ τέτοιον τρόπον, ὅπως εἶναι ὀλόγον νὰ τὸ ἴδῃς εἰς τὴν σκιαγραφίαν καὶ τοὺς τυποὺς. Ἀφοῦ δηλαδὴ ὡμίλησε διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν νεφέλην καὶ τὸν Μωυσὴν, προσέθετε πάλιν «Καὶ ὅλοι ἐφαγον τὴν αὐτὴν τροφὴν τοῦ μάννα, ποῦ τοὺς εἶδικοι με ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος». *Ὅπως σου, λέγει, ὅταν ἀναβαινῇς ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῶν ὕδατων, πρὸς εἰς τὴν τράπεζαν, ἔτο, καὶ ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἀνέβησαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, προσήλθον εἰς τράπεζαν πρωτοφανή καὶ παράδοξον, ἐν ὧς τὸ μάννα. Καὶ πάλιν ὅπως σου ἔχεις παράδοξον ποτόν, ὅ το αἷμα τὸ σωτήριον. ἔτο καὶ ἐκεῖνο, εἶχαν μίαν παράδοξον ποσὴν, ὄχι ἀπὸ πηγῆς τῆς ὁποίας εἶρον, οὔτε ἀπὸ ποταμοῦ που ἔτρεχον ἀλλὰ ἀπὸ σκληρῶν καὶ ἀμυδρῶν πέτρων ἐδεχθήσαν ἀφθονίαν ὕδατων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ποῖα αὐτὸ τὸ ὄνομασε πνευματικόν, ὄχι διότι ἦτο ἐκ φύσεως τέτοιο, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔγινε τέτοιο ἀπὸ τὸν τρό-

πον πού τοὺς ἐχορηγήθη Δὲν τοὺς ἐδόθη συμφώνως πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν φυσικῶν νόμων, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιτελείαν τοῦ Θεοῦ πού τοὺς ὡδεγεῖ. Πράγμα τὸ ὅποιον τὸ ἐπεξηγήσατο καὶ αὐτό, διότι ὅταν εἶπε «καὶ ὅλοι ἐτίμων τὸ αὐτὸ ποτόν, τὸ ὅποιον μὲ ὑπερφύα κτῆν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἀνέδωκεν», τὸ δὲ πινόμενον ἦτο ὕδωρ, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτὸ τὸ ὡόμενος «Πνευματικόν», Ἦ διὰ τὴν φύσιν του, ἀλλὰ διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἐχορηγήθη προσέθεσε «Διότι ἔτιμον ἀπὸ ὑπερφυσικῆν καὶ ἀόρατον πέτραν, πού τοὺς ἠκολούθει, ἡ πέτρα δὲ αὐτὴ ἦτο ὁ Χριστὸς»¹⁵ Δὲν ἦτο ἡ φύσις τοῦ λίθου, λέγει, πού ἀνέβλυζε τὰς πηγὰς ἐκεῖνας, ἀλλὰ ἡ δυναμὶς τοῦ Θεοῦ πού ἐνήργει.

Εἰς τὸ σημῖον αὐτὸ ἀνέτρεψεν ἕκ θεμελιῶν καὶ τὴν αἵρεσιν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατεύς. Διότι, ἂν αὐτὸς πού ἐνήργει ὅλα ἐκεῖνα ἦτο ὁ Χριστὸς πῶς λέγουσιν ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει ἀπὸ τότε πού τὸν ἐγέννησε ἡ Μαρία, ὅταν δηλαδὴ αὐτὰ πού συνέδησαν εἰς τὴν ἔρημον, συνέδησαν πρὶν ἀπὸ τὴν Μαρίαν, Ὡ καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἶχε κάμει ὁ Χριστὸς κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Παύλου, εἴμαι ἀνάγκη καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν γέννησιν αὐτὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν τακετόν αὐτὸν νὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖνος, Διότι ὁ μὴ ὑπάρχων δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς γνωστόν, νὰ ἐνεργήσῃ τόσον θαυμαστόν καὶ παράδοξον πρᾶγμα. Ὅπως δηλαδὴ ὅταν εἶπε, ὅτι «ὅλοι ἠξέωθησαν νὰ περάσουν ἀσφαλῶς διὰ μέσου τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης», ἐφανέρωσεν ὅτι ἡ εὐγένεια τῆς Ἐκκλησίας προετυπωθεῖ καὶ προεκκινήθη ἀπὸ τοῦ Παύλου. Ἔτσι, ὅταν εἶπε «ὅλοι ἔφαγον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, πού τοὺς ἐδίδοτο μὲ ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος», ὑψηλίσθη αὐτὸ ἀκριβῶς. Ὅπως δηλαδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν μεταλαμβάνει ἄλλου μὲν σώματος ὁ πλούσιος καὶ ἄλλου ὁ πτωχός, οὔτε ἐπίσης ἄλλου αἵματος ὁ ἕνας καὶ ἄλλου ὁ ἄλλος, ἔτσι, καὶ τότε δὲν ἐλάμβανεν ἄλλο μάννα ὁ πλούσιος καὶ ἄλλο ὁ πτωχός. Οὔτε ἐκεῖνος ἔπινεν ἀπὸ ἄλλης πηγῆς, καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἄλλης κατωτέραν. Ἐν ἄλλῃ ὅπως τῶρα ἡ ἴδια πράσιζα τὰ ἴδια πατήρων ἡ ἴδια τροφὴ εὐρίσκεται μπροστὰ εἰς ὁλοὺς πού εἰσέρχονται ἐδῶ, ἔτσι, καὶ τότε εὐρίσκετο μπρο-

15 Δ Κορινθ. 10. 4
16 Α Κορινθ. 10. 4
17 Δ Κορινθ. 10.

στὰ εἰς ὅλους τὸ ἴδιον μάννα, ἡ ἴδια τροφή. Καὶ τὸ πλεον θαυμαστόν καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι κάποτε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, μερικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ συλλέξουν περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἐχρειάζοντο, καὶ δὲν ἐκέρχισαν τίποτε ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν των. Ἀλλὰ καθ' ὅσον χρόνον εἴμεθα τὴν ἰσότητά, τὸ μάννα ἔμεινε μάννα. Ὅταν ὁμοῦς ἐπεθύμησαν νὰ πλεονεκτήσουν, τότε ἡ πλεονεξία των ἔκαμε τὸ μάννα σκωληκας. Καὶ ὁμοῦς αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαμιν μὲ ζῆμιαν τῶν ἄλλων, ²⁵⁷ Δ διότι δὲν ἤρπαζον τὴν τροφήν τῶν πλησίων καὶ ἔτσι συνέλεγον περισσότερο, ἀλλὰ κατεδικάσθησαν ἀπλῶς διότι ἐπεθύμησαν τὸ περισσότερο. Διότι ἂν καὶ δὲν ἤβκουν καθόλου τὸν πλησίον, ἔδωκεν ὁμοῦς τὰ μέγιστα τὸν ἑαυτὸν των, διότι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς συλλογῆς συνήθιζον εἰς τὴν πλεονεξίαν. Ὡστε τὸ ἴδιον ἦτο καὶ τροφὴ καὶ διδασκαλία θεογνωσίας. Διότι ταυτοχρόνως ἔτρεφε τὰ σώματα καὶ ἐμάρτυνε τὴν ψυχὴν. Καὶ δὲν ἔτρεφε μόνον, ἀλλὰ ἐπῆλλασσε καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους. Διότι, δὲν ἐχρειάζετο νὰ ζεῦσουν τοὺς, οὔτε νὰ σῶνται ἀποτρον, οὔτε νὰ ἀνοίξουν αὐλακας, οὔτε νὰ περιμένουν ἔτος ὀλόκληρον, Ὡ ἀλλὰ εἶχον ἐτοίμην τὴν τράπεζαν, πρόσφατον, νέαν καὶ καθημερινήν. Καὶ ἐκεῖνα τὸ εὐαγγελικὸν παράγγελμα καὶ μερμυνᾶτε διὰ τὴν ἀβρίαν¹⁶ τοὺς τὸ ἐδίδοσεν μὲ ἔργα. Διότι δὲν εἶχαν κανένα κέρδος ἀπὸ τῆς μερίμνης αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον, ἐὰν κανεὶς συνεκέντρωνε περισσότερα, κατεστρέφετο καὶ ἐχάνετο, καὶ αὐτὸ πού ἐγένετο ἀπετέλε μόνον καταδίκην τῆς πλεονεξίας.

Ἔπειτα διὰ νὰ μὴ νομίζον, ὅτι ἐκείνη ἡ βροχὴ ἐπίπετε μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν φυσικῶν νόμων, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου δὲν ἐγένετο τίποτε τέτοιο, καὶ ἔτσι ὁ Θεὸς ἐδίδοσεν αὐτοὺς καὶ τὰ δύο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας αὐτὸς ἐπροκάλεῖ αὐτὴν τὴν θαυμαστικὴν καὶ παράδοξον βροχὴν. Ὡ καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἐσταμάτα δι' αὐτὸ, ὥστε καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των νὰ διαπαυδαγωγούται νὰ μὴ ἐργάζονται τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου. Καὶ ὅχι, μόνον διὰ τὴν τροφήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα ἦτο δυνατόν νὰ ἴσῃ εἰς τὴν πράξιν νὰ ἐκτελοῦνται, τὰ παραγγέλματα τῶν ἀποστόλων. Δὲν εἶχον οἰκίαν, οὔτε τράπεζαν, οὔτε κλίνην, οὔτε δεύτερον ἱμάτιον, οὔτε ὑποδήματα, διότι ἔτσι τὰ ἐρρούθμισεν ὁ Θεός.

16. Παρλ. Ματθ. 5, 34.

Καίταξε νὰ ἴδῃς πόσον μεγάλη εἶναι ἡ συγγένεια τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὴν Καινὴν Καθ' οὗ τρόπον δηλαδὴ ὁ Χριστὸς διεμόρφωσε τοὺς ἀποστόλους σχετικῶς μὲ τὰ ἀναγκαῖα. Ὁ κατὰ τὸν ἴδιον καὶ εἰς ἐκείνους ἐφηρμοῦντο ἑνὸς τρόπου ζωῆς καὶ ὅλη ἡ δημιουργία προητοιμασθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνων. Καὶ διὰ τοῖον λόγον ἐγένον αὐτὰ θὰ εἴπῃς. Ἐπρόκειτο νὰ συγκεντρώσῃ αὐτοὺς εἰς ἓνα μέρος τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ τοὺς διατάξῃ νὰ τὸν λατρεύουν συνεχῶς ἐκεῖ, καὶ νὰ μὴ ἰδρυθῇ πουθενά εἰς ἄλλο μέρος τῆς οἰκουμένης μήτε ναὸς, μήτε θυσίαι, ἀλλὰ ἐκεῖ νὰ τοὺς προσφέρουν καὶ ἀφιερῶματα καὶ θυσίας, καὶ νὰ τελοῦν ἑορτάς, καὶ νὰ ἀναγιγνωσκουν τὸν νόμον, καὶ νὰ ἐκπληρῶνουν ὅλα τὰ σχετικά μὲ τὸν ἁγιασμὸν αὐτὸν. Διὰ νὰ μὴ νομίσουν λοιπὸν, ὅτι μὲ τὸν καθωρισμένον τρόπον λατρείας εἶναι ἄκρῃ περιορισμένη καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἐ καὶ νομίσουν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἑνὸς τσπκόος Θεός, ἐπρόβλεπε καὶ ἐπέδειξε τὴν δύναμιν τοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡσαν, εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Ἑρμὸν, ὅπου δὲν ὑπῆρχε κανεὶς πού τὸν ἐλάτρευε, καί τις πού νὰ τὸν προσκυνῇ. Καὶ ἡ κτίσις ὑπηρετεῖ ἀντιθέτως καταστάσεις μὲ τὰ ἔργα τῆς πειρασμοῦ καὶ τοὺς ἀπίστους νὰ ἀκισθοῦν, ὅτι ἡ δημιουργία ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ αὐτὸν. Καὶ πράγματι, ἡ θάλασσα ἀλλοῦς μὲν ἐπινίγει, ἀλλοῦς δὲ τοὺς δέσφειν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος μίαν στιγμὴν ἔφερε χάλασιν καὶ κατέστρεψε τοὺς βαρβάρους, καὶ τὴν ἀλλήν ἔφερε μόνον καὶ διέτρεψε τοὺς οὐδαίους. Ἡ γῆ ἐπ' οὗ τὴν μίαν φορὴν παρήγε σκίπιδας διὰ νὰ τιμωρῇ τοὺς ἐχθρούς, καὶ τὴν ἀλλήν δρυτῆας πρὸς σωτηρίαν τῶν ἱσικῶν τοῦ. ¹²⁹ Α Καὶ δι' ἐκείνους μὲν ἐγένετο σκότος κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐνῷ δι' αὐτοὺς ἐγένετο φῶς κατὰ τὴν νύκτα. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πού διέπλαντο ἐπ' ἑρμὸν δὲ Νεῖλος, ἐχάνοντο ἀπὸ τὴν δίψαν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Αὐτοὶ δὲ, ἐνῷ ἐστρατοπέδουν εἰς Ἑρμὸν καὶ δυοῖον ἔρμουν, ἀπελάμψαντο ἀφ' ὅπου ὄρατο. Καὶ ἐκείνους μὲν τοὺς κατενέκων οἱ θάτταχοι, ἐνῷ αὐτοὺς δὲν ἠδυνάτο νὰ τοὺς καταβάλλουν οὔτε οἱ γίγαντες.

Ἀλλὰ διὰ τοῖον λόγον μᾶς τὰ ὑπενθύνουν αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος, διὰ τὸν λόγον πού σὰς εἶπα ἐξ ἀρχῆς, διὰ τὰ μάθησις δηλαδὴ ὅτι οὔτε βάπτισμα, οὔτε ἀφροῖς ὁ μαρτυριῶν, οὔτε γνώσις, οὔτε κοινωνία μυστηρίων, οὔτε ἱερὰ τράπεζα, οὔτε ἡ μετάληψις τοῦ σωματος. Ἐ καὶ τοῦ αἵματος οὔτε κανένα ἄλλο ἀπ' αὐτὰ θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἐὰν δὲν διάγωμεν εἰς ἑνὸς ἐνῆρτον καὶ θαυμαστὸν

καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν. Διότι πράγματι, δι' αὐτὸν τὸν λόγον μᾶς τὰ ὑπενθύνουν αὐτὰ καὶ κατέγραψε τὴν προτύπωσιν τοῦ βαπτίσματος διὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς νεφέλης, προδιέγραψε τὸν τύπον τῶν μυστηρίων μὲ τὸ μάννα καὶ τὴν πέτραν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Ἔτσι ἀφ' οὗ εἶπεν, ὅτι «ὅλοι ἔφαγον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, πού τοὺς ἐδίδετο μὲ ὑπερφυακὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος καὶ ὅλοι ἔπαιον τὸ αὐτὸ ποτὶν, τὰ ὁποῖον μὲ ὑπερφυακὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἀνέδιδωκε», συνέχισεν «Ἀλλὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ ὁ Θεὸς δὲν ἐνέπρεσθήθη μὲ τοὺς περισσότερους ἀπὸ αὐτοὺς». Ὑστερ' ἀπὸ τούτου καὶ τῶσαν μεγάλη θαύματα, λέγει, ὁ δὲν τοὺς ἠγάπησεν ὁ Θεός. Ἀλλὰ τί συνέβη. Ἐστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν Ἑρμὸν.

Διὰ τοῖον μᾶς τὰ λέγεις αὐτὸ, Παῦλε, «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐγένον προφῆται καὶ εἰκόνες πού προλέγουσι τὸ θὰ συμβῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὥστε νὰ προσέχωμεν διὰ νὰ μὴ εἰμεθα ἐπιθυμητοὶ κακῶν, καθὼς καὶ ἐκαίνοι ἐπεθύμησαν κακὰ καὶ ἐτιμωρήθησαν. Καὶ μὴ γίνεσθε μὲ τὰ εἰδωλῶδητα εἰδωλολάτραι, ὅπως ἐγένον μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς καθὼς ἔχε γραφῇ εἰς τὸ διδῶν τῆς Ἑξοῦς. Ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῇ καὶ ἐστρώθησαν μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ ἐπαῖον χορεύοντες πρὸς τιμὴν τοῦ μᾶσχα». Πρόσεχε τώρα τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου. Ἀνέφερε τὴν ἁμαρτίαν, ἀνέφερε τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας, ἀνέφερε τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, διότι ἤθελε μὲ ὅλ' αὐτὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ν' ἀποφύγωμεν τὴν μῆσιν αὐτῶν. Αἰτία τῆς ἁμαρτίας ἦτο ἡ λαμαργία. Διότι, «ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῇ», Ὁ ἡ ἁμαρτία ἦτο αὐτὸ τὸ παρηνίδ, καὶ ὁ χορὸς πρὸς τιμὴν τοῦ μᾶσχα. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ τιμωρία, διότι «ἐστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν Ἑρμὸν». Καὶ πάλιν λέγει. «Ἀκόμη δὲ ἄς μὴ πορνεύωμεν, καθὼς μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπορνέυσαν». ¹³⁰ Ἐδῶ δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν τῆς πορνείας, ἀλλὰ τὴν τιμωρίαν. Ποιαν, «Ἐπίσαν νεκροὶ εἰς μίαν ἡμέραν εἴκοσι τορεῖς χιλιάδες». ¹³¹ Διὰ τοῖον λόγον δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἐγένετο ἡ πορνεία. Ἀ- ὅτι ἀφ' οὗ εἰς τοὺς φιλοπόνοους νὰ μελετήσουν τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ μάθουν τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ. Αὐτὸς εἶναι, ἑνὸς τρόπος θεραπείας, τὸ νὰ λέγῃς δηλαδὴ ἀπὸ ποίας

129. Α Κορινθ. 10, 6-7

130. Α Κορινθ. 10, 8.

131. Ἐνῷ εἶναι

αίτίας γεννῶνται. τὰ νοσήματα καὶ νὰ θεῆς ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα τὰ σχετικὰ φάρμακα. Διὰ τοῦτο λέγει. Ἐ
«Ὅλα δὲ αὐτὰ συνέβαινον εἰς ἐκείνους καὶ ὡς προφητι-
κα προεικονίσαι. Ἐγράψαν δὲ διὰ νὰ νὰ νουθετηθῶμεν
καὶ σωφρονισθῶμεν ἡμεῖς»²²

Ὡστε αὐτὸς ποὺ ἔκαμε ἐκεῖνα καὶ ἐτιμώρησε τοὺς κα-
κοὺς, αὐτὸς τώρα νουθετεῖ ἡμᾶς, ἔχει μόνον μὲ λέξεις, ἀλ-
λὰ καὶ μὲ αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα τρό-
πον νουθεσίας μεγίστης σημασίας. Εἶδες πῶς δι' αὐτοὺς
ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν χάριν (τοὺς χριστιανοὺς) προ-
έβαλε διδάσκαλον αὐτὸν ὁ ὅποιος τὰ ἔκαμεν αὐτὰ εἰς τὴν
Παλὰν ἀν' ἀσθήτην, δεκνῶν ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἔκαμε ἐ-
κεῖνα καὶ αὐτὸς ποὺ λέγει αὐτὰ. Διότι, εἰν ἦτο ἄλλος, δὲν
θὰ ἀπεκάλε ἐκεῖνα τύπους καὶ προεικονίσματα τούτων
καὶ δὲν θὰ ἔλεγεν, ὅτι ἐγράψαν πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν,
δὲν θὰ προέβαλλε διδάσκαλόν μας ἓνα διὰ τὸν ὅποιον
δὲν θὰ ἐπίστευεν ὅτι εἶναι, Θεός, δὲν θὰ μᾶς ἐφοδίζε μὲ
αὐτὸ ποὺ ἐγίναν ἀπὸ ἐκεῖνον,²³ Ἀ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι μέλ-
λομεν πάλι νὰ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου. Τώρα δὲ
δεκνῶν, ὅτι, πρόκειται νὰ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας ἐκεῖ-
νου, καὶ ὅτι καὶ οἱ δύο λαοὶ, καὶ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ καινός,
κυβερνῶνται ἀπὸ τοὺς νόμους ἐκείνου, μᾶς ὁπενθύμι-
σε ἅλα ἐκεῖνα καὶ εἶπεν, ὅτι ἐγράψαν διὰ νὰ νουθετηθῶμεν
καὶ σωφρονισθῶμεν.

Ἐχόντες λοιπὸν δὴ αὐτὰ ὑπ' ὄψιν μας, ἂς πιστεῦ-
ωμεν καὶ εἰς τὰ παρελθόντα καὶ εἰς τὰ μέλλοντα. Ἄν δὲ
ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ δὲν πιστεύουν εἰς τὰ μέλλοντα ἂς
τούς ἀδηγνήσωμεν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὰ
παραλθόντα, διηγούμενοι εἰς αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν τῶν Σο-
δομῶν, ἀναφέροντες τὰ σχετ. καὶ μὲ τὸν κατακλυσμὸν,
ὁπενθυμίζοντες τὰ σχετ. καὶ μὲ τὴν Αἴγυπτον, ὅτε σω-
φρονιζόμενοι ἀπὸ τὰς τιμωρίας τῶν ἄλλων καὶ ἐπιδεκνω-
ντες ἀριστοῦ βίου, νὰ δεχθῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν διὰ
τὴν γέννησιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἀνάστασιν. Διότι καὶ τώ-
ρα οἱ δὲν πιστεύουν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, τὸ πα-
θαίνουν αὐτὸ μόνον καὶ μόνον, διότι διάγουν βίον διεφθα-
ρμένον καὶ ἔχουν πονηρὰν συνείδησιν. Ὡστε εἰν καθαρί-
σωμεν τὰς ἀμαρτίας μας καὶ μὲ τὸν φόβον τῶν παρελθόν-
των διδασκώμεν, θὰ πεισθῶμεν νὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν δι-
δασκαλίαν διὰ τὰ μέλλοντα. Διότι ὅπως πονηρὰ δόγμα-
τα συνήθως εἰσάγουν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀκάθαρτον βίον

κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ βίος διεφθαρμένος γενῶν πολ-
λὰς φορές πονηρὰ δόγματα. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν καὶ
εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους αὐτό, καὶ νὰ ἐπικαλούμεθα τοὺς λό-
γους αὐτοὺς διὰ τοὺς ἄλλους, ἔ. ἂς μένωμεν σταθεροὶ εἰς
τὴν ἀρετὴν π. σιν, καὶ ἂς ἐπιδεικνύμεν ἀριστὸν βίον, διότι
ὁ λόγος ἀπέδειξεν ἀπὸ παντοῦ, ὅτι χωρὶς αὐτοῦ τὸν βίου,
δὲν μᾶς ὠφελοῦν εἰς τίποτε τὰ ὀρθὰ δόγματα. Εἴθε, δὲ
μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ βίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρ-
χόντων νὰ διατηρήσωμεν ἀκεραίαν τὴν ὁρθότητα τῶν
δογμάτων, ποὺ ἀπὸ παλαιὰ παρελάβομεν ἀπὸ τοὺς προ-
γόνους μας, καὶ νὰ προσθέσωμεν καὶ βίου σύμφωνα μὲ
αὐτὴν τὴν καθαρότητα, δ. ἂν ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημέ-
να ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοanthropίαν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅποιου δόξα, δυνάμις καὶ
τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζὶ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀμή-
κουν ἄνω καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων
Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ

ΑΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

ΕΠΙΣΚΗΦΗΣΙΣ ΕΣ ΑΓΟΡΗΣ ΤΩΝ ΜΙΣΚΩΝ, ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΕΙΔΕ ΠΑΡΑΠΕΤΑΜΕΝΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΝ, ΧΩΣ Σ ΚΑΜΗΛΙΑΝ ΜΕΡΙΜΝΑΝ, ΥΓΑΝ ΔΙΗΡΚΕΤΟ ΑΠΟ ΕΚΕΙ ΕΙΣ ΕΠΟΧΗΝ ΧΕΙΜΩΝΟΣ.

Σήμερον ἐσθκώθητι διὰ τὰ οὐδὲ κάμω μίαν προσδεῖαν δικαίαν καὶ ἐπιφελή, που ἀρμόζει εἰς τὴν χρυστιανικὴν σὰς ψυχὴν. Δὲν πρὸκεται διὰ κανένα ἄλλο θέμα, παρὰ διὰ τοὺς πτωχοὺς ποὺ κατοικοῦν εἰς τὴν πόλιν μας. Δὲν με ἀνηγόρευσαν μὲ λόγους ἢ μὲ ψήφισματα ἢ μὲ συγκλητικὴν ἀπόφασιν, ὡς ἄλλα ἐκινήθη ἀπὸ τὸ ἐλεεινὸν καὶ θλιβερόν θέμα τοῦ εἶδον. Διερχόμενος δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς στενωποὺς διὰ τὰ ἔλθω εἰς τὴν συναξίν σας, εἶδον εἰς τὰς πορτοὺς πολλοὺς παραπεταμένους, ἄλλους μὲ κομμένας χεῖρας, ἄλλους μὲ ἐκρίζωμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ἄλλους γεμάτους ἀπὸ τραύματα καὶ πληγὰς ἀνιάτους, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἐπρόβαλλον αὐτὰ τὰ μέλη, τοῦ ἥτο ἀνάγκη καὶ συγκαλύπτειν διὰ τὴν αἰσίν εἰς τὴν ὅποιαν εἶχον καταπύσας.

Ἔτσι ἐνόμισα, ὅτι, θὰ ἦτο ἐκδήλωσις εὐχάτης ἀπανθρωπίας νὰ μὴ ὁμολῶσιν πρὸς τὴν ἀγάπην σας δ' αὐτοὺς, ὅταν μάλιστα ἐκτός τῶν θυωτέρων λόγων καὶ αἱ γενικωτέραι περιστάσεις μᾶς ἠνάγκαζον πρὸς τοῦτο. Διότι πάντοτε θεσπασίως ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁμολῶ περ τῆς ἐλεημοσύνης, ἐπεὶ δὴ καὶ ἡμεῖς ἔχομεν μεγάλην ἀνάγκην αὐτῆς ἀπὸ τὸν Κύριον ποὺ μᾶς ἐδημιούργησεν. Πρὸ πάντων δὲ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ποὺ τὸ ψῆχος εἶναι ὀνυμ. Διότι κατὰ τὴν περιοδὸν τοῦ θεοῦ αἱ πτωχοὶ εὐρίσκουν μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἐποχὴν. 249 Α. Καὶ πράγματι, δύνανται καὶ γυμναῖ νὰ θαδίζουσι ἀκύνως, ὅτι ἄρκει, νὰ τοὺς προστατεύσῃ ἡ ἁγία ἀκτινοβολία αὐτῆς τῆς περιβολῆς, καὶ εἰς τὸ ἔσχατος δύνανται νὰ κοιμῶνται καὶ νὰ διανυκτερεύουσι ἀσφαλῶς εἰς τὸ ὕπαιθρον. Καὶ δὲν ἔχουν τόσῃν μεγάλην ἀνάγκην ὑποδημάτων οὔτε οἰνοποσίας, οὔτε πλουσιωτέρας τροφῆς, ἀλλὰ ἀρκούντα μὲν νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν, νὰ τραγούν

καὶ

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

δὲ ἄλλο μὲν τὰ πλεον εὐτελῆ χόρτα, ἄλλοι δλίγους ξηρούς καρπούς, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους παρέχει, εἰς αὐτοὺς ἐπιμὴν τράπεζαν. Ἐχουν ἐπίσης καὶ ἄλλην παρηγορίαν, ὅχι κατώτερον ἀπὸ αὐτὴν, τὴν εὐκολίαν τῆς ἐργασίας. Διότι ὅσοι οἰκοδομοῦν οἰκίας καὶ ὅσοι καλλιεργαῖν τὴν γῆν, καθὼς καὶ οἱ ναυτικοὶ, χρεάζονται τὴν δοῆκεαν δὲ αὐτῶν. Β. Καὶ ὅ,τι εἶναι, διὰ τοὺς πλουσιούς οἱ φγόροι καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ ἄλλοι προσδοφοροὶ ἰδιοκτησίαι, εἶναι δι' αὐτοὺς τὸ σῶμα καὶ ὅλα τὰ ἔσχατα τῶν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν τῶν καὶ ἀπὸ τοῦ θινὰ ἄλλου. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ θέρος ἔχουν κάποια παρηγορίαν. Ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα καταπολεμῶντα ἀπὸ παντοῦ καὶ ἡ πολιορκία τῶν εἶναι διπλή, ἀπὸ μέσας εἶναι ἡ πείνα τοῦ τοῦ κατατρώγει τὰ σπλάγχνα, ἀπ' ἔξω εἶναι τὸ ψῆχος ποὺ παγώνει καὶ ἀπονεκρῶναι τὴν σάρκα. Δ' αὐτοὶ καὶ ἔχουν ἀνάγκην περ σοστέρας τροφῆς, πυκνοτέρου ἐνδυμασίας, καθὼς καὶ στέγης. Γ. καὶ στρωμνῆς καὶ ὑποδημάτων καὶ πολλῶν ἄλλων.

Καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι δὲν εὐρίσκουν εὐκόλως καὶ ἐργασίαν. Ἡ ἰδία ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους παρῶσ ὅζει ἐμπόδια. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ἀπαραιτήτων εἶναι δευτέρα καὶ ἐπιτάσσει τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν μισθώνει αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς οὔτε τοὺς καλεῖ εἰς ἐργασίαν, ἐμπρὸς ὧς φέρωμεν πρὸς βοήθειάν των ἀπὸ τῶν ἐργοδοτῶν τὰς χεῖρας τῶν ἐλεημύνων, ἀφοῦ λάθωμεν ὡς βοήθον εἰς τὴν πρεσβεσίαν αὐτῆν τοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος εἶναι ὁ πραγματικὸς προστάτης καὶ κηδεμὼν τῶν πτωχῶν. Καὶ πράγματι, αὐτὸς λαμβάνει μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὸ πρᾶγμα, τόσῃν ὅσῃν κανεὶς ἄλλος. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἐμοίρασε τοὺς μαθητάς με τὸν Πέτρον δὲν ἐμοίρασε καὶ τὴν προστάσιν τῶν πτωχῶν, Ἀλλὰ ἀφοῦ εἶπε «ἰδοὺσιν εἰς ἐμὲ καὶ τὸν Βαρνάβαν τὰς δεξιάς χεῖρας τῶν εἰς σημείον ἐπικοινωνίας καὶ ὁμονοίας καὶ συνεισηνησαν ἡμεῖς νὰ κηρύττωμεν εἰς τοὺς ἔθνικους, αὐτοὶ δὲ νὰ κηρύττωσιν εἰς τοὺς περιττωμένους», προσέθεσε ἡμᾶς συνίστησαν δὲ μόνον νὰ ἐνθυμούμεθα τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱερουσαλὴμων καὶ νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῶν. Αὐτὸ δὲ καὶ ἐπεμελήθημεν μετ' ἑαυτῶν νὰ τὸ ἐκτελέσωμεν ἐπακριδῶς. Καὶ πράγματι παντοῦ εἰς τὰς ἐπιστολάς του εἰσάγει αὐτὸ τὸ θέμα καὶ δὲν ὑπάρχει ὅτε μὴ ἐπιτολή εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ὑπάρχη αὐτὴ ἡ παραίνεσις

χούς τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ φροντίζωμεν δι' αὐτούς. Αὐτὸ δὲ καὶ ἐπεμελήθημεν μετὰ ζήλον νὰ τὸ ἐκτελέσωμεν ἐπακριδῶς».

Ἐποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ διὰ τοὺς ὁποίους ὁμιλεῖ καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ καὶ εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας, χάριν τῶν ὁποίων παρεκάλεσεν ἀκόμη καὶ τοὺς Μακεδόνας, οἱ πτωχοὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ποὺ διέμεναν εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. Καὶ διὰ τοῖον λόγον φροντίζε τόσον πολὺ δι' αὐτούς, μήπως δὲν ὑπῆρχον πτωχοὶ καὶ πένητες εἰς καθὲ πόλιν; Διὰ τὴν τέλει πάντων στέλλει πρὸς αὐτοὺς καὶ παρακαλεῖ ὅλους δι' αὐτοὺς, δὲν τὸ κἀμνι ἀπλῶς, οὔτε εἰς τὴν τυχὴν, οὔτε ἀπὸ κάποιαν μεροληψίαν, ἀλλὰ ἐπιφελῶς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον. ²¹¹ Ἄ Εἶναι διὰς ἀνάγκη νὰ φέρωμεν τὴν ὁμιλίαν ὅλγου ἀνωτέρω "Ὅταν δηλαδὴ ἡ κατάστασις τῶν Ἰουδαίων μετεβλήθη καὶ μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐπεκραιώσαν ἐκεῖνα ποὺ ἐφάνησαν ἐναντίον των, ὅτι δηλαδὴ «δὲν ἔχομεν βασιλεῖα ἐκτὸς μόνον ἀπὸ τὸν Καίσαρα» καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, οὔτε αὐτόνομοι ἦσαν, ὅπως προηγουμένως, οὔτε ἐντελῶς δοῦλοι, ὅπως καὶ τώρα. Ἀλλὰ ἦσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συμμάχων καὶ ἐπλήρωναν φόρους εἰς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ ἐδέχοντο τοὺς ἄρχοντας ἀπὸ ἐκείνους. Εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις ἐχρησιμοποιοῦν τοὺς ἰδίους τῶν νόμους καὶ ὅρους ἡμάρταναν, τοὺς ἐτιμωροῦν μετὰ τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμά των. ²¹² Καὶ ὅτι μὲν ἐπλήρωνον φόρους εἰς τοὺς Ῥωμαίους γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις ποὺ ἀπυθύνουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ τὸν περάξουν ὅπως π.χ. «Διδάσκαλε, ἐπιτρέπεται ἢ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δώσωμεν κεφαλὴν φόρον εἰς τὸν Καίσαρα;» ²¹³ Ὅποτε καὶ αὐτὸς τοὺς διέταξε νὰ δείξουν τὴν νόμισμα καὶ τοὺς εἶπε «Δώσατε λοιπὸν ὀπίσω εἰς τὸν Καίσαρα ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν Καίσαρα, καὶ εἰς τὸν Θεὸν δώσατε ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν». Ὁ Λουκᾶς πάλιν λέγει, ὅτι ὁ ναὸς εἶχε στρατηγούς καὶ χιλιάρχους. Διὰ τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ὑποταγμένοι εἰς τοὺς Ῥωμαίους, αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν μικρὰς ἀποδείξεις. Ὅτι, ὅμως εἶχον καὶ ἰδίους τῶν νόμους εἶναι φανερόν ἐκ τουτου, ὅτι δηλαδὴ ἐλιθοβολήσαν τὸν Στέφανον, χωρὶς νὰ

²¹¹ Ἰωάν. 19, 15
²¹² Ματθ. 22, 17
²¹³ Ματθ. 22, 21

τοῦ προσαγάγουν εἰς δικαστήριον. Ἐναντίωσαν ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἄκωτον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Τὸν ἴδον τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταύρωσαν, ἂν καὶ ὁ δικαστὴς τὸν ἐπὶ ἡλῶσεν ἀπὸ καθὲ κατηγορίας. ²¹⁴ Διὰ τοῦτο καὶ ἐνῆνε τὰς χεῖρας τοῦ λέγων «Εἰμαι ἄθωος ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ αἵματος». Καὶ ὅταν τοὺς εἶδε νὰ ἐπιμένουν σφόδρα αὐτὸς δὲν ἐδάλεν ἀπὸ φραγμῶν καταδικῆς, ἀπέσχεν. Ἐκεῖνοι δὲ ἐφαρμόζοντες τὴν ἰδικὴν τῶν νομοθεσιῶν, ἐπράξαν ὅλα τὰ μετέπειτα. Ἐπετίθησαν πολλὰς φορές καὶ ἐναντὶ σιν τοῦ Παύλου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐχρησιμοποιοῦν τὰ ἱδικὰ τῶν δικαστηρίων συνέβαινεν οἱ ἐκ τῶν Ἰουδαίων πιστοὶ εἰς τὸν χριστιανισμόν νὰ ὑφίστανται μεγαλύτερα βενὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Εἰς τὰς ἄλλας λοιπὸν πόλεις ὑπῆρχαν καὶ δικαστήρια καὶ νόμο καὶ ἄρχοντες καὶ δὲν ἐπιτρέπτο εἰς τοὺς ἐθνικοὺς μετὰ ἰδίους τῶν νόμους. Δὲν ἔχοντες ἢ νὰ λιθοβολοῦν ἢ νὰ βασανίζουσιν μετὰ ἄλλον τρόπον αὐτοὺς ποὺ ἀπεσκήρτων ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν. Ἀλλὰ ἐὰν συνελαμβάνετο κανεὶς νὰ ἀποστολῇ κατὰ τέτοιον παρὰ τὴν γνῶμιν τῶν δικαστῶν, καὶ αὐτὸς ἐτιμωρεῖτο. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅμως ὅλα αὐτὰ ἐπιτρέποντο μετὰ μεγάλην ἐλευθερίαν. Δὲν αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον ὑπέφερον περισσώτερον οἱ πιστοὶ ποὺ προήρχοντο ἀπὸ αὐτοῦς, ὥσάν νὰ ἦσαν ἀποκλεισμένοι μεταξὺ ἁγίων καὶ κανεὶς δὲν ἤδυνάτο νὰ διαφύγῃ. Ἔτσι, ὡς γνωστόν, καὶ τὸν Παῦλον πολλὰς φορές τὸν ἐμαστιγώσαν. Καὶ ἀκούσε ποὺ τὸ δηλοῦσι ὁ ἴδιος ἐκεῖ ποὺ λέγει «Ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους πέντε φορές ἐμαστιγώθην μετὰ τσσαράκοντα παρὰ μίαν μαστιγώσας. Τρεῖς φορές ἐραβδίσθην, μίαν φοράν ἐλιθοβολήθην». Καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ὑπόθεσιν, ὁ ἴδιος Παῦλος δίδει γραφὴν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, λέγει Ἐ «Νὰ ἐνθυμῶσθε δὲ τὰς προτερινὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐρωτήσθητε μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ μετὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπεμεινάτε πολλὰν ἀθλήσιν καὶ ἀγῶνα παθημάτων καὶ διωγμῶν. Ἀπὸ τὸ ἓνα μὲν μέρος μετὰ ἀνιδεισμούς καὶ ὀφείας καὶ μετὰ θλίψεως ἐθεσπιάσθητε καὶ διαπομπευσθε. Ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ μέρος μετὰ τὴν συμπάθειαν καὶ βοήθειαν ἂν σας ἐγίνατο συμμετοχοὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔτο κατεδικαικοντο καὶ ἔζων ἐν μέσῳ θλίψεων καὶ κατατρεγμῶν. Καὶ τὴν ἀρπαγὴν καὶ θημωσιν τῆς περιουσίας σας ἐδεχθήκατε μετὰ χαρᾶν, ὅτε ἐγνωρίζατε ὅτι ἐχετε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας καλυτέραν περιουσίαν εἰς τοὺς οὐρανούς ποὺ εἶναι μόνι-

μος και αιωνίαν. Κα θταν προτρέπη τους θεσσαλονικείς, πάλιν εκείνους έφεραν εις το μέσον 212 Α «Διότι σεις, αδελφοί, έγιναι μωρηται των Έκκλησιών του Θεού που είναι εις την Ιουδαίαν ηνωμένοι με τον Ιησουν Χριστόν. Και έγιναι μιμηταί εκείνων, διότι και σεις επάθατε τα ίδια από τους ημοσευείς σας, καθώς και εκείνο από τους αποστήσαντας Ιουδαίους». 12 Έπειδή λοιπόν υφίσταντο τα μεγαλύτερα δεινά από όλους, και όχι μόνον άν έδλεπον έλεος, αλλά τους απηροούντο όλα τα υπαρχοντά των και από παντού καταδικούντο, εύλόγως διεκείρει τους πάντας να σπουσουν προς βοήθε αν των και έδω πάλιν διά τους ίδιους προτρέπη τους Κορινθίους λέγων «Διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιεροσολύμων), καθώς έκανόνισα εις τάς Έκκλησίας της Γαλατίας, έτσι κάμετε και σεις» 13

Ποιοι λοιπόν είναι αυτοί οι άγιοι και, διατί τέλος πάντων λαμβάνει μεγαλύτεραν πρόνοιαν δι' αυτούς, Β έχε αποδειχθή επαρκώς. Πρέπει τώρα να έρευνήσωμεν διά ποίον λόγον αναφέρει τους Γαλάτας. Διατί τόχο δεν ειπε «διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιεροσολύμων) να κάμετε το έξής. Κατά την πρώτην ήμέραν της έβδομάδος, την Κυριακήν δηλαδή, έκαστος από σας άς ξεχωρίξη εις το σπίτι του κάποιο ποσόν και άς μας έμνη σιγά σιγά θησαυρόν, αλλά ειπε «Διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιεροσολύμων) καθώς έκανόνισα εις τάς Έκκλησίας της Γαλατίας, έτσι κάμετε και σεις». Διά ποίον λόγον το κάμνε, αυτό και δεν αναφέρει, ούτε μίαν, ούτε δυο ούτε τρεις πόλεις, αλλά ένδνος ολόκληρον, διότι να δεχθού την έκκλησίαν με μεγαλύτεραν προθυμίαν και διά να γίνουν τα εγκώμια των άλλων οφτια ζήλου δι' αυτούς.

Έπειτα αναφέρει και τον τρόπον, κατά τον όποιον τους ώρισε να το κάμνουν. Γ «Κατά την πρώτην ήμέραν της έβδομάδος, την Κυριακήν δηλαδή, έκαστος από σας άς ξεχωρίξη εις το σπίτι του κάποιο ποσόν και άς μας έμνη σιγά σιγά θησαυρόν με ό,τι εύκόλυνεται, διά να μη γίνωνται συνεισφοραί όταν έλθω» 14 Τήν πρώτην ήμέραν της έβδομάδος ύνώμασε Κυριακή. Και δια ποίον λόγον

11 Έδρ 10. 32-34.
12 Α' Θεσαλ 3. 14.
13 Α' Κορινθ 16. 1.
14 Α' Κορινθ 16. 2.

ώρισεν αυτήν την ήμέραν διά την εισφοράν. Διατί δεν ειπε την μεθεπομένην του Σαββάτου ή την τρίτην ήμέραν μετά το Σάββατον ή αυτό το Σάββατον, Δέν το έπραξεν απλώς και εις την τύχην Αλλά το έπραξε ό ότι ήθελε να βοηθηθή και από αυτόν τον χρόνον, ώστε να καταστήση προθυμότερους τους εισφέροντας. Δεν είναι δε μικρόν πράγμα ή κατάλληλος στιγμή διά κάθε πράγμα. Β Και ποίαν καταλληλότητα έχει ο χρόνος, θα ειπής, εις το να πείσης να δωσουν έλεημοσύνην. Κατά την ήμέραν αυτήν ή άποχή από κάθε εργασία, το γεγονός ότ ή ψυχή γίνει τα λαμπρότερα εξ αιτίας της αναπαύσεως, και το σημαντικώτερον όλων, το γεγονός ότ κατ' αυτήν την ήμέραν ήμεις απολαύδόμεν χίλια καλά, διότι αυτά συντελούν εις την έλεημοσύνην. Διότι κατ' αυτήν την ήμέραν κατελύθη ό θάνατος, έσθώσθη ή κατάρη, ήφανίσθη ή άμαρτία, οι πύλαι του Άδου έθραύσθησαν και ό διάβολος έγινε δέσμος και κατελύθη ό διαρκής πόλεμος και έγινε ή συμφιλίωσις του Θεού προς τους άνθρωπους. Και το άνθρωπινον γεγονός επανήλθεν εις την παλαιάν, ή μάλλον εις πολυ μεγαλύτεραν, εύγένειαν, κα ό ήλικος είδε το θαιμαστών εκείνο και παράδοξον θέαμα, Ε τον άνθρωπον να γίνεται άθανος.

Θέλων λοιπόν να μάς υπενθυμηση όλα αυτά και τα παρόμοια έφεραν εις το μέσον την ήμέραν, και την έλάμβανε σχεδόν ως συνηγορίαν και λέγει εις τον καθέναν Σκέψου πόσον πολλά και πόσον μεγάλα άγαθα άπήλυσες κατά την ήμέραν αυτήν, άνθρωπε. Από πόσα κακά άπήλδανης. Ποίος ήσο πρίν, και ποίος έγινες κατόπιν. Εάν δε έαρτάζωμεν με μεγάλην τιμήν τα γενέθλια μας, και πολλοί δοῦλοι την ήμέραν που έλευθερωθήσαν, και άλλοι, μέν οργανωναν συμπόσια, οι δε έλευθεροί μοιράζον και δωρα, αποδίδοντες μεγάλην τιμήν εις το γεγονός, 253 Α πολυ περισσότερον πρέπει ήμές να τιμώμεν την ήμέραν αυτήν την όποιαν δεν σφάλεται κανείς άν την δικαιώσει γενέθλιον ήμέραν όλης της ανθρωπίνης φύσεως. Διότι, είμεθα χαμένοι και εύρέθημεν νεκροί και άνεξηλασμεν, έχθροί και συμφιλιωθημεν. Διά τουτο άρμοζε ν' αποδίδωμεν εις αυτήν πνευματικήν τιμήν χωρίς να οργανωνωμεν συμπόσια, όφει να σπαταλώμεν σίον, όφει να μεθύωμεν και να χορεύωμεν άλλα να ένισχυωμεν άφθόνης τους πιωχοτέρους αδελφους μας.

Αυτά τα λέγω όχι διά να έποινήτε, αλλά και διά να μιμήσθε. Και μη νομίζετε, ότ ταῦτα είχαν λεχθή μόνον

πρός τούς Κορινθίους, αλλά απευθύνεται κα' προς καθέ-
να από μᾶς καὶ πρὸς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ
ὡς κἀμῶν αὐτὸ ποῦ θέταξεν ὁ Παῦλος. ■ Καὶ κατὰ
τὴν Κυριακὴν καθένας ὡς ἂν ἔσται εὐχὴ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
χρήματος τοῦ Κυρίου. Καὶ ὡς γίνῃ τὸ πρᾶγμα νόμος καὶ
ἀντικεινῶς συνήθεια κα', τότε πλεονεξία δὲν ἔχουμεν ἀ-
νάγκην παραίνεσως οὐτε συμβουλῆς. Διότι δὲν κατορ-
θῶναι νὰ τὰ ἐπιτύχῃ αὐτὰ τόσο ὁ λόγος καὶ ἡ παραίνε-
σις, ὅσον ἡ συνήθεια ποῦ ἔχει καθιερωθῇ σταθερὰ ἀπὸ
τοῦ χρόνου. Ἄν τὸ καθιερωθῇ αὐτὸ, δηλαδὴ καθεὶ Κυ-
ριακὴν νὰ δημιουργῶμεν ἓνα ἀπόθεμα διὰ τὴν βοήθειαν
τῶν πτωχῶν τότε δὲν θὰ παραβῶμεν τὸν νόμον αὐτόν,
ἀκόμη καὶ ἂν ὑπάρξουν χίλια ἀνάγκαι. Ἀφοῦ δὲ εἶπε
«τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος», προσέθεσε «κα-
θένας ἀπὸ αὐτῶν» δὲν ἀπευθύνεται, λέγει, μόνον πρὸς τοὺς
πλουσίους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς. Ὅχι μόνον
πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δούλους. Ὅ-
χι μόνον εἰς τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐ-
κείναις δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ αὐτοῦ τὸ λειτουργημα, κα-
κῆς νὰ μὴ μείνῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ κέρδος, ἀλλὰ νὰ εἰ-
σφέρουν ὅλοι. Ὅτε ἡ πενία δύναται νὰ γνῇ ἐμπόδιον εἰς
αὐτὴν τὴν εἰσφορὰν. Διότι καὶ ἂν εἴσαι ἀπειρώς πτωχὸς
δὲν εἴσαι πτωχότερος ἀπὸ τὴν χθρὰν ἐκείνην, ἡ ὁποία
ἐξηντήσεν ὅλην τὴν παρουσίαν τῆς. Καὶ ἂν εἴσαι πτω-
χὸς, δὲν εἴσαι πάντως πτωχότερος ἀπὸ τὴν Σιδωνί-
αν ἐκείνην γυναῖκα, ἡ ὁποία εἶχε μόνον μίαν φουχταν ἀ-
λευρί, δὲν ἠμποδίσθη ὁμοῦ ἀπὸ αὐτὸ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν
προφήτην. Ἀλλὰ ἐνῷ εἶδατε νὰ τὴν περιεκλινῶμεν τὰ
παιδιά τῆς καὶ νὰ ἐπὶ τὰ λιμός καὶ δὲν εἶχε καυέναν ἄλ-
λο ἀπόθεμα, ἐν τούτοις ἐδέχτο τὸν προφήτην μετὰ με-
γάλῃν προθυμίαν. ■ Διὰ ποῖον δὲ λόγον εἶπε «ὡς μαζεύ-
σῃς σιγὰ-σιγὰ θησαυρόν, διότι αὐτοὶ τοῦ τοῦ ἐξευχρίξεν, ἵ-
σως ἐντρέπεται καὶ ἐκκινεῖ νὰ δέξῃ τὰ πσοῦν, ἐπεὶ δὲ
ἦτο μικρὸν. Διὰ τοῦτο, λέγει, σὺ κράτησε καὶ φυλάξε το
καὶ ὅταν μετὰ τὰς ἐπὶ μέρους εἰσφορὰς τὸ ὅλον γνῇ πολ-
λὺ, τότε νὰ τὸ εἰσφέρεις. Καὶ δὲν εἶπε συλλέγων, ἀλλὰ
«θησαυρίζων», διὰ τὰς μάθης, ὅτι αὐτὴ ἡ δαπάνη εἶνα θη-
σαυρὸς αὐτὰ τὸ ἔργον γίνεται προσδοκός, γίνεται θη-
σαυρὸς ἀνωτέρως ἀπὸ καθεὶ θησαυρόν. Διότι ὁ ὅλος θη-
σαυρὸς γίνεται καὶ στόχος ἐπιβουλῆς καὶ ὁλοκαυτεῖ καὶ
πολλὰς φορὰς καταστρέφει αὐτοὺς τοῦ τὸν εὐρακουν.
Ἐνῷ ὁ οὐράνιος θησαυρὸς εἶναι ἐντελὴς ἀντίθετος. Ἐ-
στὶ παραμένει ἀνάλατος μακρὰν οἰασθήτοτε ἐπιβουλῆς

καὶ ἀποτελεῖ σωτηρίαν δι' αὐτοὺς τοῦ τὸν ἔχουν ἢ τὸν
λαμβάνουν. Διότι δὲν δαπανῶται ἀπὸ τοῦ χρόνου, οὔτε
προσβάλλεται ἀπὸ τὸν φθόνον, ἀλλὰ εἶναι ἀπρόσβλητος εἰς
ὅλας αὐτὰς τὰς ἐπιβουλὰς καὶ φέρε ἀναρίθμητα ἀγαθὰ
εἰς αὐτοὺς τοῦ τὸν συγκεντρώνουν.

Ἄς ὑπακούωμεν λοιπὸν καὶ ὡς κἀμῶν καὶ ἡμῶν
εἶτα καὶ μαζὶ μετὰ τὸ ἀπόθεμα τῶν ἰδιωτικῶν μας χρημά-
των εἰς τὰς οἰκίας, ὡς ἔχουμεν καὶ ἓνα ἀπόθεμα ἱερῶν χρη-
μάτων, διὰ νὰ ἀσφαλίζονται μετὰ αὐτὰ καὶ τὰ ἰδιωτικά μας.
Ὅπως δηλαδὴ εἰς τὰ βασιλικά ταμεῖα, ἐὰν εἶναι κατατε-
θειμένα καὶ τὰ χρήματα ἐνὸς ὑπηκόου, χάρις εἰς ἐκεῖνα ἐ-
ξασφαλίζονται καὶ αὐτὰ. 234 Ἄ. Ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἰδιάν
σου οἰκίαν ἂν δημιουργῇς ἓνα ἀπόθεμα χρημάτων διὰ τοὺς
πτωχοὺς καὶ τὰ εἰσφέρεις καθεὶ Κυριακὴν, αὐτὰ ἀποτε-
λοῦν ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα. Ἔτσι θὰ γίνῃς οἰκονο-
μος τῶν χρημάτων σου χειροτονημένος ἀπὸ τὸν Παῦλον.
Τι λέγω, Κα, αὐτὰ ποῦ ἤδη συνελέγησαν θὰ γίνουν πάλιν
αἰτία νὰ συγκεντρώσῃς ἀκόμη περισσότερα. Διότι ἂν μό-
νον καμῆς ἀρχὴν τῆς καλῆς αὐτῆς συνήθειας, θὰ δυνηθῇς
νὰ παρακινήσῃς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, χωρὶς κανέ-
ναν σύμβουλον. Μετὰ τὸν τρόπον αὐτόν ἡ οἰκία καθένας ὡς
γνῇ ἐκκλησία μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ἀπόθεμα ἱε-
ρῶν χρημάτων. Καὶ πράγματι τὰ θησαυροφυλάκια τοῦ ὁ-
πάρχουν ἐδῶ ἀποτελοῦν συμβούλους αὐτῶν. ■ Ὅπου ὁ-
πάρχουν χρήματα διὰ τοὺς πτωχοὺς, τὸ μέρος αὐτὸ εἴ-
ναι ἀπρόσβλητον εἰς τοὺς βόρβανους. Καὶ τὰ χρήματα ποῦ
συλλέγονται διὰ τοὺς πτωχοὺς προσοικονομῶν τὰς οἰκίας
περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὰ ὀ-
πλα καὶ τὴν σωματικὴν ρωμὴν καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρα-
τιωτῶν.

Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπε πότε πρέπει νὰ συλλέγωνται τὰ
χρήματα αὐτὰ καὶ πῶς καὶ ἀπὸ ποιους, τὴν ποσότητα
τὴν ἄρσεν εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς εἰσφέροντας. Διότι δὲν εἴ-
πε, νὰ εἰσφέρεις τόσο καὶ τόσο, διὰ νὰ μὴ φανῇ βαρὺ
ἡ προσταγή καὶ πολλοὶ προσβάλουν ὡς πρόσχημα τὴν πε-
νίαν των. Ὡστε νὰ μὴ λέγουν οἱ πτωχοὶ τί νὰ δώσωμεν,
ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν, ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς εἰσφορὰς τὸ
ὁρίσεν ἀναλόγως πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῶν ποῦ εἰσφέ-
ρουν. Ἐ. Ἐκαστος ἀπὸ αὐτῶν ὡς ἐξευχρίξῃ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ
ἐκάστοις ποσόν καὶ ὡς μαζεύῃ σιγὰ-σγὰ θησαυρόν μετὰ δι-
εὐκαλυνεταί. Καὶ δὲν εἶπε «ὡς, δι. δυνηθῇ» ἢ «ὡς, δι. εὐρεθῇ»,
ἀλλὰ «ὡς, δι. ευκαλυνεταί» δεικνύων, ὅτι θὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀ-
κωθεν βοήθειαν καὶ εὐνοίαν εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Διότι ὁ

Παῦλος δὲν ἀπεσκόπει εἰς τοῦτο μόνον νὰ συλλεγοῦν δηλαδὴ χρήματα διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πῶς νὰ συλλεγοῦν μὲ μεγάλην προθυμίαν. Ἀφοῦ καὶ ὁ Θεὸς ὤρισε τὴν ἐλεημοσύνην διὰ τοῦτο, ὅχι μόνον δηλαδὴ διὰ νὰ τρέφοντα οἱ ἐνδείς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐργαστοῦνται καὶ αὐτοὶ τοῦ προσφέρουν καὶ περισσότερον δι' αὐτοὺς παρὰ δ' ἐκείνους. Διότι ἐάν ἀπεσκόπε, μόνον εἰς τὸ συμφέρον ἐκείνων, τότε θὰ διέτασσε μόνον νὰ δοθοῦν τὰ χρήματα. Ὡς καὶ δὲν θὰ ἐζήτη, τὴν προθυμίαν τῶν δ δόντων. Ὡς οὖν ὁμῶς βλέπεις, ὅτι ὁ ἀπόστολος μὲ κάθε τρόπον παραγγέλλει τοῦτο κυρίως, νὰ προσφέρουν δηλαδὴ αὐτοὶ τοῦ προσφέρουν χαρούμενοι, καὶ μὲ πρόσωπον ἰαρόν. Καὶ λέγει μὲν κάποτε «Νὰ διδῇς ὅχι μὲ λύπην ἢ ἀπὸ ἀνάγκην, διότι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ἐκείνους, τοὺς δὲν δίδει μὲ προθυμίαν καὶ χαρούμενον πρόσωπον»¹⁵. Δὲν λέγει, ἀπλῶς «ἐκείνους τοῦ δ δε», ἀλλὰ «ἐκείνους τοὺς δίδει μὲ χαράν». Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει «ἐκείνους τοὺς ἔχει κλίσην νὰ μοιράσῃ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὡς πράττει τοῦτο μὲ ἀφέλῃ, ὡς, χωρὶς ἐπιδεῖν ἢ ἄλλα ἐγωιστικά ἐλαττήρια. Ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον ἀντεῖθε ἢ ἐπισημασία καὶ φροντίς καὶ ἐπιμέλεια ὅποιουδήποτε καλοῦ ἔργου, ὡς ἐπιώτατῃ μὲ προθυμίαν καὶ δραστηριότητα. Καὶ ἕκείνος τοῦ κάνει ἐλεημοσύνην, ὡς ἐλεῖ μὲ χαράν»¹⁶. Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἐλεημοσύνη νὰ διδῇς μὲ τέτοιον τρόπον, τοῦ νὰ εἶσαι, ὅλος χαρὰ καὶ νὰ νομίζῃς ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον παρὰ δίδεις.

Διὰ τοῦτο μὲ κάθε τρόπον προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ εὐκαλὸν τὴν προσταγὴν αὐτὴν διὰ νὰ γίνετο ἡ εἰσφορά μὲ προθυμίαν. Ἐὰν προσέχει νὰ διδῇ μὲ τόσα κεφάλαια ἐπεχειρήσῃ νὰ καταστήσῃ ὀλιγωτερον ὅπου καὶ ἐπαχθὲς τὸ πρᾶγμα. Πρῶτον καὶ κύριον μὲ τὸ γεγονός ὅτι διέταξε νὰ μὴ γίνετο ἡ εἰσφορά ἀπὸ ἓνα ἢ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ πολλῶν τὴν πόλιν. Ἀλλὰς τε «εἰσφορά» δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συλλογὴ καὶ ἔρως διδόμενος ἀπὸ πολλοὺς. Δευτερον μὲ τὸ κύρος αὐτῶν τοῦ λαμβάνοντος. Διότι δὲν εἶπε «διὰ τοὺς πτωχοὺς», ἀλλὰ δὲ τοὺς ἀντιοχεῖς. Τρίτον, μὲ τὸ παράδειγμα ἐκείνων τοῦ Ἰβη ἐπράξαν αὐτοὺς. «Καθὼς ἐκάνοντες, λέγει εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλιλίας». Ἀκόμη μὲ τὴν κατάλληλον ἡμέραν «Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος», λέγει, «ἐκαστος ἀπὸ αἰς

15. R. Κορινθ. Β' 9.
16. Ρωμα. 12, 8.

ὅς ξεχωρίζῃ εἰς τὴν ἀκρὴν κάποιο ποσόν, ὥστε σιγά-σιγά νὰ γίνῃ θησαυρός». Πέμπτον, μὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν διέταξε νὰ εἰσφέρεται ὅλη ἡ ἐλεημοσύνη διὰ μιᾶς, 255 Α. ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ διατάσῃς νὰ γίνετο ἡ εἰσφορά μέσα εἰς μιᾶν ἡμέραν μὲ τὸ νὰ τὴν κατακερματίζῃς εἰς τόσους χρόνους. Ὁ κατακερματισμὸς αὐτὸς οὔτε καὶν προκαλεῖ τὴν αἰσθησὶν διαπάνης. Ἐκτοῦ μὲ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ὤρισε μέτρον εἰσφορᾶς ἀλλὰ τὸ ὅπως τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν εἰσφερόντων καὶ ἐδείξεν, ὅτι αὐτὸ δίδεται, ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ὅτι εὐκολύνετα, καθένος» τὰ ἐδήλωσε καὶ τὰ δυο αὐτά. Προσέθεσεν ἀκόμη καὶ ἓνα ἐξομολογούμενον τρόπον, ὅταν εἴπῃ «διὰ νὰ μὴ γίνωμεν εἰσφοραὶ ὅταν ἔλθω αὐτοῦ». Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν δηλ. καὶ τοὺς θιάζει μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς παρουσίας τοῦ καὶ τοὺς παρηγορεῖ, διότι τοὺς παρέχει μεγάλην προθυμίαν.

Καὶ δὲν ἠρέσθη εἰς αὐτοὺς μόνον τοὺς τρόπους, Β. ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ἓνα ὁδόν. Ποῖος εἶναι αὐτός, «Ὁ-παν», λέγει, «ἔλθω εἰς τὴν Κόρινθον, ἐκείνους τοὺς θὰ ἐκλέξετε, αὐτοὺς μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς μου θὰ στείλω διὰ νὰ μεταφέρουν τὴν χάριν τῆς ἀγάπης σας εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ. Ἐάν δὲ ἀξίῃ νὰ ὑπάγω καὶ ἐγὼ τότε θὰ ταξιδεύσω μετὰ μου». Κοίταξε τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐπιείκειαν τῆς μακαρίας καὶ γενναίας ἐκείνης ψυχῆς, προσέχει τὴν φροντίδα τοῦ καὶ τὴν σπουδαίαν τὴν ἀγάπην. Διότι δὲν ἠθέλησεν ὁ ἴδιος, αὐτὴ ἠθέλησεν νὰ χειροτονήσῃ μὲ τὴν ἰδίαν τοῦ γνωμὴν αὐτοῦς τοῦ ἐπράκειτο νὰ διαχειρισθῶν τὰ χρήματα αὐτά, ἀλλὰ ἀνέθεσε τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν εἰς ἐκείνους καὶ δὲν ἐθεώρησε ὡς ὕβριν τὸ πρᾶγμα, νὰ διαρισθῶν δηλαδὴ ἐκεῖνος. Ἐὰν μὲ τὴν γνωμὴν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Παύλου ἀλλὰ τῶν Κορινθίων. Τὸ ἀντιθέτον μάλιστα, τοῦ φαίνεται ὅτι ἦτο ὁτοπον, ἢ μὲν εἰσφορά δηλαδὴ νὰ εἶναι ἐκείνων, ἢ δὲ ἐκλογὴ αὐτῶν τοῦ θὰ τὴν διαχειρισθῶν νὰ εἶναι ἰδική του. Διὰ τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς αὐτοὺς αὐτὸ τὸ ἔργον, δεκτικῶν μετὰ τὴν ἰδικὴν τοῦ μετροφροσύνην καὶ ταυτοχρόνως ἀπαφῶν κάθε λαθὴν, ἀκόμη καὶ σκάν, πονηρὰς ὑποψίας. Ἄν καὶ ἦτο λαὸς πρῶτος καὶ ἀπὸ τὸν ἡλίον καὶ ἦτο ἀπηνάλαγμένος ἀπὸ κάθε πονηρᾶν ὑποψίαν, ἀλλ' ὅμως καὶ πάλιν ἐσπευδε νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ διασυνῇ τὰς ψευδεῖς ὑποψίας διὰ τοῦτο λέγει. Δ. «Ὅταν δὲ ἔλθω εἰς τὴν Κό-

17. Α. Κορινθ. 10, 8, 4.

ρινον, εκείνους που θα εκλέγετε, αυτούς θα στείλω δια να μεταφέρουν την χάριν της αγάπης σας.¹⁸ Τι λέγετε; Και συ δεν ταξιδεύεις, δεν δέχεσαι τα χρήματα, αλλά αναθέτεις το πράγμα εις άλλους; Διὰ να μὴ σκέπτονται όλα αυτά και γίνονται όκνηρότεροι, κοιτάξτε πάλιν πώς τό διορθώνει. Δέν εἶπε ἀπλῶς θὰ στείλω εκείνους που θὰ εκλέξετε, ἀλλὰ τί εἶπε; «Μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς». Καὶ ἂν δέν εἶμαι παρὼν σωματικῶς, ἀλλὰ θὰ εἶμαι παρὼν με τὰς ἐπιστολάς μου, καὶ θὰ βοηθῶμαι ἐκείνους εἰς τὴν διακονίαν των.

Ἀρὰ γε εἴμεθα ἄξιοι τῆς σκιάς ἢ των ὑποδημάτων τοῦ Παύλου, ὅταν ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὅποιος ἔχει τὴν μεγάλην δοξάν, ἀποκρούῃ τὰς τιμὰς που τοῦ προσφέρουν ὅλοι, ἡμεῖς δὲ καὶ ἀνανακτοῦμεν καὶ δυσαναχεταῖμεν. Ἐὰν αὐτοὶ που διαχειρίζονται τὰ χρήματα αὐτὰ δέν διορίζονται κατὰ τὴν ἰδικὴν μας ἀντίληψιν καὶ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν; Ὅταν νομίζωμεν, ὅτι εἶναι ὅρις αὐτοὶ που δαπανοῦν τὰ χρήματά των νὰ τὸ κάμνουν αὐτὸ χωρὶς τὴν ἰδικὴν μας γνώμην; Καὶ πρόσθε νὰ ἴδῃς μὲ ποῖον τρόπον παντοῦ ἐνθυμείται τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τοῦθεν δέν τὸν λησμονεῖ. Διότι εἰς τὴν προκεμένην περίπτωσιν δέν ἐχρησιμοποίησε τὴν λέξιν «ἐντολή» οὔτε «ἐλεημοσύνη», ἀλλὰ τὴν λέξιν «χάρις». Ἐτοί ἐδείκνυν, ὅτι καθὼς εἶναι ἔργον τῆς θείας χάριτος νὰ ἀνασταίνωμεν νεκροὺς καὶ νὰ ἐκδιώκωμεν δαιμόνια καὶ νὰ καθαρίζωμεν λεπρούς, ἔτσι καὶ τὸ νὰ βοηθῶμεν τοὺς πτωχοὺς, νὰ τείνωμεν χεῖρα βοηθείας πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς εἶναι καὶ αὐτὸ ἔργον τῆς θείας χάριτος, καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο τοῦτο παρὰ ἑκείνο.²³⁶ Αὐ καὶ ὅμως, ἂν καὶ εἶναι ἔργον τῆς θείας χάριτος, ἐν ταῦτοις χρειάζεται καὶ τὸν ἰδικόν μας ζῆλον καὶ προθυμίαν, διὰ νὰ τὴν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἐπιθυμῶμεν καὶ προετοιμάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὥστε νὰ γίνῃ ἄξιος αὐτῆς τῆς χάριτος. Τὸς παρηγόρησεν ὅμως με τοῦτο τὸ μοναδικόν, τὸ ὅτι δηλαδὴ θὰ στείλῃ τὰς συστατικὰς του ἐπιστολάς.

Καὶ μὲ ἓνα ἄλλο ἄκομη, σημαντικώτερον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, με τὸ γεγονός ὅτι ὑπεσχέθη νὰ τοὺς συνόδευσιν καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ταξιδίον των αὐτὸ. «Ἐάν», λέγει, «ἀξίξῃ νὰ ὑπάγω καὶ ἐγώ, τότε θὰ ταξιδεύουν μαζί μου». Πρόσθε νὰ διακρίνῃς καὶ ἐξω τὴν σοφίαν του. Οὐτε δηλαδὴ ἠρνήθη νὰ ταξιδεύσῃ μαζί των οὔτε τὸ ὑπεσχέθη

ἀνυπερθέτως, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάλιν τὸ ἀνέθεκεν εἰς τὴν γνώμην των ἰδίων που εἰσφέρουν καὶ ἐξήρτησε τὸ ταξιδίον του ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ὑποδηλώσας, ὅτι ἔαν τὸ ποσὸν εἶναι μεγάλο καὶ μάλιστα πόσον πολὺ, ὥστε νὰ συγκινήσῃ καὶ τὸν ἴδιον, τότε ὁπωσδήποτε θὰ ἀναλάβῃ νὰ ταξιδεύσῃ. Ὡς διότι με τὸ νὰ εἴπῃ καὶν ἀξίξῃ, ἐννοεῖ αὐτὸ ἀκριδῶς. Ἀφοῦ, ἔαν εἶχεν ἀρνήθῃ τελείως αὐτὸ τὸ ταξίδι, θὰ τοὺς καθίσταάθυμότερους καὶ όκνηροτέρους. Ἐὰν πάλιν τὸ ὑπέσχετο ἀορίστως, θὰ τοὺς καθίστα περισσότερο ἀδιαφόρους. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς οὔτε τὸ ἀποκλείει οὔτε τὸ ὑπόσχεται σαφῶς. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἐξαρκῶς τελικῶς ἀπὸ τὴν διάθεσιν των Κορινθίων, ὅταν λέγῃ: «Ἐάν ἀξίξῃ θὰ ὑπάγω καὶ ἐγώ». Διότι ἀκούοντες ὅτι ὁ Παῦλος πρόκειται νὰ μεταφέρῃ τὴν εἰσφορὰν των, θὰ ἐπεδεικνυσιν μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ ζῆλον διὰ τὸ πρᾶγμα, ὅπου ἐμελλόν νὰ μεταφέρουν τὴν δωρεάν των αἱ ἄγιοι ἐκεῖνοι χεῖρες καὶ νὰ προστεθοῦν αἱ εὐχαὶ ἐκείνου εἰς αὐτὴν τὴν θυσίαν.

Ἐὰν δὲ οἱ Κορινθιοὶ, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ δώσουν εἰς τὸν Παῦλον νὰ μεταφέρῃ τὰ χρήματα, τὸ ἔκαμνον αὐτὸ μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν, τότε σὺ, που πρόκειται νὰ δώσῃς εἰς τὸν Κύριον τοῦ Παύλου (διότι, ὅταν δίδῃς εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰς ἐκεῖνον δίδεις), ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχῃς, ἂν τὸ ἀναβάλλῃς; Ἐὰν δὲ τὸ πρᾶγμα δέν ἦτο μέγα καὶ ἄξιον μεγάλης προθυμίας, δέν θὰ ὑπέσχετο νὰ διαχειρισθῇ τὰ χρήματα αὐτῶν ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν ἀνατεθῇ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἐφρόντιζε δι' ὅλας τὰς ἑκκλησίας τῆς ὑφηλίου. Αὐτὰ λοιπὸν νὰ σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἂν χρειάζεται νὰ δώσωμεν ἢ νὰ ὑπηρετήσωμεν ἄλλους που δίδουν, νὰ μὴ διατάζωμεν, οὔτε νὰ στενοχωροῦμεθα. Ὡς διότι ἐλαττωνεται ἡ περιουσία μας. Δέν εἶναι θεδαίως ἀποπνὸς ὁ μὲν γεωργός, που ρίπτει τὸν σπῆρον καὶ ἐξανατρεῖ τὰ ἀγαθὰ του, νὰ μὴ στενοχωρῆται καὶ νὰ μὴ πονῇ καὶ νὰ μὴ θεωρῇ τὰ γεγονότα δαπάνην, ἀλλὰ ἀπεναντίας τὸ θεωρεῖ καὶ πρόσδοον καὶ κέρδος, καίτοι ἡ ἐλπίδα εἶναι ἀσφαλὴς. Σὺ δὲ, που δέν σπείρεις διὰ νὰ λάβῃς ὕλικα ἀγαθὰ, ἀλλὰ ἄλλα πολὺ σημαντικώτερα, καὶ μέλλεις νὰ παραδώσῃς τὰ χρήματα εἰς τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, δέν εἶναι παράλογον νὰ ἀποσεύγῃς καὶ νὰ ἀδρανῇς καὶ νὰ προσασίζῃσαι πενίαν; Μήπως δέν ἠδύνατο ὁ Θεὸς νὰ διατάξῃ τὴν γῆν νὰ βίβῃ καθαρὸν χρυσόν; Διότι αὐτὸς που εἶπεν «ὡς βλα-

18. Α' Κορινθ. 16, Β.

στήση ἡ γῆ· χορτοῦν¹⁹· καὶ αἰφνης τὴν ἔκαμε νὰ φωντῶ-
σῃ. Ἐ γίνοντο νὰ διατάξῃ νὰ τρέξουν ἀπὸ παντοῦ πηγαί
καὶ ποταμοὶ χρυσοῦ. Δὲν τὸ ἠθέλησεν ὁμοῦς, ἀλλὰ ἀπη-
σε πολλοὺς νὰ μένουν εἰς τὴν πτωχείαν διὰ τὸ συμφέρον
καὶ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἰδικόν σου.

Καὶ πράγματι, ἡ πενία εἶναι προσφορωτέρα ἀπὸ τὸν
πλοῦτον εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ αὗτοι, ποὺ περιέπεσαν εἰς
ἁμαρτήματα, λαμβάνουν μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ τὴν
δοσθείαν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Καὶ τὴν φροντίς διὰ τὸ
πράγμα ἐξεδηλώθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ὥστε καὶ ὅταν ἐφανε-
ρῶθῃ καὶ περιεβλήθῃ σάρκα καὶ συνανестράφῃ τοὺς ἀν-
θρώπους, δὲν ἀπέφυγεν οὔτε τὸ ἐκώρυσεν ἀξιόμειπτου
νὰ φροντίσῃ ὁ ἴδιος διὰ τοὺς πτωχοὺς.²⁰ Α καὶ ὁμοῦς,
αὐτὸς ποὺ ἔκαμε τάσους ὁδοὺς καὶ μετὰ μίαν προσταγὴν
ἐπραγματοποιεῖ ὅλα ὅσα ἤθελε, καὶ γίνοντο νὰ ἀναδείξῃ
ἀμέσως ἀπείρους θησαυροὺς, δὲν τὸ ἔκαμεν αὐτό, ἀλλὰ
διέταξε τοὺς μαθητὰς του νὰ ἔχουν ἓνα κυτίον διὰ τὰς
εἰσφοράς καὶ νὰ κρατοῦν τὰ ριπτόμενα εἰς αὐτὸ χρήματα
καὶ μετὰ αὐτὰ νὰ δοῦν τοῖς ἔχον ἀνάγκην βοήθειας.
"Ὅταν, ὡς γνωστὸν, ἀμύλλει μετὰ τὸν Ἰούδαν αἰνιγματωδῶς
διὰ τὴν προδοσίαν, ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ δὲν κατενόησαν τὸ
λεχθὲν, ἐνόμισαν ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ δώσῃ κάτι
εἰς τοὺς πτωχοὺς. Διότι αὐτὸς, λέγει, «ἔρχε τὸ κυτίον τῶν
συνεισφορῶν καὶ κατεκράτει κρυφῶς ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ
τοῦ τὰ ριπτόμενα εἰς αὐτὸ χρήματα». Ὁ Θεὸς ὑπολογίζει
πολύ τὸ ἔλεος, ὅχι μόνον τὸ ἔλεος τοῦ ἰδίου πρὸς ἡμᾶς,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλεος ποὺ ὀφείλει νὰ ἐκδηλώνεται ἀπὸ ἡμᾶς
πρὸς τοὺς συνδούλους μας. Β καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς
τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐθεότισε μυρίους νόμους δι' αὐτὸ,
μετὰ τοὺς ὁποίους μᾶς προστάσσει νὰ ἀμεθα φιλόφρονες
καὶ μετὰ λόγους καὶ μετὰ χρήματα καὶ μετὰ πράγματα. Καὶ ὁ
Μωυσῆς παντοῦ μετὰ ὅλας τὰς νομοθεσίας του κάμνει λόγον
διὰ τὸ θέμα αὐτό. Καὶ οἱ προφῆται ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ
αὐτὸ φωνάζουν, ὅτι «ἔλεος θέλω καὶ ὅχι θυσιάν».²¹ Καὶ οἱ
ἀπόστολοι ὅλοι ἀμύλλουν καὶ πρᾶτται συμφώνως πρὸς
αὐτοὺς. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα. Διότι δὲν
ὠφελοῦμεν τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ ὠφελοῦμεν τὰ μέγιστα
τὸν ἑαυτὸν μας καὶ λαμβάνομεν μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα
ποῦ παρέχομεν.

19. 1. 1, 11.
20. 2. 6, 6.

Ο Αὐτὰ τώρα δὲν τὰ λέγω χωρὶς λόγον ἀλλὰ ἐπειδὴ
πολλοὶ πολλὰς φορές προκειμένου νὰ δώσουν εἰς πτω-
χοὺς λεπτολογοῦν τὸ πρᾶγμα καὶ ἐρωτοῦν νὰ μάθουν διὰ
τὴν πατρίδα των, διὰ τὴν ζωὴν των, διὰ τὸν χαρακτῆρα,
τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν σωματικὴν των ὑγείαν, ἀπευθύ-
νουν κατηγορίας ἐναντίον των καὶ ζητοῦν μυρίας εὐθύνas
διὰ τὴν ὑγείαν των. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πολλοὶ ὑπεκρί-
θησαν καὶ σωματικὴν ἀναπηρίαν, διὰ νὰ κάμψουν τὴν ἰδι-
κὴν μὲς ὁμότητα καὶ τὴν ἀπαυθαρπίαν μας μετὰ τεχνάσμα-
τα. Καὶ νὰ τοὺς ἀνακρίνῃς ἐστὶ κατὰ τὸ θέρος, ἀν καὶ εἴ-
ναι τὸ πρᾶγμα φοβερόν, δὲν εἶναι πάντως τόσο φοβερόν.
Ἀλλὰ τὸ νὰ γίνῃσαι τόσο σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος δι-
καστὴς τὸν χειμῶνα μετὰ τὸ ψῆφος, καὶ νὰ μὴ ἀπονέμῃς
κομμίαν συγγνώμην εἰς τοὺς μὴ ἐργαζομένους, δὲν ἐκφο-
ρεῖς ὑπερβολικὴν ὁμότητα; Ο Τί ἐνομοθέτη λοιπὸν ὁ Παῦ-
λος πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς, ὅταν ἔλεγεν: «Ἐὰν κανεῖς
δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τρώγῃ»;²² Τὰ
εἶπε αὐτὰ διὰ νὰ τὰ ἀκούσῃς καὶ σὺ καὶ νὰ μὴ κρίνῃς μόν-
ον ἐκείνον μετὰ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου, ἀλλὰ καὶ τὸν
ἑαυτὸν σου. Διότι οἱ νόμοι τοῦ Παύλου ἔχουν τεθῆ ὅχι
μόνον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς. Θὰ σὰς εἶπω
κάτι θαρρὸ ποῦ θὰ σὰς ἐνοχλήσῃ. Γνωρίζω, ὅτι θὰ ὀργί-
σῃς. Ἐν τούτοις ὁμοῦς θὰ τὸ εἶπω. Ἀλλως τε δὲν θὰ τὸ
εἶπω διὰ νὰ σὰς πλῆξω, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς διαρθρώσω.

Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατηγοροῦμεν δι' ἀρ-
γίαν, πρᾶγμα ποῦ συχνὰ εἶναι ἄξιον συγχωρήσεως, ἐνὶ
ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κάμνομεν πολλὰς φορές πράγματα ποῦ εἴ-
ναι χειρότερα ἀπὸ κάθε ἀργίαν. Ε Ἀλλὰ, θὰ εἴπῃς, ἐγὼ
ἔχω πατρικὴν περιουσίαν. Ὁραῖα, ἀλλὰ εἰπέ μου, ἐπειδὴ
ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς εἶναι πτωχὸς καὶ κατάγεται ἀπὸ πτω-
χοὺς γονεῖς καὶ δὲν εἶχεν εὐπόρους προγόνους, εἶναι δι-
καίον νὰ χαθῇ; Ἀκριβὲς δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀξίζει τὴν
εὐσπλαγχτίαν καὶ ἐλεημοσύνην ἐκ μέρους τῶν πλουσίων.
Σὺ μὲν, ποῦ πολλὰς φορές διέρχεται τὴν ἡμέραν σου εἰς
τὰ θέατρα ἢ εἰς συγκεντρώσεις καὶ συναναστροφὰς ποῦ
δὲν ἔχουν κανένα ὄφελος καὶ κακολογεῖς πάρα πολλοὺς ἀλ-
λους, νομίζεις ὅτι δὲν κάμνεις τίποτε θεῖον, ὅτε εἰς τιμπε-
λιάς; Αὐτὸν ὁμοῦς τὸν ἄθλιον καὶ ταλαίπωρον, ποῦ δι-
έρχεται ὅλην τὴν ἡμέραν του μετὰ ἱκεσίας καὶ δάκρυα καὶ φ-
φάνταστον ταλαιπωρίαν, τὸν κρίνεις, καὶ τὸν σῴρεις εἰς

21. Β' Θεσαλ. 3, 10.

τὸ δικαστήριον καὶ τοῦ ζητεῖς εὐθύνας; 25¹ Α. Καὶ πῶς εἰ-
σαι δυνατόν νὰ πηράξουν αὐτὰ ἀπὸ ἀνθρωπίνην σκέψιν;
Ὡστε ὅταν λέγῃς, τί θὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Παῦλον, νὰ μὴ
τὰ λέγῃς μόνον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυ-
τὸν σου. Ἀλλως τε δὲν πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃς μόνον
τὴν ἀπειλήν, ἀλλὰ καὶ τὴν συγγνώμην. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν
«αὐτὸς ποῦ δὲν ἐργάζεται, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τρώγῃ»,
προσέθεσεν: «Σεῖς ὁμῶς, ἀδελφοί, μὴ ἀποκρίνετε πρῶ-
τοντες τὸ καλόν».²²

Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ εὐπρόσωπος πρόφασις αὐτῶν;
Λέγουσιν, ὅτι αὐτοὶ (οἱ πτωχοὶ) εἶναι δραπέται καὶ ξένοι
καὶ ἐλεεινοί, ποῦ ἄφησαν τὴν πατρίδα των καὶ συρρέουσιν
εἰς τὴν ἰδίαν μας πόλιν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἀναγκασθεὶς,
εἰπέ μοι, καὶ μαθῶς τὸν στέφανον τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ὅ-
λοι τὴν θεωροῦν κοινὸν λιμένα ἢ καὶ ἀπὸ τὴν γενέτειράν
των προτιμοῦν τὴν ξένην πόλιν; Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς
ἔπρεπε νὰ ἀγάλλεσαι καὶ νὰ χαίρῃς, ἐπειδὴ τρέχουσιν ὅλοι
εἰς τὰς ἰδικὰς σου χεῖρας ὡσάν εἰς κοινὸν λιμένα καὶ θεω-
ροῦν τὴν πόλιν αὐτὴν ὡς κοινὴν μητέρα ὅλων. Μὴ κατα-
στρέψετε λοιπὸν τὸ ἐγκώμιον, μῆτε νὰ ἀερωτηθῶσιν οἱ
τὸν ἔπαινον, ὁ ὁποῖος εἶναι παλαιὸς καὶ πατροπαράδοτος
δι' αὐτήν. Καὶ πράγματι, ὅταν κάποτε ἐμῆλλε νὰ πῶσι
λιμός, οἱ κάτωκοι αὐτῆς τῆς πόλεως ἔσπελσαν διὰ μέσου
τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Σαύλου ὅχι ὀλίγα χρήματα εἰς τοὺς
κατοίκους τῶν Ἱερουσαλῶν, εἰς αὐτοὺς διὰ τοὺς ὁποί-
ους γίνεται βῆθ λόγος. Ἐποῖας συγγνώμης λοιπὸν ἄξιοι
εἶναι δυνατόν νὰ κριθώμεν, ποῖαν δικαιοσύνην θὰ ἔχω-
μεν, ὅταν οἱ μὲν πρόγονοί μας ἔτρεφον μὲ τὰ ἰδικὰ των
χρήματα καὶ τοὺς κατακοῦντας πολὺ μακρὰν, καὶ μάλι-
στα ἔτρεχον οἱ ἴδιοι πρὸς ἐκείνους, ἡμεῖς δὲ καὶ αὐτοὺς
ποῦ ἀπὸ ἄλλα μέρη καταφεύγουν πρὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀπο-
διώκομεν καὶ ὀπταίμεν εὐθὺς ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ μάλι-
στα τὴν στιγμήν ποῦ γνωρίζομεν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ὑπεύ-
θυνοι διὰ μύρια κακά; Καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἐξετάσῃ μὲ τὴν
ἀκριβείαν τὴν ζωὴν μας, ὅπως ἡμεῖς λεπτολογούμεν τοὺς
πτωχοὺς, τότε δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν ποτέ τὴν συγγνώμην
οὔτε τὴν εὐσπλαγχνίαν. Ἀδιότι μὲ τὴν αὐτὴν ἀσυνπαθῆ
καὶ αὐστηρὰν κρίσιν μὲ τὴν ὁποίαν κατακρίνετε, θὰ κατα-
κριθῇτε.²³ Γίνε λοιπὸν φιλόφρων καὶ εὐμενὴς πρὸς

22. 1^ο Θεωρ. 2, 12.

23. Ματθ. 7, 3.

τὸν συνβουλὸν σου καὶ συγχώρησε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἁμαρ-
τηματὰ του, 1^ο καὶ ἐλέησέ τον, διὰ νὰ τύχῃς καὶ σὺ πο-
ρομοῖας ἐπικρατοῦς κρίσεως.

Διὰ τί ἐμπλέκει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς προσθέτους με-
ρίμους; Διὰ τί λεπτολογεῖς μὲ περιέργειαν; Ἀρὰ γε ἔάν
ὁ Θεὸς διέτασσε νὰ διερευνῇ κανεὶς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώ-
πων καὶ νὰ ἀπαιτῇ εὐθύνας, καὶ νὰ σπουδάζῃ τὸν χαρα-
κτῆρα των, δὲν θὰ ἐδυσχεραῖνον πολλοί; Δὲν θὰ ἔλεγον ἀ-
πὸ μέσα των, τί εἶναι τέλος πάντων αὐτό; Δυσκόλου ἐρ-
γον μᾶς ἀνέθεσεν ὁ Θεός. Μήπως εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξε-
τάσωμεν τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων; Μήπως γνωρίζομεν τί ἁ-
μαρτήματα ἔπραξεν ὁ δαίμων; Δὲν θὰ ἔλεγον πολλοὶ πολ-
λὰ τίτεια πράγματα; Γώρα δὲ ποῦ μᾶς ἀπέλλαξε ἀπὸ ὁ-
λὴν αὐτὴν τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ ὑπεσχέθη νὰ μᾶς
δώσῃ πλήρη τὸν μισθόν. Ἐ καὶ ἂν εἶναι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἂν
εἶναι καλοὶ αὐτοὶ ποῦ λαμβάνουν, δημιουργοῦμεν προσ-
θέτους φροντίδας διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι
φανερὸν, θὰ εἴπῃς, ὅτι θὰ λάβωμεν τὸν μισθὸν μας, ἐάν
δύσωμεν εἰς τοὺς καλοὺς ἢ μὴ καλοὺς; Ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ὁ
ἴδιος εἶπε: «Προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σὰς με-
ταχειρίζονται ὑβριστικῶς καὶ περιφρονητικῶς καὶ σὰς
καταδιώκουν ὀδίκως, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ διαγμὸς αὐτῶν
σὰς γίνεται διὰ τὰς βοσκορευτικὰς σὰς πεποιθήσεις, διὰ
νὰ ὁμοιάσετε μὲ τὸν Πατέρα σας, ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐ-
ρανούς. Διότι καὶ αὐτὸς τὸν ἥλιον ποῦ εἶναι ἰσχύς του,
ἀνατέλλει ὀδισκρίτως εἰς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ
θρᾶχει τὴν βροχὴν του εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους».²⁴

Ὅπως λοιπὸν ὁ Κύριός σου, ἐνῶ τὸν θαλασσημοῦν ἀ-
ναριθμητοὶ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἄπειροι πορνεῦσαι, κλέπται
ληστεῖσαι, ἀνασκάπτουν τάφους καὶ πράττουν μύρια κα-
κά, 25¹ Α. δὲν πᾶσι νὰ εὐεργετῇ γενικῶς ὅλους, ἀλλὰ
στέλλει τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου εἰς ὅλους, τὰς βροχὰς εἰς
ὅλους καὶ θέτει ἐνώπιον ὅλων τοὺς καρποὺς τῆς γῆς ἐπι-
δεικνύων τὴν φιλανθρωπίαν του, ἔτσι καὶ σὺ. Καὶ ὅ-
ταν εἶναι καιρὸς εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας, δοθήσῃ
τοὺς πτωχοὺς, ἀνακούφισέ τοὺς ἀπὸ τὴν πείναν, ἀπάλα-
ξέ τοὺς ἀπὸ τὴν θλίψιν καὶ μὴ προχωρῇς περαιτέρω εἰς
περίεργον ἐρευναν. Διότι ἐάν πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν
τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, τότε δὲν θὰ ἐλεῶμεν ποτέ
κανένα. Ἡμποδισμένοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀκαρὸν πολυ-
πραγμοσύνην, δὲν θὰ ἐλεήσωμεν κανένα καὶ θὰ ὑπο-

24. Ματθ. 5, 44-45.

στῶμεν πολὺν κόπον διὰ λόγου καὶ ματαίως. Δι' αὐτὸ λοιπὸν, ὅς ποικαλῶ, νὰ ἀποβάλετε αὐτὴν τὴν ἀκαιρὸν περιέργειαν καὶ νὰ διδτε εἰς ὅλους τοὺς ἐνδεεῖς καὶ νὰ τὸ κάμνετε μὲ μεγάλῃν γενναιοθυρίαν, διὰ νὰ τυχῶμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεγάλου ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὁποίαν εὐχομαι νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου βόξα, δύναμις καὶ τιμὴ ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.